תלמוד בבלי · אחרונים · חידושי הלכות · סדר נזיקין

# מהרש"א - חדושי הלכות
# על בבא קמא

רבי שמואל אליעזר איידלס [המהרש"א]

**ספריית אור ברסלב** · or-breslev.co.il

# מהרש"א - חדושי הלכות על בבא קמא

רבי שמואל אליעזר איידלס [המהרש"א]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מהרשא-חדושי-הלכות-על-בבא-קמא/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

# תוכן העניינים


דף ב. 7
דף ג. 7
דף ג: 8
דף ד. 8
דף ד: 8
דף ה. 9
דף ה: 9
דף ו. 10
דף ו: 10
דף ז. 10
דף ז: 11
דף ח. 11
דף ט. 11
דף ט: 11
דף י. 12
דף י: 12
דף יא: 12
דף יב. 13
דף יב: 13
דף יג. 13
דף יג: 13
דף יד. 14
דף יד: 14
דף טו. 14
דף טו: 15
דף טז. 15
דף טז: 15
דף יז. 16
דף יט. 16
דף יט: 16
דף כ. 17
דף כא. 17
דף כב. 17
דף כב: 18
דף כג. 18
דף כג: 18
דף כד. 19
דף כד: 19
דף כה. 19
דף כה: 20
דף כו. 20
דף כו: 21
דף כז. 21
דף כז: 22
דף כח. 22
דף כח: 23
דף כט. 23
דף כט: 25
דף ל. 25
דף ל: 25
דף לא. 25
דף לב. 27
דף לב: 27
דף לג. 27
דף לג: 28
דף לד: 28
דף לה. 29
דף לה: 29
דף לו. 30
דף לו: 30
דף לז. 31
דף לז: 31

**דף לח.** ..... 32
**דף לח:** ..... 32
**דף לט.** ..... 32
**דף לט:** ..... 32
**דף מ.** ..... 33
**דף מ:** ..... 33
**דף מא.** ..... 33
**דף מא:** ..... 33
**דף מב.** ..... 34
**דף מב:** ..... 34
**דף מג.** ..... 35
**דף מד.** ..... 36
**דף מד:** ..... 36
**דף מה.** ..... 36
**דף מה:** ..... 37
**דף מו.** ..... 37
**דף מו:** ..... 38
**דף מז.** ..... 38
**דף מז:** ..... 38
**דף מח.** ..... 39
**דף מח:** ..... 39
**דף מט.** ..... 40
**דף מט:** ..... 40
**דף נ.** ..... 40
**דף נ:** ..... 41
**דף נא.** ..... 41
**דף נב.** ..... 42
**דף נב:** ..... 42
**דף נג.** ..... 42
**דף נג:** ..... 43
**דף נד.** ..... 44
**דף נד:** ..... 44
**דף נה.** ..... 45
**דף נו:** ..... 45
**דף נז:** ..... 45
**דף נח.** ..... 46
**דף נח:** ..... 46
**דף נט.** ..... 46
**דף ס:** ..... 47
**דף סא.** ..... 47
**דף סא:** ..... 47
**דף סב.** ..... 48
**דף סב:** ..... 48
**דף סג.** ..... 48
**דף סג:** ..... 48
**דף סד.** ..... 49
**דף סה.** ..... 49
**דף סה:** ..... 50
**דף סו.** ..... 50
**דף סו:** ..... 50
**דף סז.** ..... 51
**דף סז:** ..... 51
**דף סח.** ..... 52
**דף סח:** ..... 52
**דף סט.** ..... 52
**דף סט:** ..... 53
**דף ע.** ..... 54
**דף ע:** ..... 54
**דף עא.** ..... 55
**דף עא:** ..... 55
**דף עב.** ..... 55
**דף עב:** ..... 56
**דף עג.** ..... 56
**דף עג:** ..... 57

**דף עד**. . . . . 57
**דף עד:** . . . . . 58
**דף עה**. . . . . 58
**דף עה:** . . . . . 58
**דף עו**. . . . . 58
**דף עו:** . . . . . 59
**דף עז**. . . . . 59
**דף עז:** . . . . . 59
**דף עח**. . . . . 60
**דף עט**. . . . . 60
**דף עט:** . . . . . 61
**דף פ**. . . . . 61
**דף פ:** . . . . . 61
**דף פא**. . . . . 61
**דף פא:** . . . . . 62
**דף פב**. . . . . 62
**דף פב:** . . . . . 62
**דף פג**. . . . . 62
**דף פג:** . . . . . 63
**דף פד**. . . . . 63
**דף פה**. . . . . 63
**דף פה:** . . . . . 64
**דף פו**. . . . . 64
**דף פו:** . . . . . 65
**דף פז**. . . . . 65
**דף פז:** . . . . . 65
**דף פח**. . . . . 65
**דף פט**. . . . . 66
**דף פט:** . . . . . 66
**דף צ**. . . . . 67
**דף צ:** . . . . . 67
**דף צא**. . . . . 67
**דף צא:** . . . . . 67
**דף צב**. . . . . 68
**דף צג**. . . . . 68
**דף צג:** . . . . . 68
**דף צד:** . . . . . 69
**דף צה**. . . . . 69
**דף צה:** . . . . . 69
**דף צו**. . . . . 70
**דף צו:** . . . . . 70
**דף צז**. . . . . 71
**דף צז:** . . . . . 71
**דף צח**. . . . . 72
**דף צט**. . . . . 72
**דף צט:** . . . . . 72
**דף ק**. . . . . 72
**דף ק:** . . . . . 73
**דף קא**. . . . . 73
**דף קא:** . . . . . 74
**דף קב**. . . . . 74
**דף קב:** . . . . . 74
**דף קג**. . . . . 75
**דף קג:** . . . . . 75
**דף קד**. . . . . 75
**דף קד:** . . . . . 76
**דף קו**. . . . . 77
**דף קו:** . . . . . 77
**דף קז**. . . . . 77
**דף קח**. . . . . 78
**דף קח:** . . . . . 79
**דף קט**. . . . . 79
**דף קט:** . . . . . 80
**דף קי**. . . . . 80

**דף קי:** ..... 81
**דף קיא.** ..... 82
**דף קיא:** ..... 82
**דף קיב.** ..... 83
**דף קיב:** ..... 83
**דף קיד.** ..... 84
**דף קיד:** ..... 84
**דף קטו.** ..... 85
**דף קטו:** ..... 85
**דף קטז.** ..... 86
**דף קיז.** ..... 86
**דף קיח.** ..... 86
**דף קיח:** ..... 86
**דף קיט.** ..... 87

## דף ב.

**תוס'** בד"ה לא זה וזה שיש כו' ובור לא רצה לשנות קודם אש כו' עכ"ל אבל מה שלא נקט בור קודם המבעיר ניחא להו בהנך תירוצים וטעמים שכתב רש"י אלא דהכא אינן מספיקין דאדרבה דטפי איכא לשנות בור קודם אש כדי לשנות נמי לא הרי הבור כהרי אלו דומיא דקתני ברישא ותירצו דהתנא נקט הכי דניחא ליה טפי להגדיל תורה ולשנות נמי לא הרי בכל הד' אבות ואי הוה נקט בור קודם אש הוה אתי אש מבור ומחד מהנך ולא ה"מ תו למתני לא הרי גבי אש וק"ל:

**בד"ה** ה"ג הך דהואי במשכן כו' ואית דגרסי הך דהוי במשכן וחשיבא קרי כו' או איפכא הוי תולדה עכ"ל ולפ"ז הא דקאמר הך דלא הוי במשכן ולא חשיבא כו' או או קאמר או לא הוי במשכן או לא חשיבא קרי ליה תולדה אבל האב תרתי בעי הוי במשכן וגם חשיבא דל"ל בהיפך הך דהוי במשכן וחשיבא קרי ליה אב או או קאמר או דהוי במשכן או חשיבא קרי אב אבל תולדה תרתי בעי דלא הוי במשכן וגם לא חשיבא דהא העלו הקרשים דהיינו הכנסה דהוי במשכן וקרי ליה תולדה וק"ל:

## דף ג.

**תד"ה** והא דמכליא כו' דה"א דדוקא דשלח שלוחי כו' עכ"ל ולא ניחא להו לתרץ כפרש"י דאי לאו וביער ה"א דאתי ושלח להיכא דמכליא קרנא וכה"ג איכא בר"פ הערל לגבי תושב ושכיר דהכא ע"כ ושלח לחוד משמע אף בדלא מכליא קרנא דהא השתא ברגל נמי לא כתיב אלא חד קרא ושלח ומוקמינן ליה בדלא מכליא קרנא וליכא למימר דהשתא היינו טעמא משום דכתיב בשן ובער וכאן ברגל שינה למכתב ושלח ללמדך דמיירי בדלא מכליא קרנא הא לאו ראייה הוא דע"כ שינה הכתוב למכתב ושלח דאל"כ הוה מוקמי' תרוייהו אשן ודו"ק:

**בד"ה** ושן בהמות כו' בהמות שיש להן ארס כנחש ונושכות וממיתות דהוי נשיכה שהיא תולדה דקרן כו' עכ"ל צ"ע דהא אפילו נחש שאין נהנה מנשיכתו כיון דאורחיה בהכי הוי תולדה דרגל כמו שכתבו התוס' בסוף פרקין בד"ה והנחש הרי אלו מועדים כו' ויש ליישב בדוחק ודו"ק:

**בד"ה** לא עשר כתיב כו' ואי כתיב בור ה"א דוקא בור ולא שיח כו' עכ"ל בפשיטות הל"ל דאי כתיב בור ה"א גזירת הכתוב דוקא בור עמוק הרבה דסתם בור כך הוא אבל בור עשר לא ולכך איצטריך והמת יהיה לו דבור עשר נמי חייב שיש בו כדי להמית אלא

שהתוס' לישנא דמתני' דפ' הפרה נקטו בדבריהם דקתני החופר בור שיח ומערה חייב א"כ למה נאמר בור מה בור שיש בו כדי להמית כו' דהכי יליף מהך צריכותא ודו"ק:

## דף ג:

**בד"ה** משורו למדנו כו' ובאבנו וסכינו אין לחלק בין תמות למועדות דלא שייך לחלק כו' עכ"ל ר"ל כיון דלא שייך לחלק ליכא למפרך כיון דמשורו למדנו דיו להיות כשורו דתם משלם ח"נ וק"ל:
**בגמרא** לרבא מבעיא ליה לרב פפא פשיטא ליה כו' נ"ל דהכי קים ליה לתלמודא לרב פפא דאל"כ איכא למימר דרב פפא נמי לא קרי ליה תולדה דרגל אלא משום לפוטרו ברה"ר וק"ל:

## דף ד.

**תו'** בד"ה לאו אע"ג כו' וע"ק דעבד ואמה כשאין כוונתן להזיק נמי פטורים כו' עכ"ל פירוש ובמה מצינו מיהת משן דאין כוונתו נמי להזיק ה"ל למילף דחייב דהא מעיקרא דדינא דקאמר לכתוב רחמנא חדא ותיתי אידך מיניה במה מצינו קאמר כפרש"י לקמן בהדיא בשמעתין וק"ל:
**בא"ד** נמצא שכוונתן גורם הפטור ה"נ קרן כו' עכ"ל פי' כיון דהתם אף באין כוונתו דלא שייך שמא יקניטנו פטור דהכוונה גורם הפטור הכי נמי מיהת בקרן כיון דאיכא כוונה יש לפוטרו ואע"ג דלא שייך הכא שמא יקניטנו ומיהו בשן כיון דליכא כוונה כלל ולא שייך שמא יקניטנו חייב ורב אשי השיב דאף אין כוונה דהתם עדיפא לפטור מכוונה דקרן כיון דהתם בכוונה מיהת שייך שמא יקניטנו ופעמים נתכוונו ויאמרו לא נתכוונו ודו"ק:
**בד"ה** כראי אדם כו' היינו ממון שהזיק בשעת חיוב מיתה כו' עכ"ל פי' ממון אחר בהדי מיתה ומיהו הא דתנא דבי חזקיה בין מתכוין בין שאינו מתכוין מיירי נמי כי הכא לפטור מדמי הנהרג כמ"ש התוספות בסוף פרק המניח ועיין מזה בתוס' בסוף פרק כיצד הרגל בד"ה ויהא אדם כו' ודו"ק:

## דף ד:

**תוספות** בד"ה ואימא מבעה זה מים פי' כיון דקרא לא דייקי כו' עכ"ל אבל לענין מים דייק ליה לישנא דמבעה דמתני' כמ"ש התוספות לקמן ואי הוה דייקי קרא נמי כרב וכשמואל ודאי דלא הוה תיקשי ליה ואימא מבעה זה מים כיון דבקרא בעירה כתיב לא

הוה מוקמינן ליה אלא אי בשן אי ברגל וכן מ"ש התוספות בד"ה מי כתיב מים נבעו וא"ת כי כתיב נמי נבעו לא מתוקמא מתני' במים דמי קתני נבעה כו' והוה מוקמינן ליה בשן אע"ג דלא קתני נבעה היינו מהאי טעמא כיון דבקרא בעירה כתיב ודו"ק:

**בפרש"י** בד"ה ומנסך יין לעבודת כוכבים כו' ליכא למימר שנסכו בי"נ שזרק בו דלא קמחסריה כו' עכ"ל צ"ע לפירושו דהא איכא מאן דמפרש לה מערב ומ"ד נמי מנסך ממש היינו משום דאל"כ היינו מדמע ויש ליישב בדוחק דה"ק דלא קחסרי' ממש אלא דצריך למוכרו יותר בזול לעובד כוכבים וא"כ היינו מדמע ודו"ק:

## דף ה.

**תוספות** בד"ה קתני היזק דלא מינכרא והא דקתני ג' כו' כדקתני ש"ח והשואל כו' עכ"ל אע"ג דלא דמי חיובי דידהו אי לאו שהן שנויין כן במקום אחד לא הוה תנא כולהו גווני כיון דכולהו אדם דאזיק שור הוא דמה"ט לא תני לשמואל אדם דאזיק שור ממש בידים ודו"ק:

## דף ה:

**בתוספות** בד"ה כי שדית בור כו' ונראה דשן נמי אתי בפלגא דדינא או מאש לחוד כו' עכ"ל ולפי זה לגבי אש לא איצטריך ליה למימר כי שדית בור כו' דמאש לחוד נפקי כולהו לבד מבור וק"ל:

**בד"ה** להלכותיהן כו' מהרש"ל מחק כל דבור זה עד ומתני' לא קתני כו' ע"ש וכן נראה משמעו ממה שכתבו לקמן דבאש הל"ל הכי דלא אתי אלא מחד מינייהו ומבור דפטר בו כלים אבל בכל אינך בתר דכתיבי כולהו לא הוה איצטריך כל חדא מינייהו דהוה אש מב"ח והוצרך שפיר למימר להלכותיהן מיהו נראה ליישב דבריהם דהכא דמ"מ אמלתא דרבא דקאמר דמכל חד מינייהו ומבור אתיין כולהו המ"ל דהוי פטרי בהו כלים ומ"ש ואי יליף מחד מינייהו ומאש כו' ר"ל דאי משום הכי הוצרך למימר להלכותיהן דלא תקשי ליליף מחד מינייהו ומאש מיהו בור נמי הוה כתיב דלא אתי מכולהו דאם כן המ"ל דהוה פטרי בהו טמון וה"ה דהמ"ל אי הוה ההוא חד או שן או רגל הוה פטרי בהו רה"ר ואי הוה ההוא חד מינייהו קרן הוה פטרי בהו תם ממש אלא דניחא למנקט הפטור במלתא דנקטי בהדיא דהיינו אש דלא אתי מב"ח ועוד אי הוה ההוא חד מינייהו אדם ליכא למפטר מידי אלא טמון כיון דמאש נמי אתי וק"ל:

## דף ו.

**תוס'** בד"ה לאתויי בור כו' אם היזק בהדי דאזלי יתחייבו שניהם בעל כו' עכ"ל מדברי הרא"ש שאם הזיקה דרך הלוכה מחייב כ"א חצי הנזק ואם התיזה הבהמה כו' משלם בעל הבהמה רביעי נזק כו' עכ"ל ע"ש אך ק"ל כיון דבעל הבהמה חייב דרך הלוכו דהוי רגל היינו בחצר הניזק ובעל התקלה דחייב היינו ע"כ ברה"ר מטעם בור וכה"ג הקשו התוס' לקמן בד"ה פרה שהזיקה טלית כו' ויש ליישב כאן בדוחק שהתיזה ברה"ר והזיקה ברה"י וכה"ג כתבו התוס' בסמוך ודו"ק:

**תוס'** בד"ה תאמר בהני כו' היכי קאמר שור יוכיח דברשות חייב והא רגל כו' עכ"ל מדבריהם אלו שלא הקשו היכי ילפינן מרגל לחיובינהו ברה"ר הוכיח הרא"ש דעיקר חיוב דידהו מבור דהוא תחילת דינא ולא יהבינן להו הקל של רגל אלא של בור אבל דברי התוס' לעיל בד"ה משורו למדנו כו' אין מוכיחין כן אלא דבכה"ג יהבינן להו הקל של שניהם וצ"ע:

**בד"ה** היינו בור כו' דלאחר נפילה מיירי אמאי פטור כו' עכ"ל פי' אע"ג דלאחר נפילה אונס הוא מ"מ כיון דמיירי בדלא אפקרינהו היה לו לסלקו כדמוכחת הסוגיא בפ' המניח וק"ל:

## דף ו:

**בא"ד** ומבור חלוק במה שאין תחלת עשייתן לנזק כו' עכ"ל ק"ק דנקטו מלתא אחריתי והמ"ל ומבור חלוק שאין הולך ומזיק ואילו הולכים ומזיקים כמ"ש לעיל בדיבור זה ויש ליישב בדוחק ודו"ק:

**בד"ה** כגון שהיתה עידית כו' דלית ליה למזיק כעידית דניזק כו' ישלם כסף לר"י כו' עכ"ל ולא אמרי' בהא נמי אהני קרא לר"י כיון דלא הוי לטובת הניזק וק"ל:

**בד"ה** שור רעהו כו' ומיהו למ"ד דאיכא כופר ברגל כו' עכ"ל אבל ליכא למיפרך מה לרגל שכן הזיקו מצוי דכיון דפירכא זו אינה אלא סברא בעלמא יש לנו לומר דיותר ראוי להתחייב באדם המזיק בידים ממזיק ע"י שלוח בעירו כמ"ש התוס' לגבי שן לעיל וק"ל:

## דף ז.

**תוס'** בד"ה אי דאייקור ארעתא אפי' פורתא נמי לא ליספו ליה אע"ג שאינו מוצא ליתן עליהם ר' זוז כו' אבל אם לא פשע אפילו שוות יותר מר' זוז כו' עכ"ל יראה שגם מפרשי ליה כפרש"י בעני אך במלות פורתא וטובא פירשו בע"א וה"פ אי הוזל ארעא דכ"ע כו'

כיון דלא פשע אפילו שוות טובא דהיינו יותר מר' זוז יכול ליטול ולא יצטרך למכור בפחות משויין ואי דעייל ונפק וגרם לעצמו אפי' פורתא דהיינו שאין מוצא לקנותם בר' זוז לא יטול כלום וק"ל:

## דף ז:

**תוס'** בד"ה אליבא דר"י לא תבעי כו' כיון דיליף מג"ש כו' עכ"ל מיהו אליבא דר"י נמי ה"מ למיבעי היכא דאהני קרא ואפשר דפשיטא ליה לתלמודא לר"י דמצי יהיב ליה מעידית דעלמא כיון דיהיב ליה טפי מעידית דניזק דהא אי ה"ל זיבורית כעידית דניזק ה"מ יהיב ליה ודו"ק:

## דף ח.

**תוס'** בד"ה ואיבעית אימא כו' דכיון דקאי אשלא היתה לו עידית כו' עכ"ל דכיון דבתירוצא דלעיל מיניה קאמר שלא היתה לו עידית ומכרה מסתמא האי תירוצא נמי עליה קאי ומיירי נמי בכה"ג דאל"כ ה"ל לפרושי הכא דאיירי אידי ואידי כשהיתה לו עידית ומכרה מיהו ה"מ לפרושי ולאוקמא בכה"ג וכפרש"י באידך לישנא אלא דניחא ליה לשבוקי סברא קמייתא ועוד דלא ניחא ליה למימר בברייתא קמייתא דקרי ליה בינונית משום דהוי בינונית דידיה כיון דהויא עידית דעלמא דהא ברישא דקתני בינונית כולם גובין בינונית ליכא לפרושי אלא בינונית דעלמא ומזה נראה שברח רש"י מזה הלשון וכתב תפוס לשון ראשון ודו"ק:

## דף ט.

**תוס'** בד"ה ורב אמר בטלה מחלוקת כו' ותימה מ"ש כו' באותה רביע שנטל מכח ירושה וי"ל דרב אסי ס"ל כו' עכ"ל כל זה ללשון ראשון שפרש"י דללשון שני קושטא הוא דאותו רביע מכח ירושה נוטל בקרקע וללשון ראשון הוצרכו לדחוק בזה דפליג רב אסי אהך סברא ולכך הקשו לקמן דלמא פשיטא דלאו כיורשים אלא מספקא ליה אי כלקוחות באחריות או שלא באחריות דלא הוה לן לדחוקי דפליג רב אסי ארב בהך סברא ועיין עוד מה שכתבנו בזה ס"פ בית כור:

## דף ט:

**תוס'** בד"ה ולר"י דאמר כו' לר"י כמו גחלת לר"ל ובשור קשור כו' ומשום דחרש עביד לנתוקי כו' עכ"ל ובדלא עביד לנתוקי כו' בפשיטות בבור מגולה ושור מותר ל"ק להו

לפום סברתם דהשתא דשלהבת לר"י הוה כמו גחלת לר"ל ולא הוה רבותא אלא שור קשור ובור מכוסה ודו"ק:

**בד"ה** משא"כ בבור כו' וכן אש וכו' וא"ת ונילף משור ונחייבו בכופר כו' וא"ת שור ולא אדם כו' עכ"ל בבור איכא למימר קושטא דאימעיט משור ולא אדם אבל עיקר קושייתם מעיקרא אאש והוצרכו לתרץ דאימעיט מעליו וממילא דאימעיט נמי מיניה בור ולזה הקשו שור ולא אדם ל"ל כו' וק"ל:

## דף י.

**תוס'** בד"ה ליחכה נירו כו' משמע דה"נ רוצה לפרש כן משא"כ בבור כו' עכ"ל הכי משמע להו דשייר חומר שור בדש בנירו איירי בהך מלתא גופא דאיירי לאתויי ליחכה נירו בחומר באש דומיא לפי מאי דסבר מעיקרא דשייר כלים בחומר בשור ותני ליה בחומר באש ודו"ק:

**בד"ה** ותו ליכא וא"ת כו' וי"ל משום דדחיק לאוקומי מתני' כו' עכ"ל בהך דהכוהו י' בני אדם כו' ליכא לתרוצי הכי אלא דעיקר קושייתם דאטו כי רוכלא כו' לא הוה אלא אהך דר' זירא ורב ששת דהקשו מסברא אבל מהנך דעשרה בני אדם הכהו כו' כיון דתניא בברייתא שפיר פריך בפשיטות דה"ל לתלמודא לאתויי נמי אמתני' דהכא ודו"ק:

**בתוס'** בד"ה כגון פפא בר אבא כו' ומיהו לפי המסקנא כו' אין צריך לפרש דחייב כו' עכ"ל ר"ל דאין צריך לפרש במסקנא דהוה כולהו פפא בר אבא דהרי לא חייב אלא אחרון ועיין בהגהת מרדכי:

## דף י:

**תוס'** בד"ה כולן פטורין כו' אפי' לרבנן אחרון חייב כו' עכ"ל להאי שנויא בפלוגתא לא קמיירי ליכא לאוקומי מתני' בכה"ג ואפי' כרבנן דכיון דאין בראשון כדי להמית אין זה הכשרתי במקצת נזקו אלא דאחרון עשה כל המיתה לחייב עלה קטלא ואין כאן שום חיוב על הראשון משא"כ בבור תשעה דהראשון נמי חייב מיהת בתשלומי נזק ודו"ק:

## דף יא:

**תוספות** בד"ה גזירה מקצתה כו' וקשה דהא כו' אמרי משום דנפקא כולה עכ"ל פירוש ואכתי יטעו להשוות רוב למקצת וק"ל:

## דף יב.

**תוס'** בד"ה מכר לו עבדים כו' דאי מטעם חצר אמאי מפליג בהחזיק בקרקע בין עבדים למטלטלין דאי משתמרת לדעתו בתרוייהו קני כו' עכ"ל וצ"ע שהרי כתבו לקמן דסתם קרקעות אין עבדים משתמרין בהן לדעתו כו' ויש ליישב בדוחק ודו"ק:

**תוס'** בד"ה בעינן דומיא כו' והחזיק בקרקע לא קנה עבדים כו' עכ"ל ולקמן דפריך מדשמואל לא בקנין אגב אלא מחמת דחשיב כמחובר כמו שפי' לקמן וק"ל:

**תוס'** בד"ה והלכתא בכפות כו' ת"ל דהוי חצר מהלכת כו' עכ"ל דטפי ה"ל למנקט האי טעמא כדנקט ליה נמי הכא בשמעתין וק"ל:

## דף יב:

**תוס'** בד"ה ואם איתא כו' ומשני אלא מתנות כהונה כו' עכ"ל דע"כ צ"ל הכי לפי דרכם דלעיל דלא קאי האי שנויא דמפליג במחיים ובין לאחר שחיטה דהא בחלק של כהנים בכל גוונא הוי ממון גבוה ובחלק בעלים בכל גוונא הוי ממון בעלים אבל רש"י לא גרס כן ומפליג אף לפי המסקנא בין מחיים ובין לאחר שחיטה בחלק בעלים ודו"ק:

## דף יג.

**תוס'** בד"ה אי אליבא דרבנן פי' בקונט' כו' משמע אפילו שהשור עושה כל ההיזק כו' הלכך בעל השור במועד משלם נזק שלם כו' עכ"ל ודאי דכן מוכח גם מפרש"י שלפנינו שהשור עושה כל ההיזק דהא לא בא לחייב בעל הבור אלא מטעמא דכי ליכא לאשתלומי כו' וא"כ שור המועד ראוי שישלם נזק שלם שהוא עשה כל ההיזק ולא מצי למידק אלא מתם אבל בפירושו שלפנינו לא פירש כן אלא שהמועד אינו משלם אלא ח"נ ותם רביע נזק והוא מגומגם:

## דף יג:

**בתוס'** בד"ה כגון שקיבל עליו כו' איפכא לא מצי למימר כגון דאזקיה תורא דשואל כו' עכ"ל דהוה ניחא טפי למימר איפכא דהשתא לא תיקשי כלל אימא סיפא נפרצה בלילה כו' ודו"ק:

## דף יד.

**תוס'** בד"ה מי לא פליגי כו' לא לזה ולא לזה לשוורים ולפירות דחד עכ"ל וקרי ליה חצר השותפין להניח בהן דברים אחרים או שיש לכל אחד ואחד בית בחצר זה ויש בו דריסת רגל לשניהם והוא כגרסת ר"ת לקמן דמוקי סיפא דברייתא בכה"ג וק"ק לפי גרסתו לקמן מאי פריך אי הכי ארבעה שלשה הוו דהא לא שמעי' ליה מרישא דכגון חצר השותפין דאיירי במיוחדת לזה ולזה לשוורים דומיא דבקעה ויש ליישב דתלמודא מדמה חצר שאינה מיוחדת לשוורים לשניהם לחצר המיוחדת לשוורים לשניהם דבין כך ובין כך דמיא לרה"ר וכן משמע לעיל דקאמר בההיא דרב יוסף ואינה מיוחדת לשוורים דלגבי שן הויא ליה חצר הניזק משמע דלגבי קרן מקרי רה"ר כמו במיוחדת לשניהם לשוורים ודו"ק:

## דף יד:

**תוס'** בד"ה פרה שהזיקה כו' דא"א לאוקמה פרה שהזיקה טלית נמי ברה"ר כו' עכ"ל כל זה לגירסת ר"ת לעיל דגרס לפירות לחד ולא לזה ולא לזה לשוורים אבל לגרסת הספרים דלעיל איכא לאוקמה נמי הכא בחצר מיוחדת לזה ולזה לשוורים ולטלית לחד ועיין בראש"ש ובר"ן:

**בא"ד** ולא בא לאשמועינן כו' דהא טלית בור הוא ולא משלם מגופו כו' עכ"ל ומזה אין לדחות פי' הקונט' דאיכא למימר כיון שהזיקו זה את זה כמו שמשתלם בעל הטלית מגוף הפרה כך ישתלם בעל הפרה מגוף הטלית וק"ל:

**בא"ד** ול"ג פרה שהזיקה טלה דא"כ כו' עכ"ל לפי אותה גרסא יתיישב לפרש"י שפיר דאיירי שהזיקו זה את זה במקום אחד וק"ל:

## דף טו.

**תוס'** בד"ה הא מני ר' יוסי כו' ואי רבי עקיבא ליתני שהתם פטור מדמי עבד ומאי שייר כו' עכ"ל וק"ק למאן דמפרש בפ' ד' וה' לר"י הגלילי נקי מדמי ולדות תם פטור ומועד חייב ליתני הכא שהתם פטור מדמי ולדות ומאי שייר דהאי שייר למ"ד פלגא ניזקא ממונא דחצי כופר לאו שיורא הוא כיון דלא דריש נקי מחצי כופר אי ס"ל דחייב בחצי כופר הוה בכלל חצי נזק ואי ס"ל דפטור מדרבה בין תם ובין מועד פטור וכשהשור בסקילה דפטור הוה בכלל משלם ח"נ מגופו דהביאוהו לב"ד כו' וי"ל דסוגיא דהכא

אזלא כמאן דמפרש התם לר"י הגלילי אנשים ולא שוורים מועדים הא תם סלקא דעתך אמינא דחייב כתב רחמנא בעל השור נקי דתם נמי פטור ודו"ק:

**בא"ד** כרבי טרפון דאית ליה כו' דתם משלם כופר כו' עכ"ל מיהו בשמעתין לא בעי למימר הא מני ר' טרפון משום דלא שמעי' בהדיא דתם משלם חצי כופר ברה"ר אלא דתם משלם כופר שלם ברשות הניזק ומר' יוסי מייתי התם אר' טרפון דסבר כר"י הגלילי דתם משלם חצי כופר ברה"ר ומייתי לה מק"ו מרגל והתוס' שהביאו מר' טרפון אר"י הגלילי היינו דע"כ ר' טרפון לא יסבור הא דרבה ודו"ק:

## דף טו:

**תוס'** בד"ה לפלוג ולתני כו' דמשמע דע"פ עדים משלם כשהמית שורו את פלוני כו' עכ"ל ולא ניחא להו לפרש כפרש"י דאהמית שורי שורו של פלוני לחוד פריך הכי דמצי לפלוגי משום דכל קושיית לפלוג ולתני בדידיה היינו דלא הוה ליה להאריך ולמנקט מלתא אחריתא אלא בהך מלתא דנקט כבר ה"ל לפלוגי וא"כ אי הוה מפליג בהמית שורי שורו של פלוני בלחוד ע"כ דהוה מאריך טפי דהוה הוצרך למנקט במלתיה המית שורי שורו של פלוני דביה דוקא איכא לפלוגי בין תם ובין מועד ולא בהמית שורי את פלוני דקתני נמי לעיל והשתא דנקט בסיפא המית שורי עבדו של פלוני אינו מאריך כ"כ דלא מפליג ביה בין תם ובין מועד ודו"ק:

## דף טז.

**בפרש"י** בד"ה ואי ר"ט כו' הא ודאי לגבי שן רשות הניזק כו' עכ"ל ואע"ג דלגבי שוורים כרה"ר דמיא שהוא רשות לשניהם מ"מ לגבי אין ראוי לה דהיינו לכסות וכלים מיוחדת לניזק לחוד והוה קרן ברשות הניזק דומיא דראוי דמיוחדת לניזק לחוד לפירות וק"ל:

**תוס'** בד"ה כולה ר"ט כו' ואע"פ שמיוחדת לשניהם לפירות עכ"ל ר"ל אע"פ דהתם מיוחדת לשניהם לפירות והכא מיוחד לפירות לחד מ"מ טפי מסתבר למחשב התם רשות הניזק כיון דאין מיוחדת כלל לשוורים מדהכא דמיוחדת לשניהם לשוורים וכמו שהקשו לעיל דלא היה לו ליחשב רשות הניזק לגבי שן כיון שיש רשות לכל אחד להכניס שם שורו וק"ל:

## דף טז:

**תוס'** בד"ה ר"א אומר בזמן כו' ואר"ת כו' אא"כ המיתו אבל כו' עכ"ל חסר בכאן בתוס' וכמו שהגיה מהרש"ל וע"ש בתוס':

**בד"ה** כי תניא מתניתא כו' וי"ל משום זאב כו' והוה שן דפטור בר"ה עכ"ל יש לדקדק דא"כ מאי פריך מאי האי דקתני לה גבי תולדה דשן גבי תולדה דקרן בעי למתני הא משום זאב דחזר לקדמותו שפיר נקט לה גבי שן וי"ל דהכי פריך דלא הוה ליה למתני הכא סתם חיה דמשמע נמי ארי אלא הוה ליה למתני הכא גבי תולדה דשן זאב בהדי' וארי ה"ל למתני גבי תולדה דקרן וק"ל:

## דף יז.

**תוס'** בד"ה והאמר מר גדול כו' עדיף שמביא את הרבים לידי מעשה כו' עכ"ל אבל למגמר לדידיה מעשה עדיף וכ"כ התוספות בפ"ב דקידושין לפר"ת וצ"ל לפירושו לדברי המתרץ דאפשר קיים בלא לימד היינו בלא גמורי אבל לא ידעתי ל"ל לתלמודא כלל למימר הא למגמר דמעשה עדיף ביה כיון דבין הך דהכא לימד לא אמרינן ובין דהתם תלמוד גדול שמביא כו' איירי תרוייהו בלא גמורי לא ה"ל למימר אקושייתו אלא הך דהכא דאפשר קיים בלא לימד היינו בלא גמורי ויש ליישב בדוחק ודו"ק:

## דף יט.

**תוס'** בד"ה ובהא קמפלגי כו' וי"ל דא"כ מאי קמ"ל אמרי בי רב כו' עכ"ל ואע"ג דלמאי דמסיק נמי שפלוגתא דסומכוס ורבנן קמפלגי איירי בי רב בדלא אייעד וקמ"ל דלא כסומכוס היינו משום דתנא דרמי בר חמא סבר כוותיה אבל אי הוה רמי בר חמא נמי סבר כרבנן ואיירי בדאייעד א"כ לא הוה בי רב קמ"ל מידי וק"ל:

**בד"ה** וכ"ת ראשון להתזה כו' כך יכול להיות ראשון להתזה או ברשות כו' עכ"ל נראה לפרש דבריהם למאי דמסיק שם דמיירי בהתיזה ברה"ר והזיקה ברה"י א"כ כמו כן יכול להיות בהתזה ראשון דהתיזה מרה"ר והזיקה ברה"י ולחייב בה נ"ש ואמאי פסיקא ליה למתני טפי בהתזה ראשונה פטורה מבאחרונה דתניא בה חייבת ודו"ק:

**בד"ה** במקום שא"א כו' אין לפרש דאיירי ברה"ר כו' עכ"ל יראה דמשמע להו דלענין רה"ר איפשיטא הך בעיא דהא אפילו באפשר לה בלא התזה ובעטה והתיזה והזיקה מסיק באידך בעיא דמסתברא דתולדה דרגל הוא ופטורה ברה"ר וק"ל:

## דף יט:

**בד"ה** וכי אתמר כו' ובדאדייה אדויי נמי חייב בעל תרנגול כו' עכ"ל פירוש בעל התרנגול רביע נזק והקושר ג' חלקים משום דכי ליכא לאשתלומי מהאי משתלם מהאי לר' נתן ועיין בראש:

## דף כ.

**תוס'** בד"ה מתגלגל מהו כו' ואיבעית אימא בפתילה כו' וסד"א ניזל בתר רוב עלה כו' עכ"ל להאי תירוצא נמי צ"ל אימא על מה שבפנים דהיינו על מה שראוי להיות בפנים כו' אלא שהוסיף לומר דאיצטריך משום דסד"א ניזל בתר רוב עלה כו' ודו"ק:

## דף כא.

**תוס'** בד"ה ובמחזרת פי' כו' ונראה לר"י דצידי רחבה חשיבי חצר הניזק כו' ולרב אפי' במקום שיכול לאכול בחיזור כו' עכ"ל ר"ל דצידי רחבה גופא לכ"ע הוי חצר הניזק ורב הוסיף דאפי' בעומדת ברחבה אם אינה יכולה לאכול משם בלא חיזור חשיב חצר הניזק אבל במקום שיכולה לאכול בלא חיזור אינו חשיב חצר הניזק גם לפר"י כנראה מדבריהם לקמן וק"ל:

**בד"ה** דרב סבר כו' ואי בור לאו אדעתיה פירות נמי לאו אדעתיה ונראה לר"י כו' עכ"ל מפי' מהרש"ל פירוש מאחר כו' ה"ה אם היה נכשל השור בפירות כו' משום דלאו אדעתיה דמה בכך שעכשיו רואה הפירות ואוכלן הלא מותר ליקחן מטעם דכל הקודם זכה כו' עכ"ל ואין ראייתו מכרעת דלא מפרש רש"י דכל הקודם זכה אלא לרב דלטעמיה אזיל אבל שמואל מצי סבר כזעירי דסבר התם דלא זכה בגופן ונראה דלא קשיא להו אלא לפירושו שפי' הא קא חזי ליה ואפי' הוחלק בהן פטור ואע"ג כו' עכ"ל והא קשיא להו דודאי לענין שלא יוזק בהן אחר אין לחלק ואי בור לאו אדעתיה פירות נמי לאו אדעתיה דכל תקלה מקרי בור ברה"ר לענין שלא יוזק בהן אחר ולא קאמרינן ביה הא קחזי ליה ודו"ק:

## דף כב.

**בפרש"י** בד"ה משום ממונו כו' וקס"ד דא"ב כגון שהדליק בגחלת שאינה שלו כו' עכ"ל כפי הפירושים שלפנינו שבפרש"י שפיר קאי האי איכא בינייהו גם לפי המסקנא אבל מהרש"ל כתב בפירושים אחרים של רש"י לקמן בשמעתין שבפי' רש"י בלשון אחר וכי מאחר דתרוייהו לא מחייבי אלא בגחלת שלו וכל הני תיובתא כו' עכ"ל ע"ש לפי זה שפיר כתב כאן וקס"ד דא"ב כו' ודו"ק:

## דף כב:

**תוס'** בד"ה קטל תוריה כו' ונראה לר"י כו' והא בדבר שממונו עושה לא שייך קלב"מ עכ"ל ק"ק כיון דמכח סברא דמבחוץ פריך בלאו הך דקטל תוריה עבדא ה"ל למפרך אהך דהכא גופיה למה לא יתחייב בממון גדי שהזיק עם הריגת עבד דהא בדבר שבממונו לא שייך קלב"מ ודו"ק:

**בד"ה** בגדי דחד כו' ועוד הביא ראיה דתנן במכלתין דהוא שהדליק הגדיש כו' עכ"ל ראייתו זאת גם היא לפום סברתו דלא שאני ליה למימר דבגוף אחד חשוב מיתה ותשלומין לחד ודו"ק:

## דף כג.

**תוספות** בד"ה מאי בינייהו המ"ל כו' כלב שנטל כו' עכ"ל מהסוגיא דלעיל נראה דלא פליגי ר"י ור"ל בכלב אלא בגחלת שאינו שלו כדקאמר האי אש לאו ממונו דבעל כלב הוא ואם נראה להם דלא כפרש"י ואפי' בגחלת שאינו שלו המ"ל איכא בינייהו לא ידענא אמאי שבקי גמל וק"ל:

**בד"ה** ולחייב בעל הגחלת כו' ולא ישלם כ"א הרביע כו' עכ"ל צ"ע לר"ל אמאי דחיק לאוקמא בדאדייה אדוייה וחייב ח"נ על מקום גחלת לוקמא נמי באנחי אנוחי וחייב חצי נזק על מקום גחלת משום דבעל גחלת נמי חייב וקושטא הוא דאירי בשלא שימר גחלתו ודו"ק:

**בד"ה** סתם דלתות כו' תימה דלמא משום דהוי תחילתו בפשיעה כו' עכ"ל לפרש"י דסתם דלתות חתורות ולא תימא משונה הוא כו' עכ"ל אין מקום לתמיהתם כפי מה שכתבו לעיל דלא אמרינן משום דתחילתו בפשיעה לגבי אורחיה דשן ורגל לחייב נזק שלם בקרן דלאו אורחיה וע"כ נראה שהם מפרשים דסתם דלתות חתורות הן ולא תימא אונס גמור הוא וליפטר וק"ל:

## דף כג:

**בד"ה** ולא ישמרנו כו' וי"ל דלכתחלה כשהוזמו הג' כו' לא הספיקו לגמור את דינו עד שנגח נגיחה ד' כו' עכ"ל לרבא ניחא דאי לייעודי תורא אפשר שיגח נגיחה ד' בו ביום שנגח נגיחה ג' עד שלא הספיקו לגמור דינו אבל אי לייעודי גברא ודאי דהספיקו לגמור דינו אף בנגיחה ראשונה בו ביום כשהעידו ראשונה בבעלים ולא היו משהין אותו עד לאחר הנגיחה שניה אבל לאביי לייעודו תורא נמי על כרחך כשהעידו על נגיחה ג'

והספיקו לגמור דינו היו משהין אותו עד למחר בנגיחה רביעית א"כ בכה"ג ניחא נמי בלייעודי גברא בכל הנגיחות ואפשר דבנגיחה אחת איכא למימר הכי אבל בכל הנגיחות לית לן למימר הכי דמלתא דלא שכיחא הוא ודו"ק:

## דף כד.

**בד"ה** ודלמא למעוטי זב כו' דא"כ לשתוק מוזאת כו' עכ"ל פי' למעוטי זב מימים לא איצטריך דמהיכי תיתי למילף ימים דרחוקים ראיותיו מראיותיו הקרובים אך יש לדקדק דא"כ מאי פריך ומה ראית הא ע"כ ל"ל הכי דא"כ לשתוק מוזאת ולשתוק נמי מהיקשא דימים דזב לא איצטריך למעט וראיות דנקבה לא איצטריך לרבות דקל וחומר הוא מימים דנקבה וי"ל דאפשר דהיקשא איצטריך נמי למילתא אחריתא ואין היקש למחצה ומשום הכי איצטריך למעוטי דוזאת למעט זכר מימים דלא נרבהו מהאי היקשא וק"ל:

**בד"ה** הרי כאן שלשה עדיות לענין ג' אחין ואחד כו' עכ"ל בכה"ג אמרינן בפרק חזקת הבתים לענין עדות חזקה דג' שנים וק"ק דלא דמיא דהתם ניחא דאשתא דמסהיד האי לא מסהיד האי ולא לאסהודי למחזיק קאתו אלא למערער לחיובי למחזיק פירות דכל שתא ושתא אבל הכא דמסיק דמרמזי רמוזי ולמר כשבאו רצופין ולמר כשאין מכירין השור ע"כ לייעודי תורא קאתו ואמאי יצטרפו עדות של הג' אחין מיהו הר"ן כתב לפרש גם שם שהמחזיק הביאן לאסהודי ואפ"ה מצטרפין ודו"ק:

## דף כד:

**בד"ה** במכירין בעל כו' א"נ דנאבד אחד מהם אחר כל נגיחה כו' עכ"ל פירוש דכך צ"ל אי לייעודי גברא בנאבד אחד אחר כל נגיחה דאל"כ ראשונה ושניה המ"ל לחיובי פלגא נזקא קאתינן וק"ל:

## דף כה.

**תוספות** בד"ה אני לא אדון כו' דלאו פירכא היא דאין חומרא זו מועלת כו' עכ"ל אבל הך פירכא דמה לנזקים דרגל שכן ישנו באש חומרא זו מועלת ואין מכניסין אותה בק"ו כיון שהוא דין הכתוב בתורה וק"ל:

**בד"ה** אלא האי תנא היא והני תנאי דאייתי בפ"ב דנזיר כו' עכ"ל ולא ניחא להו לאוקמא בפשיטות הני תנאי ומתני' דהתם כר"י כדקאמר התם דאפי' ר"י לא אמר אלא משום צחצוחי זיבה אבל בעינא לא ע"ש וק"ל:

## דף כה:

**בד"ה** ומה פכין קטנים כו' וא"ת מה לפכים קטנים שכן מטמא מאוירן כו' עכ"ל ובתוספות בפרק רבי עקיבא וליכא למימר דעביד ק"ו הכי ומה זב הקל שאין מטמא פכין כו' מת החמור דמטמא פכין כו' דמה למת שכן אינו מטמא משכב ומושב וי"ל כו' עכ"ל וקשה דא"כ כדקאמר מפץ שמטמא בזב א"ד שמטמא במת נימא משכב ומושב יוכיחו שמטמא בזב ואינו מטמא במת ודו"ק:

**בפרש"י** בד"ה הניחא למ"ד דון מינה כו' בגד ועור דמת אלא לאפנויי דגמרינן לה משרץ כו' ומוקמינן טומאת מת באתרה כו' אף גבי מפץ כו' עכ"ל ובד"ה אלא למ"ד כו' השתא בגד ועור כו' עכ"ל מפירושו נראה דאתרוייהו בין אג"ש ובין אהיקשא פריך הניחא למ"ד דון מינה כו' אלא למאן דאמר כו' אבל מהרש"ל כתב דאיזה תלמיד טועה הגיה כן בפרש"י דעיקר הקושיא אג"ש וראייתו דבפרק במה אשה איתא כל הסוגיא דמופנה כו' ולא פריך הניחא למ"ד דון מינה כו' אלא ש"מ דלא פריך רק אג"ש כו' עכ"ל ולא ידעתי הכרעתו דהא הך ג"ש דבגד ועור בא"ד נמי איתא התם לענין זב הסוס והפרה שיטמא במת ואמאי לא פריך התם הניחא למ"ד דון מינה כו' כדפריך הכא אג"ש אלא דאית לן למימר דהתם לא נחית תלמודא למידק הכי אלא הכא דבעי למילף ליה מק"ו וקפריך דיו לטומאת ערב ומנלן טומאת ז' ומשני דאתי מג"ש ומהיקשא קפריך דהדרן קושיין לדוכתין למ"ד דון מינה ומינה אכתי טומאת ז' לבגד ועור ובין למפץ מנלן ועוד נראה מפרש"י דעיקר הקושיא מהיקשא ומש"ה נטר עד הכא והיינו משום דאג"ש ליכא למפרך דאיכא למימר קושטא הוא דלא ילפינן מג"ש אלא טומאת ערב למפץ ובתר הכי הדרינא לק"ו טומאת ז' למפץ במת מזב דהשתא ליכא למימר דיו דא"כ הוה מפריך ק"ו דלטומאת ערב לא איצטריך דמג"ש ילפינן לה וככתוב בהדיא חשיב ליה כמ"ש התוספות ודו"ק:

## דף כו.

**תוספות** בד"ה ולא תהא שן כו' וכאן אם היה בחצר הניזק ח"נ הוה משתלם מן העלייה כו' עכ"ל דליכא למילף נמי מהאי ק"ו שלא ישתלם אלא מגופו דהא מיטב שדהו כתיב בשן ורגל וק"ל:

**בא"ד** וי"ל דאי לאו כספו כו' והוה עבדינן ק"ו דלעיל דמחמיר בתשלומין עכ"ל וכן צ"ל לקמן דפריך ולא תהא קרן ברה"ר חייב כו' דא"כ אמאי איצטריך ישלם תשלומין מעליא דהא השתא קל וחומר שלא תהא שן ורגל חייבת אלא חצי נזק כו' ליכא די"ל דאי לאו

ישלם הוה שבקינן האי ק"ו דפטור לגמרי קרן ברה"ר והוה עבדינן ק"ו דלעיל מיהו ההוא ק"ו אינו מחמיר טפי דאם הוא מחמיר בקרן ברה"ר הוא מיקל טפי בשן ורגל ברשות הניזק וצ"ל דלאו דוקא נקטי התוס' דמחמיר ודו"ק:

**שם** בתוספות עליו ולא על האדם כו' וטעי תלמודא כדטעי באלו נערות כו' עכ"ל ר"ל המקשה דפרק החובל טעי והוה סבר דאיירי קרא דנפש רוצח בממון אחר בהדי מיתה וה"נ טעי המקשה בפרק אלו נערות ולא הוה ידע מסקנא דאילו נערות דמסיק דאיירי דלא תשקול מיניה ממון ונפטריה וק"ל:

**בד"ה** ויהא אדם חייב כו' אלא לפטור בשוגג בלא מתכוין כמו במזיד במתכוין כו' עכ"ל דברים מעורבבים חזינא הכא:

**בד"ה** אינו דין שחייב כו' וי"ל דנזקי אדם מנזקי אדם יליף עכ"ל פירוש דהכי יליף ומה כופר שהקילו בו לגבי אדם החמיר בו לגבי שור ד' דברים שהחמיר בו לגבי אדם אינו דין שנחמיר בו לגבי שור דהשתא לא שייך למפרך מה לאדם כו' ולא דמיא למה שכתבו במתני' ואין לומר מרשות לרשות גמרינן ומה רה"ר כו' דמ"מ שייך למפרך כו' ע"ש דיש לחלק ודו"ק:

**בד"ה** או דלמא קרן כו' לא שייך למפרך כדפרישית במתני' כו' עכ"ל כצ"ל ר"ל כדפרישית במתני' דפירכא כזו שאינה אלא סברא בעלמא מכניסין אותה בתוך הק"ו וק"ל:

**בד"ה** לאו משום דסבר לה כר"י כו' וא"ת אפילו בלא כו' קרן לא כ"ש כו' עכ"ל ר"ל קרן דחייב נזק ברה"ר אינו דין שחייב כופר שלם ברשות הניזק וקשה דאדם יוכיח שהוא חייב נזק ברה"ר ופטור מכופר ברשות הניזק וצ"ע:

## דף כו:

**תוספות** בד"ה נתכוין לזרוק כו' דהיינו שסבור תלוש ונמצא כו' עכ"ל פירוש שסבור תלוש ונמצא מחובר מיירי בקנה אחד ונתכוין לזה וחתך זה מיירי בב' קנים אחד תלוש ואחד מחובר וק"ל:

**בד"ה** פרט למתכוין כו' כגון שהיו הבהמה והאדם זה בצד זה עכ"ל כצ"ל ר"ל שהיו עומדים בקרוב זה לזה דלא אמעט מנתכוין לזרוק בצד זה וזרק בצד אחר ויותר נ"ל להגיה שהיו הבהמה והאדם זה ע"ג זה וק"ל:

## דף כז.

**בד"ה** קרע כסותי וכו' מכלל דעל בשרו פטור כו' משום שהיה לו להסיר כו' עכ"ל ומדפטר הכא בעל לבו לא קשיא להו בפשיטות דלמא שאני הכא בעל בגדו נמי שהיה לו

להסיר דאיכא למימר דהתם בקרע כסותי נמי שייך היה לו להסיר ומש"ה הוכיחו דע"כ לית לן למימר הכי דא"כ מ"ש על בשרו כו' דהכא דפטר מסימא את עינו דמחייב התם אבל קשה דמהא ליכא למשמע מידי דאדדייק מעל בגדו חייב הא על בשרו פטור נדייק מרישא על לבו פטור הא על בשרו חייב וי"ל דמשמע להו האי דיוקא דעל בשרו פטור כדקאמר עבדו כגופו דמי כו' כגופו משמע נמי דעל בשרו פטור דומיא דעבדו דמיירי שלא מת ודו"ק:

**סליק** פרק כיצד הרגל

**תוספות** בד"ה ואיכא נמי כו' או אח"כ הוזלו הכדים והחביות כו' עכ"ל פירוש הוזלו הכדים והחביות מכמות שהיו בשעת המקח דהשתא אע"ג דליתנהו להנך זוזי לא שייך למימר שקול כדך בזוזי דהוא לא ישלם אלא כמו ששוים עתה ונקטו נמי הוזלו החביות דלפום פירושם דהשתא דמכר לו כדים או חביות שוים מאתים זוז אפשר לפעמים הלוקח רוצה כדים יותר מבחביות ולא יכול לומר לשקול חביות בזוזך כשהוזלו עתה מכמות שהיו בשעת המקח וכן להיפך במוכר אך ק"ק בפרק הפרה דפריך אי דליתנהו להנך זוזי לשקול תורא בזוזי נימא נמי בכה"ג שהוזלו אח"כ השוורים לשחיטה מכמות שהיו בשעת המקח וי"ל דלא ניחא לתלמודא למימר דמעיקרא אייקר בישרא כדמוקי התם ואחר כך שוב הוזל בישרא ודו"ק:

## דף כז:

**בד"ה** אמאי פטור כו' ולא שייך כאן כל המשנה כו' דגבי אדם לא אמר כו' עכ"ל מדבריהם אלו נראה דגבי בהמה דשייך כל המשנה כו' לית לן למימר דאיבעי ליה לעיוני וא"כ הוא קשה מאי קשיא להו לקמן אהך דאמר רבא כי אית לך רשות לסגויי עלאי ואמאי אית ליה רשות לסגויי הא בהמה נמי איבעי לה לעיוני כו' דמ"מ תיפטר מה"ט דכל המשנה כו' כדקאמר בהדיא התם וי"ל דהכי קא קשיא להו כיון דבאדם לא אמרינן איבעי ליה לעיוני אלא שלא יזיק ולא שלא יוזק א"כ בבהמה דאמרינן איבעי ליה לעיוני אפילו בשלא יוזק דשור פקח ביום פטור מכ"ש דאית לן למימר איבעי ליה לעיוני שלא יזיק ולית ליה רשות לסגויי עליה ודו"ק:

## דף כח.

**בד"ה** מניין לנרצע שכלו ימיו אורחא כו' עכ"ל בהגה"ת אשר"י וה"ה משרת דאפילו קודם הזמן אם חושש מגניבות כו' ע"ש:

**בד"ה** טעמא דנתקל כו' דמיירי בממלא ליכא פסידא דלא דמי לחצר חבירו כו' עכ"ל ולפ"ז לעיל ממשבר ויוצא לא פריך כיון דממלא כל החצר איכא פסידא דא"א בחצר להקיף ולצאת אלא ממשבר ונכנס פריך דלית ליה פסידא ולמה לו ליכנס ולישבר ליזיל לבי דינא וליתבע ומשני דמשבר ונכנס להביא זכיותיו ואיכא פסידא דא"א בחצר להקיף וליכנס ודו"ק:

## דף כח:

**בד"ה** ה"מ היכא כו' אבל בור ברשותו ליכא לחיובי משור כו' ושמואל כו' מצי סבר דבור ברשותו כו' עכ"ל פירוש בין הפקיר רשותו ולא בורו בין חפר בור סמוך לרה"ר מקרי בור ברשותו דמקום הבור הוא רשותו משא"כ אבנו סכינו ומשאו דברה"ר מונחים אע"ג דלא אפקרינהו לאו רשותו הוא וק"ל:

**בד"ה** אמר רבה במתכוין כו' וא"ל דמתכוין להורידה דהכא הוי פושע טפי כו' דלמא בנתקל דוקא מחייב אבל נפשרה כו' עכ"ל ויש לדקדק דאימא דכל נתקל הוי פושע במתכוין להוריד ונתקל לאו פושע דפרק האומנין איירי בנפשרה כדסבר ר' יהודה בשמעתין וי"ל דמשמע להו מסברא בנפשרה דלאו פושע הוא ואונס גמור הוא ולא דמי לגניבה ואבידה וא"כ נושא שכר אמאי ישלם התם לר"מ והכא דאמרי' לרבה נפשרה חייב לאו משום דהוי פושע אלא דס"ל דאונס גמור נמי חייב משום אדם המזיק ודו"ק:

**בא"ד** לר"מ דשבועה זו תקנת חכמים היא בשומר שכר ה"נ לר"י כו' עכ"ל בש"ח נמי לר"מ שבועה זו תקנת חכמים היא כיון דס"ל דנתקל פושע הוא אלא דנקט ש"ש דאפילו בש"ש לר"מ רצו חכמים להקל ה"נ לר"י מיהת בש"ח רצו חכמים להקל וק"ל:

## דף כט.

**בד"ה** פליגי בשעת נפילה כו' והשתא נמי תרי ומודים דקתני בברייתא חד קאי כו' עכ"ל נראה דרצונם לומר דהשתא דפליגי בתרתי ולא בחד טעמא יתיישב דשינה התנא לשונו דנקט בהאי ומודים אבנו כו' ובהאי מודים קנקנים משום דהאי ומודים דרוח מצויה דוקא דחייב ליכא לאשכוחי אלא בכה"ג דאבנו דלא אפקריה ובשעת נפילה דוקא אבל בדאפקריה בין בשעת נפילה ובין לאחר נפילה פליג ר"י ופוטר אפי' אחר נפילת פשיעה וכ"ש במפקיר נזקיו בשעת נפילה כמ"ש התוספות לקמן בפלוגתא דמפקיר נזקיו לאו דוקא לאחר נפילה אלא אפילו לאחר נפילה כו' ובאידך ומודים ברוח שאינה מצויה נקט קנקנים דאפקריה דאע"ג דה"מ למנקט נמי האי ומודים בדלא אפקריה ודוקא בשעת

נפילה ניחא לן למימר דאיירי בדאפקרינהו אתרתי פלוגתייהו בין בשעת נפילה ובין לאחר נפילה אע"פ שהיה לו פנאי לסלק פטור כיון דבאונס נעשה אבל אי הוו פליגי בחד טעמא אם כן במודים דרוח מצויה ברישא ה"מ למנקט נמי אתרתי פלוגתייהו קנקנים דאפקרינהו דבין בשעת נפילה ובין לאחר נפילה מודה ר"י דחייב דלא פטר אלא בנתקל דהוי נפילת אונס אבל ליכא למימר דלא ה"מ למנקט במודים דרוח שאינה מצויה בשעת נפילה ולא אפקרינהו דהא מרישא שמעת מינה דמודים באבנו וסכינו ברוח מצויה דחייב הא באינה מצויה דפטור וכה"ג כתב מהרש"ל בשם תוספות ארוכים דאין כאן הכרעה דאימא רוח מצויה חייב לכ"ע הא באינה מצויה פליגי ומש"ה איצטריך למתני באינה מצויה דפטור לכ"ע וליכא למימר דהך מלתא מפלוגתייהו שמעינן לה דלא מחייב ר"מ אלא משום דנתקל פושע אבל ברוח שאינה מצויה מודה דא"כ מודים דרישא נמי לא איצטריך דהא לא פליג ר"י ופוטר אלא בנתקל דאנוס הוא אבל ברוח מצויה חייב ודברי מהרש"ל בזה לפי התוספות ארוכים ואין כאן מקומם ודברינו ברורים לדברי התוספות שלפנינו דעיקר דבריהם הוא דלאביי דפליגי בתרתי יתיישב שינוי לשון דהני תרי ומודים ומזה שהוצרכו לקמן התוס' למימר למאן דמפרש לפלוגתייהו בחד טעמא דאורחא דמלתא דנקט הכא אבנים והכא קנקנים ואין מקום לתמיהת מהרש"ל שם ודו"ק:

**בד"ה** מדמתני' בתרתי כו' דאי מודים ברוח מצויה דחייב ושאין מצויה דפטור א"כ במאי פליגי כו' עכ"ל ר"ל כיון דבשעת נפילה לא פליגי כלל א"כ בלאחר נפילה נמי כיון דמודים ברוח מצויה דחייב ושאין מצויה דפטור במאי פליגי דאם נאמר בשעת נפילה לכ"ע פטור משום דנתקל אנוס הוא א"כ לאחר נפילה דמחייב ר"מ אע"ג דהוי לאחר נפילת אונס תקשי לך מודים דסיפא דקתני מודה ר"מ בקנקנים כו' דפטור משום דהוי אונס דליכא למימר דאיירי בשעת נפילה מה לו להזכיר מלתא אחריתא רוח שאינה מצויה בקנקנים בהך גופא דנתקל לישמעינן הך מלתא דמודה ר"מ בנתקל בשעת נפילה דפטור משום דאנוס הוא כמ"ש התוס' כל זה לקמן בד"ה ור"י אומר לאחר כו' וכן בהיפך אם נאמר דבשעת נפילה לכ"ע חייב משום דנתקל פושע הוא אם כן לאחר נפילה דפוטר ר"י אע"ג דהוי לאחר נפילת פשיעה ותקשי לך רישא דקתני מודים חכמים באבנו כו' דחייב משום דפושע הוא דליכא למימר דאיירי בשעת נפילה דמה לו להזכיר מלתא אחריתי רוח מצויה באבנו כו' בהך גופא דנתקל לשמעינן הך מלתא דמודה ר"מ בנתקל בשעת נפילה דחייב משום דפושע הוא ודברי מהרש"ל בזה אינן ברורים ואין מקום לדקדוקו שכתב ואין כאן להאריך ודו"ק:

## דף כט:

**בד"ה** כי פליגי אליבא כו' וכי פליגי ר"י ור"א במפקיר נזקיו דאונס כו' עכ"ל פירוש דודאי בשעת נפילה נמי פליגי ר"מ ור"י ולר"מ חייב דנתקל פושע הוא אבל מפקיר נזקיו דעלמא פטור משום דאנוס הוא וח"א במפקיר נזקיו דעלמא נמי מחייב ר"מ אע"ג דאנוס הוא והשתא הא דקתני דמודה ר"מ בקנקנים דפטור משום דאנוס הוא איירי שפיר בשעת נפילה דלמאי דקיימינן השתא דפליגי נמי בנתקל בשעת נפילה ור"מ מחייב ליה משום דפושע הוא לא ה"מ למינקט דמודה ר"מ באונס בשעת נפילה אלא במלתא אחריתא דהיינו קנקנים ברוח שאינה מצויה גם בזה דברי מהרש"ל אין ברורים לנו ודו"ק:

## דף ל.

**בד"ה** מתני' שלא כו' מדקאמר שע"מ כן כו' ועוד מדלא קתני כו' עכ"ל ר"ל דלפום תירוצם דהוה משמע ליה למקשה נמי מתני' דהתם דרשות להוציא ואפ"ה אם הזיק משלם וא"כ מאי קשיא ליה התם מעיקרא מברייתא ר"י אומר בשעת כו' נימא נמי הכי דאע"ג דרשות הוא להוציא ל' יום אפ"ה אם הזיק חייב לשלם ותירצו דהוה משמע ליה טפי מברייתא דפוטר מדקתני שע"מ כן כו' ועוד מדלא כו' וק"ל:

## דף ל:

**בד"ה** לימא כהני תנאי כו' א"נ ס"ד דוקא אתבנו וקשו כו' ואתא רשב"ג למימר כו' עכ"ל אבל למאי דמסיק דבברייתא פליגי בקנסו גופן אטו שבחן אית לן למימר נמי דבמתני' נמי פליגי בהכי ולא אתבנו וקשו ודו"ק:

## דף לא.

**בד"ה** וקתני חייב כו' ואם כן אפילו כשלדא כו' לאסוקי אדעתיה שמא יעמוד כשלדא כו' וי"ל כיון דלפעמים מכתף כו' עכ"ל לפי מה שפירשו התוספות לקמן בשם ר"י אין כאן תירוץ ואין מקום קושיא דודאי בתחלת הלוכו ידע בעל החבית דאזיל בעל הקורה לפניו כשלדא אלא כיון שהוא לא יכול למשמט ממנו ולמיזל באידך גיסא אין לנו לפשוע אותו רק את בעל הקורה דה"ל להזהירו לרב נחמן ולר"י פשע דלא ה"ל לעמוד לפוש אבל בלא רמי כשלדא יש לנו לפשוע טפי את בעל החבית דלא ה"ל למיזל בתחלת הלוכו אחריו אלא באידך גיסא ומש"ה אין לנו לפשוע את בעל הקורה כלל בין לר"י שעמד לפוש ובין

לרב נחמן שלא הזהיר דהוה מסיק אדעתיה שבעל החבית אינו הולך אחריו אלא באידך גיסא וק"ל:

**בד"ה** אמר רבא ראשון חייב כו' ובקונט' פירש דרבא ס"ל דבין לר"מ ובין לרבנן נתקל פושע כו' עכ"ל ה"מ למדחי פירושו דא"כ אפילו לאחר נפילת פשיעה פוטר ר"י ותקשי לך רישא דקתני מודים חכמים באבנו כו' דחייב משום דפושע הוא דליכא למימר דאירי בשעת נפילה דמה לו להזכיר הך מלתא באבנו כו' בהך מילתא גופא דנתקל ה"מ לאשמועינן דמודה ר"י דחייב בשעת נפילה כמ"ש כל זה לעיל דכה"ג כתבו התוספות לעיל בד"ה ור"י אמר לאחר נפילה מחלוקת כו' ודו"ק:

**בא"ד** והוא גירסת ר"ח כו' מיתיבי כולן חייבין כו' וחוזר בו רבא מתוך קושיא זו כו' עכ"ל אפשר להך גירסא ושיטה ל"ג בשמעתין והא כולם קתני אמר רב אדא כולן הניזקין כו' ואי גרסינן ליה יש לפרשו כולן הניזקין דמשני ואילך קרוין נזקין לבד מראשון שאינו אלא מזיק וכן נראה לפרש מדברי בעל המאור מיהו לשיטת פ"ה מפי המורה איכא לפרשו גם בע"א ודו"ק:

**בא"ד** תימה דלישני דגופו וממונו אמזיקין קאי כו' עכ"ל אע"ג דאי הוה קאי אנזקין הוה שפיר חייבין אנזקי גופו לגבי ראשון דומיא כמו בשני דאינן חייבין אלא אגוף המזיק אבל אי הוה קאי אמזיקין לא הוה דומיא דגופו של ראשון חייב אף על ממון שני וגופו של שני אינו חייב אלא על גוף שלישי אין לחוש בזה דהא למאי דמשני נמי לשטתו אלא אמר רבא ראשון חייב כו' וגופו וממונו אנזקין קאי לא הוה דומיא דהא נזקי גופו של שני מראשון חייב אף מממונו של ראשון ונזקי גופו של שלישי אינו חייב אלא מגוף שני וכן צ"ל נמי לשיטת המורה למאי דמשני אלא אמר רבא כו' דלא חש למימר שיהיה גופו של מזיק ראשון דחייב גם על ממון שני דומה לגופו של מזיק שני דאינו חייב אלא על גוף שלישי מיהו המקשה בין לשיטת ר"י ובין לשיטת המורה ודאי משמע ליה דנזקי גופו דראשון דומיא דנזקי גופו דשני דהיינו לשיטת ר"ח דקאי אנזקין דבין אגוף שני ובין אגוף שלישי אינן חייבין אלא מגוף המזיק ולשיטת המורה נמי דקאי אמזיקין דבין מגוף ראשון ובין מגוף שני חייבין על הכל אגוף וממון של ניזק דהכא נמי הוה משמע ליה למקשה ופטורין על נזקי ממונן בכל גווני ראשון דומיא דשני והמתרץ לא חש וקאמר דלא הוה דומיא לפטור בראשון בכל גווני אלא כלים בכלים ודו"ק:

## דף לב.

**בד"ה** ואם עמד בעל קורה כו' ובין סיפא שהקורה כשלדא עכ"ל ק"ק כיון דבסיפא נמי איירי כשלדא מאי קאמר אלא סיפא דמתני' מסייע ליה לר"ל כו' הא איכא לפלוגי דבהך סיפא כיון דהקורה כשלדא אין לו להסתלק באידך גיסא משא"כ במהלכת ברבוצה דה"ל לסגויי באידך גיסא ודו"ק:

**בד"ה** דרמיא כשלדא וא"ת כו' וי"ל כשנפל אין רואהו ולא כו' עכ"ל יש לדקדק לפר"י דלעיל מ"מ מתחלת הלוכו ה"ל ללכת באידך גיסא ואפשר לומר דודאי לעיל בחבית לגבי קורה הוא קרוב לודאי לישבר ע"י עמידת הראשון ופשע השני בתחלת הלוכו דה"ל למיזל באידך גיסא אבל בקדרין שהולכין זה אחר זה אין השני משבר קדרותיו בעמידת הראשון אלא ע"י נפילת הראשון ומש"ה לא בעי למיזל באידך גיסא בתחלת הלוכו דלא ה"ל לאסוקי אדעתיה אנפילה וכשנפל נמי לא ה"ל למיזל באידך גיסא דאז אין רואהו ודו"ק:

## דף לב:

**בד"ה** דלא סגי ליה בגלות כו' ואמאי גולה כשנכנס ברשות וי"ל כו' עכ"ל ולמאי דבעי למימר נמי טעמא לפי שאינו דומה ליער יש לפלוגי בהכי דהתם כיון דיש לניזק דרך בתוכו הוי דומה ליער דזה לרשותו נכנס וזה לרשותו נכנס משא"כ הכא דלרשות חבירו נכנס וק"ל:

**בד"ה** חייב בד' דברים פירוש כו' ומוקי דר' יוסי בר חנינא כשאומר לו הכנס ודאי צריך כו' עכ"ל לא ידענא מי הכריח אותם לזה דהא למאי דמוקי התם דריב"ח כשאמר לו הכנס היינו כלישנא קמא דמתני לה אסיפא ואפי' ברשות פטור ולההוא לישנא קושטא הוא בנפח באחר נמי דמסרהב לצאת דפטור דלא מוקמינן ההיא דנפח בשוליא דנפח אלא להההוא לישנא דמתני לה אסיפא אבל רישא כיון דברשות חייב ודו"ק:

## דף לג.

**בד"ה** ה"א צער לחודיה כו' מק"ו דאדם שאין משלם כופר מה לאדם שמשלם צער כו' עכ"ל יש לדקדק בדבריהם דהא האי ק"ו מאדם שאין משלם כופר כו' איכא לעיל בס"פ כיצד הרגל וכתבו התוספות דליכא למיפרך מה לאדם שכן מועד מתחילתו משום דנזקי אדם מנזקי אדם יליף ומה"ט נמי ליכא למפרך הך פירכא מה לאדם שמשלם צער ודו"ק:

**בד"ה** איכא בינייהו כו' לר' עקיבא דמכרו אמזיק וניזק קאי וההיא דמרובה נמי גלי קרא למאן דאית ליה עכ"ל מיהו ר' עקיבא לא ס"ל התם דגלי קרא דהא קסבר שיוצא בשינו ועינו ואין להקשות לפי זה לדבריהם דלעיל דאימא לר' עקיבא כיון דמשעת הנזק ברשותיה קאי הוה גברא כבר בר תשלומין ולא משלמי הזוממין כלום וההוא דמרובה אליבא דר' עקיבא אזלא דלא גלי לן קרא התם ואין העבד זוכה בשחרורו עד שעת העמדה בדין ולכך פריך שפיר דכוליה עבד בעי לשלומי דאכתי כו' די"ל דע"כ הך ברייתא לא אתיא כר' עקיבא דא"כ דמי עינו נמי לא ניתנו ליה לרב דהא קסבר דיוצא בשינו ועינו וק"ל:

## דף לג:

**בד"ה** משום דרבי אבהו אבל בלא רבי אבהו לא קדיש משום דקדושת דמים כו' עכ"ל בקמייתא דר' אבהו ודאי דאיכא למימר דלר' עקיבא הוצרך למימר דקדוש משום דרבי אבהו אבל לרבי ישמעאל דאין לניזק בו אלא שעבוד בעלמא קושטא הוא דקדושת דמים מפקיע מידי שעבוד אלא באידך דרבי אבהו הוצרכו לזה דלר' ישמעאל קאמר לה דהא קתני ברישא מכרו מכור לרדיא דהיינו כרבי ישמעאל דלר' עקיבא אינו מכור אפילו לרדיא כמ"ש התוספות לעיל וק"ל:

## דף לד:

**בפרש"י** בד"ה אמרת וכי היכן מצינו מזיק נשכר שאינו מפסיד כלום כו' עכ"ל ופי' היכן מצינו מזיק נשכר במקום שאינו מפסיד כו' וק"ל:

**בד"ה** א"כ מצינו לר"י תם משלם כו' וה"ד שור שוה נ' כו' דהיכא דמטי ח"נ יותר מנ"ש נפקא כו' עכ"ל וה"ה דה"מ למיפרך א"כ מצינו תם משלם נזק שלם וה"ד שור שוה ס' שנגח שור שוה מ' והנבילה יפה כ' והוה נזק כ' וכי פלגי חצי החי וחצי המת נוטל ניזק בחי ל' ובמת י' הרי נמצא דמזיק משלם כולו נזק דהא לא אמעיט אלא שלא יהא תם חמור ממועד ודו"ק:

**תוס'** בד"ה שורו שבייש כו' וכן שור שהדליק הגדיש כו' דלמילתא אחריתא לא איצטריך דפשיטא דחייב כו' עכ"ל מיהו שורו דומיא דידיה דקבעי ליה ודאי דלא הוה רבותא דאפילו לא קבעי ליה נמי חייב כפרש"י אלא דקמ"ל שיכול להיות שורו דומיא דידיה וא"כ בדידיה לא בעינן מלאכה גמורה אלא דקבעי ליה דלא הוי אלא תיקון קצת ואפ"ה

חייב לר"ש אליבא דר"י וכה"ג פירשו התוספות לקמן שורו שבייש דומיא דידיה דקמ"ל שיכול להיות שורו כו' ולא בעינן שיתכוין לבייש ודו"ק:

**בד"ה** חובל וצריך כו' ובפרק כל כתבי דהוי ברייתא כו' סבר כר"י בחדא וכר"ש בחדא כו' עכ"ל דבריהם אלו הם ג"כ בפרק האורג ובפ' הנחנקין אבל האי תירוצא דסבר כר"י בחדא וכר"ש בחדא כו' אינו שם והוא קשה להבין לפי הסוגיא דאמרי' התם בפרק כל כתבי אמר ר' יהושע בן לוי כל המזיקין נהרגין בשבת מתיב רב יוסף ה' נהרגין כו' אילימא ר"י האמר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב אלא לאו ר"ש והני כו' וא"כ משמע מתוך הסוגיא דהריגת מזיקין הוי תיקון ומלאכה גמורה דאל"כ לר' יהודה נמי הוי פטור דמקלקל בחבורה נמי פטור לר"י ואמאי קאמרי דסבר ההוא תנא כר"י בחדא אף אם נאמר דחשיב ליה מקלקל בחבורה הא כיון דסבר ר"י דפטור ל"ל למימר דסבר נמי כר"ש דמלאכה שאינה צריכה לגופה פטור ויש ליישב דבריהם דהריגת מזיקין ודאי לר"י הוה מלאכה ותיקון גמור כמו בחבורת מילה ובת כהן ובהך מילתא סבר ההוא תנא התם כר"י דהוי מלאכה גמורה וסבר כר"ש בחדא דמלאכה שאינה צריכה לגופה פטור אבל לר"ש ודאי הריגת מזיקין לא הוי אלא מקלקל כמו מילה וחייב אפילו באינה צריכה לגופה לרבי אבהו גם הברייתא דס"פ ספק אכל קשה להולמה לפי תירוצם זה ועיין שם בתוס' ודו"ק:

## דף לה.

**בד"ה** נתכוין לבייש כו' דליכא למימר דלהשמיענו דשור פטור במתכוין להזיק כו' עכ"ל יש לדקדק בדבריהם הא כבר דחו זה דשורו דומיא דידיה אינו משמע לפטור שור במתכוין להזיק אלא שור דומיא דידיה למימר דבלאו דומיא כלל היא גופא אתא לאשמועינן בשור דפטור במתכוין להזיק דלהא לא איצטריך דהא תנן כו' ומיהו ק"ק בהא דשור דומיא דידיה שכתבו דמשמע כוונה דשכיח טפי באדם דהיינו כוונה לבייש הא בלאו הכי ה"מ למדחי בהך דחייה דע"כ לא אתא שור דומיא דידיה לפטור בכוונה להזיק דלהא לא איצטריך דהא תנן כו' ויותר נ"ל להגיה ועוד דליכא למימר להשמיענו כו' ותו לא מידי ודו"ק:

## דף לה:

**בד"ה** לימא כו' דאי הוה מחייב בדמי שעורין מנליה לרבה כו' וכ"ת כו' דמה"ט דפטרי כו' והתם ודאי לכ"ע חייב במה שטענו ואפילו הכי פטור משבועה כו' עכ"ל ואין ראייתם

מכרעת דהתם ודאי לכ"ע אע"ג דפטור משבועה חייב בשעורין שהרי תבעו גם בשעורין אבל הכא כיון דפטור משבועה מסתברא מכ"ש דפטור נמי מדמי שעורין שלא תבעו כלל וכן צ"ל נמי לפירושם דלכ"ע פטור הכא מדמי שעורין ולענין שבועה פליגי ודו"ק:
**בד"ה** מדסיפא ניזק כו' וא"ת דנימא ברי ושמא ברי עדיף כו' עכ"ל נראה דקושייתם אהא שכתבו דלסומכוס חולקים אע"ג דניזק קאמר שמא ומזיק ברי מיהו אגופיה דשמעתין דמוקי רישא בניזק ברי ומזיק שמא ה"מ להקשות דנימא ברי ושמא ברי עדיף וכ"ה הקושיא בתוספות בר"פ הפרה ע"ש:
**בד"ה** רישא במזיק שמא וא"ת והא לא כי קתני וי"ל דבברי וברי כו' עכ"ל יש לדקדק בדבריהם דלכאורה משמע דאתקפתיה דרב פפא לא דייק ליה דלא כי מיירי בברי אלא דהרישא לא איירי נמי בברי וברי כלל וסומכוס לא פליג בהא ונראה לומר דמשמע להו דרב פפא נמי דייק ליה דלא כי משמע ברי דאל"כ אמאי דחיק ומוקי מתני' בשמא וברי וברי ושמא ואמאי לא מוקים לה בין רישא ובין סיפא בשמא ושמא אלא דע"כ דייק ליה לא כי בברי ולהכי מוקים הסיפא בשמא וברי וא"כ ע"כ רישא נמי בברי ושמא כדמסיק דברי וברי ושמא וברי תרי מילי נינהו והכא נמי בשמא ושמא ובשמא וברי תרי מילי נינהו ואהא קשיא להו שפיר דהיאך מתוקמא הרישא במזיק אומר שמא והא לא כי קתני ותירצו דאיירי הרישא נמי בברי וברי ומיהו עיקר מלתא איירי בברי ושמא דומיא דסיפא דאיירי בשמא וברי ואהא פליג סומכוס אבל בברי וברי דאיירי נמי מתניתין לא פליג סומכוס ולא כדבעי למימר ר' אבא בר ממל דלדידיה ודאי לא איירי הרישא אלא בברי וברי דבהא נמי פליג סומכוס ודו"ק:

## דף לו.

**בד"ה** ראוי ליטול כו' אפילו ניזק שמא ומזיק ברי פליג סומכוס כו' עכ"ל פירוש דהיינו דוקא בסיפא דאיכא הודאה במקצת כמ"ש התוספות לעיל אבל ברישא דליכא הודאה במקצת מודה סומכוס אפי' בברי וברי כאתקפתא דרב פפא ומכ"ש דמודה בניזק שמא ומזיק ברי כדפרכינן ואמר סומכוס אפי' בהא ודברי מהרש"ל אינן מבוררים בזה ודו"ק:
**סליק** פרק המניח

## דף לו:

**פרק** שור שנגח ד' וה'

**תוספות** בד"ה אם יש מותר כו' ואפילו חמישי נמי פעמים שאין לו כל נזקו כו' עכ"ל דבריהם תמוהים דלמה לא יהא החמישי נוטל מגוף המזיק גם מחלק השלישי ומהשני ומהבעלים גופייהו עד כדי נזקו כדין השומרים שנכנסו תחת הבעלים שהניזק גובה כל נזקו מגוף שור המזיק והשומר חייב לשלם לבעלים מה שהפסידו כדמוכח לקמן דפריך אי תם הוה משתלם מגופו ומשני משום דא"ל סוף סוף את לאו תורא בעית לשלומי לדידי ושוב מצאתי בשלטי הגבורים שהניח דבר זה בצ"ע על דברי התוספות ודו"ק:

**בד"ה** ושל דבריהם כו' דהא מנה של ר"י הגלילי הוי צורי כו' עכ"ל וממתני' דהכא לא ניחא להו לאתויי ראיה דאיירי במנה צורי דאיכא למימר היכא דמוכחת שאני דקתני ברישא דינר זהב דהיינו כ"ה דינרי צורי ודו"ק:

## דף לז.

**בד"ה** רב זביד אמר כו' כדפריך עלה התם שאם לא תאמר כן קשיא כו' עכ"ל פירוש דמכח פירכא דלקמן חזר בו דפריך התם ומועד לבהמה הוי מועד לאדם בתמיה דסמך תלמודא עצמו שאם לא תאמר כן תקשי לך ההיא דמכלתין היינו מתני' דהכא דה"ל למתני רבותא מועד לבהמה ואינו מועד לאדם הא סתמא הוי מועד וק"ל:

## דף לז:

**בפרש"י** בד"ה ושמואל אמר כו' ומשלם נ"ש בשלישית ולשמואל עד שיגח רביעית בי"ח כו' עכ"ל אלו דבריו לפי שיטתו שפרש"י בפרק כיצד דלרבא בנגיחה שלישית משלם נ"ש וכבר כתבו התוספות שם שרש"י חזר בו וא"כ לרב אינו משלם עד שיגח רביעית בי"ח ולשמואל עד שיגח חמישית בי"ט והך דראה שור ונגח וראה שור ולא נגח כו' לא מתיישב אפילו לרב אם לא שנחלק בין סירוגין של ימים לסירוגין של שוורים כמ"ש התוספות ודו"ק:

**תוס'** בד"ה שור שור כו' וכגון שבין שוורים ראשונים ראה כו' עכ"ל פירוש ראשונים דחמור וגמל וכן אחרונים דחמור וגמל ונראה דלקמן גבי איבעיא דשבת ושבת ושבת ואחד בשבת כו' לכ"ע צ"ל הכי דבין השבתות ראה בחול ולא נגח דהא במועד לשבתות לכ"ע אינו מועד קתני וסתמא הוי מועד נמי לחול מיהו לא מצי לכ"ע לאשכוחי הך איבעיא בהיפך ובראה בין ימי החול ולא נגח דא"כ ודאי דבתר שבת שדינן ליה כיון דאי הוה שדינן ליה בתר ימי החול לא הוה מועד כלל ודו"ק:

## דף לח.

**בד"ה** עמד והתיר כו' שנגח שור שלנו שור שלהם כו' עכ"ל מהרש"ל הגיה שור שלהם שור שלנו והנראה לקיים כל נוסחאות שלפנינו בתוספות דלמאי דאמרינן בפרק הגוזל לכ"ע דאם יכול לזכות ישראל בדיניהם זכה וליכא גזלה כלל א"כ לא איצטריך לן לאשכוחי להיתרא בשור של כנעני שנגח שור של ישראל דבין תם ובין מועד משלם נ"ש אלא דע"כ רעהו הכא לאו דוקא ואיצטריך קרא דויתר גוים לשור שלנו שנגח שור של כנעני דפטור וע"ז כתבו התוס' דמשמע דוקא בענין זה שור שלנו שנגח שור של כנעני דהוי הפקעת הלואתו של כנעני ולמ"ד גזל כנעני אסור ניחא דשרינן התם הפקעת הלואתו דוקא אבל למ"ד גזל כנעני נמי מותר קשה וק"ל:

## דף לח:

**בד"ה** ועל הכותית כו' וא"ת א"כ מאי חידש לומר דיש להן קנס כו' עכ"ל ולא ניחא להו למימר דקמ"ל דלא נימא נקנוס אותן כדי שלא יטמעו בהן דהך סברא שלא יהא חוטא נשכר פשוטה היא וק"ל:

## דף לט.

**בד"ה** ור"י אומר או כו' וא"כ אמאי הוי דר' יוסי ב"ח טועה כו' עכ"ל נראה דרבי יוחנן אדר"י שפיר קשיא ליה לתלמודא מיהת להאי טעמא דמפרש התם רב פפא מילתיה דר"י דפריעת בעל חוב מצוה הוא ויתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו דההוא טעמא שייך שפיר הכא וכפרש"י אבל עיקר קושייתם דאמאי משוי דרבי יוסי ב"ח טועה כיון דאיכא למימר דלית ליה האי טעמא דרב פפא אלא אי טעמא דרבא ואי טעמא דרב הונא בריה דרב יהושע ודו"ק:

## דף לט:

**בד"ה** אדמוקי לה במועד כו' ואי הוי תני מחייב הוה מוקמינן לה במועד כו' עכ"ל והשתא דקתני ח"נ ליכא לאוקמא במועד וח"נ דצד מועד כדמוקי לה אביי דלא משמע ליה לרבא לפרושי הכי כמ"ש התוס' לעיל ואע"ג דאיכא לאוקמא במועד וח"נ דצד תמות כדמפרש לה רבא מ"מ שמעינן מינה דמעמידין אפוטרופוס לתם וטפי ניחא לן לאוקמא לאשמעינן הך מלתא בתם לחודיה ודו"ק:

## דף מ.

**בד"ה** כופר אחד אמר כו' ומסתמא כל חד וחד חייב חטאת כו' עכ"ל אבל אי הוה מסתפקא לן נמי התם למימר דחייבין תרווייהו חד חטאת כיון דאיכא למימר הכי ואיכא למימר נמי הכי ליכא למפשט הכא מידי וק"ל:

## דף מ:

**בד"ה** אי הכי בעלים כו' קדים ב"ד ותפסוה והוא לא היה יודע שהוא מועד כו' עכ"ל ומה שפירשו לעיל דאיירי שהוגד לו שהוא מועד היינו למאי דהוה בעי למימר אי תם הוא הוה מעריקנא ליה אבל למאי דאוקמא בדאקדים בי דינא ותפסיה ע"כ דמיד אחר נגיחה תפסוה ולא הוה ידע שהוא מועד קודם התפיסה דאל"כ אכתי אותה שעה שידע שהוא מועד קודם התפיסה הל"ל אי תם הוא הוה מעריקנא כו' וק"ל:

**בד"ה** ויש בנוגח כו' בחד מינייהו סגי דכיון דלא מפרשי קראי בהדיא כו' עכ"ל דהא דאמרינן בפ' כל האסורין דגבי רביעה כתיב בהמה ובנעבד כתיב בקר לאו מפורש בהדיא מקרי אלא בתר דכתיבי כולהו מוקמינן להו הכי דאל"כ לא לכתוב קרא אלא מן הבקר דממעט נעבד דקיל מכולהו ונילף כולהו מיניה אלא ע"כ דלא מפורש מקרי והוה מוקמינן ליה בדדמי וק"ל:

## דף מא.

**בד"ה** כמאן דקטלה כו' שהרי הביאתו עליה כו' עכ"ל דלא אמרי' ברובע ונרבע עשה בו אונס כרצון אלא לגבי בהמה אבל האשה לא נהרגה באונס דידה וק"ל:

**בד"ה** ברגל שדרסה שן הוה שייך כו' עכ"ל פירוש שן דחיה דהוה אורחא וכ"כ התוספות שם:

**בד"ה** והאי לא יאכל דסקליה כו' ובעל השור נקי להנאת עורו וכ"ת כו' עכ"ל ולא ניחא להו כפרש"י ונקי לדרשה אחריתי לחצי כופר כו' דלתנא דברייתא קיימינן דלא משמע ליה נקי אלא לאסור הנאה וק"ל:

## דף מא:

**בד"ה** מודה בקנס כו' ונראה דה"מ למפרך אע"א דאין סברא לומר כו' עכ"ל יראה דמשמע להו הא דע"פ ע"א קאי נמי למאי דמסיק דלא הוה מודה בקנס משום דכופרא כפרה וא"כ ע"כ לא איירי במכחישו דא"כ תיקשי ליה פשיטא דבמועד נמי פטור כפרש"י אלא

דאיירי במודה לדברי העד ואהא כתבו דהמקשה דאכתי לא אסיק אדעתיה דכופרא כפרה ופריך ע"פ בעלים מודה בקנס הוא ה"מ למפרך הכי אעד אחד דאין סברא שלא יחשב מודה כיון שמודה ע"י העד וע"פ סברתם זאת כתבו גם כן לעיל תימה לר"י כו' בההיא דהוא ואחר מצטרפין להורגו לפרש"י יפטר מטעם קנס דאין סברא דמשום דעד אחד עמו לא יחשב כמודה בקנס וק"ל:

## דף מב.

**בד"ה** כתב רחמנא בעל כו' ואיצטריך למכתב אנשים כו' הוה מוקמינן נקי מחצי כופר כו' עכ"ל ולא ניחא להו למימר דאי לא הוה כתיב אנשים לא הוה ממעטינן מנקי אלא תם אבל מועד חייב דאין סברא לומר לרב עולא תם ומכ"ש מועד אלא די"ל כמ"ש לקמן דודאי הוה פטרינן נמי מועד משום דמסתמא לא חייב הכתוב במועד אלא במקום שחייב בתם וק"ל:

**בד"ה** כתב רחמנא כו' ואי לא כתיב אנשים כלל הוה פטרינן נמי במועד כו' עכ"ל ולא ניחא להו למימר הכא לרבא כמ"ש לעיל דאי לא הוה כתיב אלא בעל השור נקי הוה מוקמינן נקי מחצי כופר כו' דהכא אי הוה מסתבר לאוקמי נקי מחצי כופר א"כ השתא נמי דכתיב אנשים לית לן לאוקמי דאתא נקי לגלויי אאנשים דמשתעי בתם דוקא אלא דמאנשים ממעטינן אפי' מועד ונקי אתא לחצי כופר משא"כ לעיל דמוקמינן ליה לפטור תם משום דלא ליהוי יציבא בארעא כו' ודו"ק:

**בד"ה** בכוונה תליא מלתא כו' ועוד דצ"ל דרב אדא כו' וה"ל למפרך הכא כדפריך כו' עכ"ל לפר"י נמי צריך לומר דמלתיה דרב אדא ובריית דרב חגי אליבא דרבי דפליג עליה דחזקיה בהא דיש לחלק בין מתכוין לאין מתכוין לענין דמי הנהרג מיהו לא בעי למפלגי עליה בהא אלא דמדרבי נשמע נמי לחזקיה דמחייב בשורים אפילו נתכוונו משא"כ לפרש"י דעיקר תמיהת רב אדא הוא משום דסברי כחזקיה ודו"ק:

## דף מב:

**בד"ה** ונימא ר"ע לנפשיה כו' וכשא"ל רבי אליעזר קבלם דפשוט כו' עכ"ל וליכא לאקשויי דאם קיבל תירוצו דר"א ואית ליה דרשא דאם כופר דמחייב כופר שלא בכוונה אמאי לא מוקים נקי למעט בתם חצי כופר די"ל דאיכא למימר דאית ליה כר"י הגלילי דתם נמי משלם חצי כופר מאחר שחייבו הכתוב חצי נזק כמ"ש התוספות לעיל לר"י הגלילי וכצ"ל למאי שכתבו לקמן וא"ת ומאי דוחקא כו' וסובר אותו תירוץ שהשיב לו ר"א כו'

ר"ל ואית ליה דתם חייב בחצי כופר כר"י הגלילי וכצ"ל בשמעתין למאי דמוקים למעט דמי עבד בשקדם ושחטו ולא מוקים ליה כשקדם ושחטו ולמעט חצי כופר דאיכא למימר דקסבר דחייב בחצי כופר מה"ט דסבר ר"י הגלילי דחייב חצי כופר כמ"ש התוספות לעיל וכמ"ש ג"כ בספ"ק דלא מצינו מפורש בהדיא דאית ליה לר"י הגלילי הכי אלא דאיכא למימר הכי ע"ש ודו"ק:

**בד"ה** מה כשחייב בן חורין חלקת בין תם למועד כו' ואפ"ה פוטר כאן בתם והיינו כו' עכ"ל ר"ל משום דלא מצינו מפורש בהדיא דאית ליה לרבי עקיבא דפוטר תם מחצי כופר טפי מרבי יוסי הגלילי כמ"ש לעיל ע"ז כתבו דברייתא מוכחת כן דלא קבל תשובה דר"א דמחייב כופר במועד ע"פ בעלים או באין מתכוין דא"כ לר"ע דלא דריש נקי למעט חצי כופר יתחייב בתם חצי כופר כר"י הגלילי ואמאי פוטר כאן אלא ע"כ דלא קבל והיינו משום דלא מחייב סקילה כו' דהיינו כרבה כיון דאין השור בסקילה אין הבעלים משלמין כופר אבל דבריהם תמוהים דמה"ט דאית ליה דרבה מועד נמי פטור ואמאי קתני חלקת בין תם למועד אלא דע"כ הברייתא מיירי במתכוין דהתם חלקת בין תם למועד משום דהביאהו לב"ד וישלם לך והכי מוכח דמיירי במתכוין דקאמר רבא סד"א הואיל ומחמרני משתלם נמי מעלייה כו' מיהו לאביי דאית ליה לקמן דלר"ע נמי חייב מועד כופר שלא בכוונה היה אפשר לפרש הברייתא חלקת בין תם למועד באין מתכוין אבל דבריהם אלו ע"כ לרבה דלאביי לא שייך למימר דלא קבל תשובה דר"א דהא ר"ע נמי מחייב במועד באין מתכוין ואינו פוטר בתם משום דאין השור בסקילה כו' דא"כ מועד נמי יפטור אלא דפוטר בתם משום דליכא כופר בכוונה כמ"ש התוספות לקמן וצ"ע:

**בד"ה** נקי מדמי עבד כו' וי"מ דאפילו דמים לא משלם כו' עכ"ל דקדקו לפרש כן מלשון דמי עבד מיהו התוספות פירשו לעיל דליכא לאוקמי מיעוטא דנקי אדמים אי משום דלא כתיבי אי משום כיון דלא אשכחן כופר בתם לא איצטריך למעט דמים ואפשר דהיינו בדמים בשלא בכוונה אבל הכא איירי בדמים בכוונה ודו"ק:

## דף מג.

**בד"ה** אמר רבה שור כו' ולהכי פריך שפיר ר"ע לר"א אפי' לאביי כו' עכ"ל לרבה ודאי דפריך שפיר בפשיטות דמסתמא היה יודע תירוצו של ר"א אלא שאינו חושש לו דהא מועד נמי פטור מטעם דאין השור בסקילה כו' אבל לאביי ר"ע גופיה מחייב מועד שלא בכוונה וע"ז כתבו דמכל מקום מכח הביאהו לבית דין כו' פריך שפיר וק"ל:

## דף מד.

**בד"ה** נגיחה לנזקין כו' אע"ג דלא ישמרנו גבי מיתה כתיב עכ"ל לא ידענא מאי קאמרי דהא מלא ישמרנו בעליו דרשינן ליה התם דההוא קרא בנזקי שור בשור הוא דכתיב ולא גבי מיתה ודו"ק:

**בד"ה** הכא נמי במתחכך להנאתו תימה דהכא אמר רב דפטור כו' עכ"ל ולא ניחא להו למימר דרב לא מפרש למתני' במתחכך להנאתו אלא במתכוין להפילו ולא על האדם כסברת המקשה דבזה לא הוה שייך דפליגי ביה רב ושמואל כיון דלא הוה נ"מ מידי בפלוגתייהו לענין דינא וליכא נמי טעמא אמאי מפרש לה רב הכי ושמואל מפרש לה הכי משא"כ התם ודאי אע"ג דלא פליגי איכא טעמא דשמואל לא ניחא ליה לאוקמא במועד ליפול על בני אדם בבורות משום דלא שכיח כמ"ש התוס' לקמן ורב לא ניחא ליה לאוקמא כר' יוסי הגלילי ולא כרבנן ודו"ק:

## דף מד:

**בד"ה** שור האשה איצטריך כו' עכ"ל ולא ניחא להו כפרש"י משום דכתיב בלשון זכר דהא השוה הכתוב אשה לאיש לכל דינין שבתורה ועיין בתוס' פ"ק דף טו:

## דף מה.

**בד"ה** מכור פירש הקונטרס כו' וסבור שיכול להשהותו לעשות בו כו' עכ"ל דכיון דלשם מכר נתן לו המעות ולא לשם מתנה אין לנו לתלות אלא במקח טעות משא"כ לעיל בלא נגמר דינו כיון דאיכא למתלי למכר גמור לשחטו מיד אין לנו לתלות במקח טעות וק"ל:

**בד"ה** חוץ מש"ח ה"ה דהמ"ל כולן פטורין בשמרו שמירה מעולה כו' עכ"ל היינו למאי דמסיק הא מני ר"א ומשלמין כופר אף בשמרו שמירה מעולה כפרש"י לקמן אבל למאי דס"ד השתא דסגי בשמירה מעולה לענין כופר כמ"ש התוספות בסמוך דהא דפריך אי דנטריה כולהו נפטריה היינו דאפילו שואל ליפטר מכופר א"כ לא ה"מ למתני הכא שמרו שמירה מעולה דא"כ לא הוו משלמין כופר ובסוף פירקין נמי נראה מדברי התוס' דלמאי דמסיק נמי הא מני ר"א סגי בשמירה מעולה וא"כ לא ה"מ למתני כלל שמירה מעולה ודו"ק:

## דף מה:

**גמרא** ר"י סבר סתם שוורים בחזקת שימור כו' לכאורה דהמ"ל נמי לר"י דסתם שוורים לאו בחזקת שימור קיימי וקאמר רחמנא דניחייב דניבעי שמירה פחותה מיהו מועד ודאי לכ"ע בחזקת שימור קיימי וקאמר רחמנא דניחייב דניבעי ליה שמירה מעולה הדר אמר רחמנא ולא ישמרנו ה"ל ריבוי אחר ריבוי ואינו אלא למעט לשמירה מעולה וכתיב ולא ישמרנו לזה ולא לאחר ויש ליישב דלא ניחא להו לתלמודא למימר דהכתוב מראה לן סברא הפוכה דבתם הוי הסברא דלא חייב הכתוב אלא דבעי שמירה פחותה ואורי לן יתורא דקרא דניבעי שמירה מעולה ובמועד הוי הסברא דניחייב אף בשמירה מעולה ואורי לן ריבויא דסגי בפחותה ודו"ק:

**סלייק** פרק שור שנגח

## דף מו.

**פרק** שור שנגח את הפרה

**בתוס'** בד"ה שור שנגח כו' דמשמע התם דאפי' בברי וברי כו' ואפילו עומד בביתו כו' עכ"ל משום דאיכא לפלוגי למימר דלא איצטריך לסומכוס לאוקמא התם בעומדת באגם אלא בברי וברי כמ"ש התוס' שם בפרק השואל ואהא כתבו דאפילו הכי תקשי ההיא דהמניח דמשמע התם דאפילו בברי וברי ס"ל דחולקין ואפילו עומד בביתו וק"ל:

**בד"ה** דאפי' ניזק כו' לא יהא מחויב שבועה גדולה מהודאת עצמו דמודה בקנס כו' עכ"ל ויש לדקדק דא"כ למ"ד פלגא נזקא קנסא ל"ל למימר דפטור משום דהמע"ה לסומכוס נמי אמאי קאמר יחלוקו הא א"נ דהוה מודה המזיק ליפטר משום דמודה בקנס הוא ונראה לומר דאע"ג דלא קי"ל כמ"ד בגמל האוחר בין הגמלים בידוע שזה הרגו מכל מקום היכא דהמזיק מודה אנן סהדי דכן הוא ולא מקרי מודה בקנס וה"נ הכא כיון דאיכא סהדי דהשור נגח הפרה ונמצא העובר מת בצדה והמזיק מודה לאו מודה בקנס מקרי אלא דאהני סהדי סמכינן ובידוע שזה השור הרג גם הולד וכצ"ל בההיא דס"פ המניח בשור שהיה רודף אחר שור כו' וזה אומר לא כי אלא בסלע לקה המע"ה משמע דאי הוה מודה לא מיפטר משום דמודה בקנס הוא מה"ט שכתבנו כיון דאיכא סהדי דרדף אחריו והוא מודה לית למתלי אלא בשור ולא בסלע והתוספות שכתבו לא יהא מחויב שבועה גדולה מהודאת עצמו כו' ר"ל לא יהא מחויב שבועה הכא לגבי קנס גדולה מהודאת עצמו בשאר דוכתין דמודה גופיה בקנס פטור ודו"ק:

**בא"ד** וא"ת דהכא משמע דלית ליה לרב יהודה כו' ואין לתרץ כו' ולפי אותה סברא תקשי דשמואל כו' וי"ל כו' דהתם ברי שלו טוב כו' ובסוף פ"ק דכתובות דבעי למימר כו' שבכמה מקומות יכול לומר וליטעמיך כו' עכ"ל דבריהם כאן מגומגמים קצת דקרובים הם קושייתם לחדא קשיא דהיינו דשמואל אדשמואל ובהא דיכול לומר וליטעמיך כו' מיתרצא כו' ואין אנו מוכרחין לחלק כלל כמ"ש דהתם ברי שלו טוב כו' אבל דברי התוספות בפרק השואל ובפרק קמא דכתובות בדרך אחרת יותר נכונים דבקושיא הראשונה דהיינו דרב יהודה אדרב יהודה ליכא לתרוצי אלא בהא דהתם ברי שלו טוב כו' ע"ש ודו"ק:

## דף מו:

**בד"ה** מידע ידע דשותפות כו' וה"נ אשכחן בההוא דהמחליף כו' עכ"ל ק"ק דמרישא דמתני' דהכא ה"מ לאתויי בשור שנגח הפרה ונמצא כו' דלא משלם אלא רביע נזק לולד ולא אמרי' אוקמה אחזקתה והשתא הוא דילדה להוציא ממון מחזקת מרא קמא ודו"ק:

## דף מז.

**בד"ה** וכן אתה מוצא כו' ומתני' לא איירי כלל בשומת הולד אלא בשומת שבח וולדות כו' עכ"ל ולא תקשי להו דא"כ אמאי לא קאמר נמי וכן אתה מוצא בשומת שבח וולדות דלא שייך בשבח וולדות שומא אחרת בפני עצמה וק"ל:

**בד"ה** הקדר שהכניס כו' ה"א ברשות חייב לפי שנוחות לישבר ובסתמא קביל כו' עכ"ל ק"ק דא"כ מאי קא קשיא ליה לתלמודא בבבא דקדירות מדיוקא דרישא אסיפא דאימא דבעל חצר ודאי מסתמא מקבל נטירותא מה"ט דקדירות נוחות לישבר וכן בפירות נוחות להתקלקל אבל בעל קדירות ופירות אינו מקבל נטירותא על שורו של ב"ה ואפשר שסמך תלמודא אבבא שלישית דהכניס שורו לחצר של ב"ה כו' דהתם הוה סברא דזה מקבל נטירותא כמו זה ודו"ק:

## דף מז:

**בד"ה** אימא סיפא אם כו' וי"ל דעכשיו סובר דלר' כו' ולפי האמת לרבי אם הכניס כו' עכ"ל לפי האמת היינו לאוקמתא דרבא דכולה מתני' כרבנן אתיא אית לן למימר לרבי דכולה נטירותא על בעל הקדירות ופירות ומכניס שורו ומה שיש לדקדק בזה עיין לקמן ודו"ק:

**בד"ה** באפרזתא כו' אפ"ה פטור מדיני אדם עכ"ל וה"ה דהמ"ל דדוקא נקט אפרזתא דחייב בידי שמים משום דעבידא דאכלה ואבודה לגמרי אבל שאר פירות פטור אפילו מדיני שמים וק"ל:

**שם** בגמרא אמר רבא ברשות אשלא ברשות כו' לאו דוקא נקט ליפטור בעל הפירות בשלא ברשות דברשות נמי פטור בעל פירות דהוא אינו מקבל נטירותא לאוקמתא דרבא וק"ל:

## דף מח.

**גמ'** ומ"ש מהאשה כו' טעמא דשלא ברשות הא ברשות פטור כו' הכא בברייתא איכא למימר דרישא דוקא נקט שלא ברשות אכלתן בהמתו של ב"ה פטור אבל ברשות חייב ב"ה דמסתמא מקבל נטירותא וסיפא נקט שלא ברשות אגב רישא אלא דאליבא דרבא קיימינן דלא משמע ליה למימר דנקט אגב אלא דבין רישא ובין סיפא דוקא נקט ובין לרבנן ובין לרבי בסתמא לא מקבל נטירותא אלא חד וק"ל:

## דף מח:

**תוס'** בד"ה דחזא ירוקא כו' וגם תימה הוא לומר דהוי מועד כו' עכ"ל פי' לשמואל הוי מועד דמחייב התם בכופר ורב נמי לא פליג עליה אלא משום דכשאין השור בסקילה כו' וק"ל:

**בד"ה** ושמואל אמר כו' ואי כרבי אפילו ברשות חייב דלרבי סתמא חייב בעל השור כו' עכ"ל הכי מוכח מתלמודא דמדייק בסמוך בברייתא רישא לסיפא דלרבא סתמא בעל השור מקבל נטירותא אך יש לדקדק מנא ליה לתלמודא למימר הכי דאימא לרבא נמי סתמא שניהם פטורים לרבי ולא תיקשי נמי ברייתא רישא לסיפא ולא פליג רבא אדר' זירא אלא אליבא דרבנן וי"ל דודאי לפי סברת המקשה וכן לאוקמתא דר' זירא דס"ל לרבנן סתמא שניהם חייבין והאי דיוקא דמתני' ברישא טעמא שלא ברשות הא ברשות פטור בעל הקדירות והפירות והמכניס שורו לא אתיא כרבנן וע"כ אית לן לדחוקי אף בבבא דהכניס שורו דאתיא הרישא כרבי ולרבי סתמא שניהם פטורין דהרי הוא כאלו כ"א ואחד מפרש בהדיא שיפטר כמ"ש התוספות לעיל אבל לפי האמת לרבא דכולה מתני' מצי אתי שפיר כרבנן דסתמא בעל החצר מקבל עליו כל נטירותא לא יגרע מחצר השותפין דחייב כמ"ש התוספות לעיל אלא דאית לן למימר לרבי בעל הקדירות והפירות והמכניס השור הוא מקבל עליו כל הנטירות והזיק חייב הוזק פטור וק"ל:

## דף מט.

**בד"ה** חמרתא מעברתא כו' אלא במקום שהולדות של בעל כו' אבל כאן הולדות לאדון דכתיב האשה וגו' עכ"ל ק"ק לפי זה ל"ל לאתויי כלל הכא קרא דשבו לכם וגו' ואי טעמא דקרא דהאשה וילדיה וגו' בעי למימר אין לו מקום כאן:

**בד"ה** אטו ולדות צררי נינהו ביורשים לא פליג רב חסדא כו' עכ"ל מבואר ברא"ש יותר ע"ש:

**בד"ה** ומי עדיף כו' וכי היכי דנזק וצער איירי בכל ענין כו' עכ"ל דמשמע להו דהא דהיתה שפחה או גיורת זכה קאי אכולה מתני' בין אאין הבעל ובין אאין האשה ודו"ק:

## דף מט:

**גמרא** ת"ר החופר בור ברשות היחיד ופתחו לרשות הרבים חייב וזהו בור האמור בתורה כו' כצ"ל וכ"ה בספרים מדויקים וק"ל:

**תוס'** בד"ה החופר בור ברה"ר ופתחו לרה"י כללא דמלתא כו' עכ"ל משום דבכולה שמעתין בור ברה"י ופתחו לרה"ר קרוי בור ברה"ר ובור ברה"ר ופתחו לרה"י קרוי בור ברה"י בין לחיוב ובין לפטור וע"ז כתבו נקוט האי כללא דבתר פתחא כו' וק"ל:

## דף נ.

**בד"ה** בבור ברשותו כו' ועוד דבסמוך אמר הא לאו לאושין כו' אבל לר"י משמע דפטור כו' עכ"ל ומהא דקתני ברשות היחיד הסמוכה לרשות הרבים פטור ליכא ראיה דכבר נזהר רש"י מזה שפירש דלא איירי בסמך הבור מתחלה לרה"ר אלא כגון מקצה מקום מרשותו לרה"ר דה"ל הפקיר רשותו כו' ודו"ק:

**בד"ה** כגון דארוח כו' והשתא כו' ד"ה רישא כו' עכ"ל דהכי משמע הוא דקאמר לפרש רב אשי השתא דאוקימתא לרב יוסף לד"ה כו' דבעי לאוקמא נמי לרבה לדברי הכל אלא שלא חש לפרש אלא לר' ישמעאל אבל לר' עקיבא מתוקמא שפיר לרבה כדמשני לה לרב יוסף וק"ל:

**שם** בגמרא ה"א פותח הוא דסגי ליה בכיסוי כורה לא סגי ליה בכיסוי עד דטאים כו' ק"ק כיון דחיובא דכורה לא אתיא אלא מפותח כדקאמר אם על הפתיחה חייב על הכרייה לא כ"ש א"כ נימא דיו לבא מן הדין להיות כנדון ותסגי נמי הכרייה בכיסוי ויש ליישב ודו"ק:

## דף נ:

**בפרש"י** בד"ה לא משום דלית ביה הבלא וכ"ש דחבטה לית ליה עכ"ל דודאי לענין חיובא קאמר לעיל שמואל להבלו וכ"ש לחבטו אבל אי איכא כלל הבל או חבט הוי סברת המקשה דאית בפחות מי' הבל וליכא חבט וא"כ לדברי המתרץ דקאמר דלית ביה הבלא כ"ש הוא דליכא חבטה ודו"ק:

## דף נא.

**תוספות** בד"ה אמרי אין כו' והמקשה היה סובר דלענין חבט כו' עכ"ל ולעיל לא הוצרכו לזה כיון דסברת המקשה הוה דאיכא בפחות מי' הבל וקשיא לתרוייהו דלא חייבה התורה אהבל כלל איכא למימר היינו דוקא לגבי מיתה אבל לנזקין חייבה התורה כיון דאית ביה הבל וכדמשני ליה דליכא גם הבל פריך ליה א"ה אם הוזק כו' אבל הכא ליכא למימר הכי דאי הוה סברת רבא אע"ג דאית ביה הבל לא חייבה התורה דוקא למיתה אבל לנזקין חייבה התורה א"כ מאי קא קשיא לדברי המתרץ דלית ביה הבלא הא כיון דחבטה אית ליה אלא דלא חייבה התורה אחבטה כרב נימא דלניזקין מיהת חייבה התורה אחבטה ועוד נראה דהכא ע"כ סברת המקשה רבא הוה דליכא חבט וליכא נמי הבל דאי הוה סבר דאיכא הבל אע"ג דליכא חבט א"כ הוי סברתו הפוכה מדרב נחמן דמתרץ ליה דליכא הבל ואיכא חבט ודו"ק:

**בד"ה** האחרון חייב כו' ראשון ח' וזה ט' כולן חייבין בנזקין כמו זה עשרה כו' עכ"ל נראה דאפי' למאי דמוקמי להך דזה י' וזה כ' כרבי מ"מ מרבי נשמע לרבנן דהא רבי מודה דאחר אחרון למיתה ואפ"ה הכא כיון דכ"א עשה שיעור מיתה כולן חייבין ה"נ לרבנן בניזקין היכא דכ"א לא עשה אלא שיעור נזק יש לחייב כולן ולא פליגי עליה דרבי אלא בשעשה האחרון שיעור מיתה וק"ל:

**בד"ה** בור עשרה כו' וה"ה לי"א כו' ומשני הא רבי והא רבנן עכ"ל פירוש דלהאי אוקמתא דהא רבי והא רבנן אתיא הך ברייתא כפשטה דעבד קמא שיעור מיתה שהיה בו הבל למיתה והשני שסייד וכייד הוסיף הבל קצת ואפ"ה מוקמי לה כרבנן אבל לרבי גם השני חייב וא"כ באידך ברייתא דמוקי לה כרבי ה"ה לי"א דאע"ג דעשה הראשון שיעור מיתה כיון דהשני הוסיף בה קצת חייב גם הוא וק"ל:

## דף נב.

**בד"ה** כיון דמסר לו כו' גבי גט דתיזיל איהי ותיחוד ותפתח אלמא נעילה לחוד קניא כו' עכ"ל אע"ג דרשב"ם מפליג בין דעת אחרת מקנה ובין נכסי הגר היינו לענין מסירת המפתח אבל לענין נעילת דלת דהוי מבריח ארי אין נראה לחלק כמו בנתן צרור וסכר מיא ודו"ק כמו שפירש רשב"ם בהדיא שם דה"ה לקונה דבר מחבירו ע"ש:

**בא"ד** והעמיד להן דלתות קנה כו' והתם מיירי בנעל דאי לא נעל אמאי קנה הא ליבני בעלמא הוא דאפיך כו' ומשמע דוקא העמיד דלתות כו' כצ"ל מתוספות דפ' ח"ה וע"ש וק"ל:

## דף נב:

**בד"ה** ושכיחי גמלים כו' וא"ת כיון שיודע דשור פקח פטור כו' עכ"ל פי' לפר"י דליכא פשיעה בשוורים כלל והיינו משום דשור פקח נזהר אבל בלאו הכי מדיוקא דמתני' דקתני שור חש"ו חייב הא פקח פטור לא קשיא להו דאימא לרבותא נקט חש"ו דסד"א חרשותו גרמא לו דהכי מוקי לה רבי ירמיה לקמן וק"ל:

**בא"ד** וא"ת אמאי נקט כו' אפילו לא שכיחי גמלים כלל יכול לישאל כו' עכ"ל ולמאי דהוה מפרשי ליה מעיקרא דהוה פשיעה לגבי שוורים בדאתו גמלים וארעוה לא תקשי להו אמאי נקט בדשכיחי גמלים הא בדאתו לפרקים נמי הוה פושע לגבי שוורים י"ל דלא נקט שכיחי גמלים אלא לאפוקי לא שכיחי גמלים דלא הוה פושע לגבי שוורים וכן בשמעתין לאידך לישנא דקאמר אמתני' ואי דשכיחי גמלים וארעוה פושע הוא ופשיטא הוא דלאו דוקא נקט הכי דה"ה אתי לפרקים וארעוה נמי הוה פשיעה דאל"כ לוקמא מתני' בהכי ודו"ק:

## דף נג.

**בד"ה** שמואל לטעמיה כו' וא"ת ודלמא כי מחייב בחבטו כו' עכ"ל אבל לרב לא קשיא להו דאימא לא פטר הכא חבטה אלא משום דגם קול הכרייה גרם לו דמ"מ במכ"ש מייתי ליה מדפטר התם חבטה מכ"ש דפטר הכא וק"ל:

**שם** בפרש"י בד"ה את קטלתיה כו' הלכך במועד בעל השור משלם כולו ובתם כו' עכ"ל ולפירושו מתם מדייק תלמודא לרבנן דלית להו כי ליכא לאשתלומי כו' ועיין בתוספות בפ"ק:

## דף נג:

**תוספות** בד"ה הא כרבנן כו' דלא תימא דוקא בשור ובור כו' לא משתלם משור כו' עכ"ל כל זה לשיטתם דלרבנן בעל השור משלם מחצה ובעל הבור פטור מגזירת הכתוב ומדלא משלם בעל השור רק מחצה מדקדק תלמודא דכי ליכא לאשתלומי מבור לא משתלם משור וכ"ה בתוספות פ"ק מיהו ק"ק להך לישנא דכל חד פלגא נזקא עבד אמאי מוקי לה מתני כר' נתן הא אתיא שפיר כרבנן דע"כ לא קאמרי רבנן הכי אלא כי ליכא לאשתלומי מבור לא משתלם משור דלא שייך ביה טעמא אנא תוראי כו' אבל כי ליכא לאשתלומי מבעל הכורה שפיר אמרינן להשתלם מהבור מה"ט דאנא תוראי כו' וצ"ל דלא קאמר תלמודא מתני' כרבי נתן אלא ללישנא קמא דהוא עיקר כמ"ש התוספות ודו"ק:

**בפרש"י** בד"ה אדם ובור פטורין אדם דהא בר קטלא הוא וא"נ כו' עכ"ל דבריו תמוהים דמה"ט ודאי לא פטרינן אדם מכופר אלא מדכתיב עליו עליו ולא על אדם כדאיתא בהדיא ס"פ כיצד הרגל וק"ל:

**שם** בגמרא שור ואדם שדחפו לבור לענין נזקין כולן חייבין כו' מכאן תשובה לדברי הרא"ם אמתני' דנפל לתוכו שור וכליו כו' דנקט בכה"ג דבענין אחר ליכא לחיובי אכלים דאי הפילם אדם לא איצטריך קרא דחמור נמי דומיא דהכא אם הפילו אדם בבור בעל השור פטור והאדם הדוחפו חייב כו' עכ"ל ע"ש באורך דבהדיא קאמרינן הכא היפך זה דגם בעל הבור חייב וכמו שפירשו רש"י ותוספות והנראה הא דנקט שור וכליו לרבותא דאע"ג דחייב אשור פטור אכלים שעליו וכן נראה מדברי הרמב"ם בפ"ג מהלכות נ"מ ע"ש:

**תוס'** בד"ה לענין כופר כו' דלא איירי כשדחפוהו שניהם בב"א אלא כ"א בפני עצמו עכ"ל מפירוש מהרש"ל דרבא דבר בכ"א בפני עצמו אבל אין כו' עכ"ל ולא משמע כן דמשמע דכולה מלתא אשור ואדם שדחפוהו לבור קאי ונראה לקיים דבריהם לר"י ב"ב והשור דחפו אחר האדם דכה"ג סתמו התוספות דבריהם לר"י ב"ב בפ' ד' וה' [דף מ א] בד"ה שור של שני שותפין כו' ולרבנן נמי יש לקיים דבריהם בשאין בדחיפת האדם כדי להמית דמודו רבנן דאחרון חייב כמ"ש התוספות בפ"ק ולא שייך למימר הכא הבור הוי אחרון כיון דלא שייך חיוב מיתה בבור ומה"ט נמי לא קאמר רבא לענין מיתה אדם ושור חייבין ובור פטור כיון דלא שייך בבור מיתה ודו"ק:

**בד"ה** איפוך אנא וא"ת דא"כ רעהו דכתב רחמנא ל"ל כו' עכ"ל לא ידענא מאי קושיא דהא איצטריך רעהו לאפוקי כנעני ודו"ק:

**בא"ד** א"ק דמשור איש נפקא עכ"ל ובר"פ מרובה כתבו התוספות דמאיש לא אימעיט הקדש דגבי הקדש נמי שייך לשון איש ע"ש:

## דף נד.

**בד"ה** ה"א קרב לגבי כו' ל"ל נילף משור שור או חמור חמור משבת כו' עכ"ל אבל קשה דא"כ תרי פרטי שור וחמור ל"ל דמחד פרטא נמי הוה ילפינן משבת כמו בחסימה ופריקה ולמאן דאית ליה משום שביתת כלים בשבת ניחא דאיצטריך הכא חד פרטא למעט כלים אבל למאי דק"ל כב"ה דלית להו שביתת כלים בשבת ממילא אימעיט נמי כלים ורש"י בחומש תמוה בזה שהניח תלמוד ערוך וכתב כקושיית התוס' דילפינן בבור שור שור משבת וכבר תמה עליו הרא"ם ויש ליישב פירושו לשיטתנו למאן דאית ליה שביתת כלים דאיצטריך אידך פרטא למעט כלים וקושטא הוא למאי דמסיק דילפינן שור או חמור משבת גבי פריקה וחסימה ה"נ דילפינן הכא שור שור משבת וכן פרש"י בהדיא בחומש לפום הך דרשה דיליף בבור שור שור משבת דחמור ממעט כלים והיינו ע"כ למאן דאית ליה שביתת כלים אבל למאן דלית ליה שביתת כלים ע"כ דלא ילפינן שור שור משבת דא"כ חמור ל"ל הוצרך תלמודא למימר אליביה דכסף ישיב לבעליו לרבות כל דבר מיהו לר"י דחמור קשיא אליביה ודאי דלמאן דלית ליה נמי שביתת כלים שפיר מצינן למילף שור שור משבת ובהכי ניחא דלא קאמר לר"י נמי דאו קשיא דמהיכא תיתי למעט כלים דבכלל דבר שיש לו בעלים הוא ולא ממעטינן משור אלא אדם וב"ח דכוותיה אלא אי ילפינן שור שור משבת ניחא דאיצטריך או לרבות כלים דאי לאו הכי ממילא הוה אימעוט כלים למאן דלית ליה שביתת כלים ותו לא מידי ודו"ק:

**בד"ה** קרב לגבי כו' כל ריבויא הוא ל"ק מהתם עכ"ל ואע"ג דהתם מכל מרבינן נמי עופות הכא דאיכא נמי פרטא דעזים ממעטינן מיהת עופות דלא דמי בכל צדדא וק"ל:

**בד"ה** חמור דבור לר"י כו' דלמאן דלא דאין דינא דגרמי אפילו הוא עצמו פטור כו' עכ"ל והא דאיצטריך ליה למעוטי שטרות גבי [כפל] עיין בתוספות בר"פ מרובה ודו"ק:

## דף נד:

**בד"ה** ואימא כו' ועוד כשאומר מה הפרט מפורש ב"ח כו' נימא דכללא גופיה ממעט להו עכ"ל דליכא למימר בהא דאי כללא ממעט להו פרטא ל"ל דהא מכללא נמי ממעטינן עופות מ"מ מכללא בתרא לא משתמע מה הפרט מפורש ב"ח וכה"ג פרכינן לקמן בר"פ

מרובה אהך דתנא דבי חזקיה לרבות כל דבר מהיכי קמייתי לה מכללא בתרא כללא גופיה חיים כתיב ביה כו' ע"ש ודו"ק:
**סליק** פרק שור שנגח את הפרה

## דף נה:

**תוספות** בד"ה נפרצה בלילה כו' הא ביום חייב דקלא אית ליה כו' עכ"ל נראה דרישא דנעל בפניה כראוי ודאי דלא איירי דוקא בלילה והיינו משום דמיירי דיצאה בפתיחת הדלת וליכא קלא למילתיה ופטור אף ביום כיון דנעל כראוי משא"כ בנפרצה דאיירי בנפילת הכותל דאית ליה קלא וק"ל:

## דף נו:

**בד"ה** ולסטים נמי שהכישוה לגוזלה מיירי כו' ולא חשיב ליה מלתא דפשיטא כמו כו' עכ"ל פירוש דלא מיירי הכא כעין הכישה דגבי מעמיד שהכישה על קמת חבירו דא"כ אמאי נקט לסטים דאחר נמי חייב בכה"ג אלא דמיירי בהכישה לגוזלה ולהוציאה מרשות בעלים ומאליה הלכה על קמת חבירו ולסטים חייבין מה"ט דקאמר לעיל דקמה ברשותייהו לכל מילי והשתא הכא ליכא לפלוגי מידי ומטעמא דחשיב ליה מעיקרא מלתא דפשיטא כלל כמו שהיה חושב המקשה ולא חש המתרץ לפרש כו' לפי שהוא ק"ל וצ"ל דלאו דוקא נקט הכא הכישה דה"ה בכה"ג דהוה סבר המקשה מעיקרא לא הוה מלתא דפשיטא ולא נקט הכישה אלא דומיא דההוא דמעמיד ולאפוקי קם לה באפה ודו"ק:
**בד"ה** בההיא הנאה כו' ורב יוסף כי מוקי פלוגתייהו בדשמואל לא קאי ר"א כוותיה כו' עכ"ל היינו לשיטת התוספות שם דפליגי אף בדלא שוי שיעור זוזי אבל לפרש"י שם דדוקא בדלא שוו פליגי אבל בדשוי לכ"ע הוי ש"ש שפיר קאי ר"א כוותיה דרב יוסף וע"ש בתוספות:

## דף נז:

**בד"ה** נמצא ש"ש כו' בטוען טענת גנב בבעלים כו' המ"ל וליטעמיך כו' עכ"ל ובהך דאין עליו תשובה אפילו למאי דמסיק עלה בפרק שואל דלסטים מזוין גזלן הוא ליכא לאקשויי דאכתי יש עליו תשובה דמה לש"ש דמשלם כפל בטוען טענת גנב בבעלים דלפום סברא דהשתא בשואל נמי בטוען טענת גנב בבעלים משלם כפל כיון דפטור מקרן כדאיתא בהדיא בפרק השואל וק"ל:

## דף נח.

**בד"ה** א"נ מבריח ארי כו' ואין להקשות בשטף נהר חמור חבירו למה אין לו אלא שכרו כו' עכ"ל אין לזה מקום כאן אבל דה"מ להקשות כן בפשיטות אהך דמשיב אבידה שנותנין להן שכר כפועל בטל וכ"ה בתוספות בפרק אלו מציאות ע"ש:

## דף נח:

**בד"ה** שמין בית סאה כו' ועוד דלמ"ד בגמרא קלח כו' אמאי נקט במתני' בית סאה כו' עכ"ל אבל למ"ד תרקב בס' תרקבים ניחא דנקט בית סאה אשומא שניה דבתחילה שמין מה ששוה תרקב בס' תרקבין ולפי חשבון זה כמה דמים מגיעין לבית סאה וחוזרין ושמין כמה נפחתה בית סאה בשביל ערוגה זו וק"ל:

**בא"ד** ואע"ג דקתני במתני' בית סאה באותה שדה לרבי ינאי כו' עכ"ל ולמ"ד לעולם בששים שיעורן כמותו שמין ניחא טפי דלשיעורא בעלמא נקט בית סאה הנאכל שמין באותה שדה וה"ה בשיעורין אחרים וה"נ נקט חזקיה שיעור קלח וה"ה בכל שיעורין בכמותו משערין וק"ל:

**בא"ד** כדקאמר סאה תרקב קב וכור אין להקפיד כו' עכ"ל ר"ל כדקאמר ולא כור מיבעי ליה כדקתני קב ולא קתני בית כור אלא כדמסיק משום דלשתמע קב בבית כור כו' ודו"ק:

**בד"ה** דדאין דינא דפרסאה כו' ולפי מה שפי' בערוך כו' א"א לפרש כן עכ"ל דא"כ מאי קאמר גבי ר"ג דדאין דינא דפרסאה ל"ל כיון דהאי עובדא הוה בקשבא דהוא דקלא פרסאה וק"ל:

## דף נט.

**בד"ה** אכלה סמדר כו' ובחזיז מודה ר"י או כר"י הגלילי או כרבנן ובתבואה כו' עכ"ל כיון דסבר ר"י דנידון כסמדר לפי מה שתעלה לעתיד ע"כ בתבואה גדולה כמו סמדר כיון דמתקלקל יחד ס"ל נידון כמשויר שבו אבל בחזיז דעדיין ליכא פירי כלל אפשר דס"ל כרבנן דאינו נידון כלל כפי שתעלה לעתיד או דס"ל כר"י הגלילי דנידון נמי כמשויר שבו אך קשה לי דאי קסבר ר"י בחזיז דעדיין לית ביה פרי ואפ"ה נידון כמשויר א"כ ה"נ אית ליה בלולבי גפנים דאע"ג דליכא פרי נידון כמשויר שבו וא"כ הא איכא בין רבי יהושע ובין ר"ש בן יהודה ומאי קפריך אי הכי ר"ש בן יהודה היינו ר"י ודו"ק:

## דף ס:

**בד"ה** דלא שביק להו לאחלופי כו' ושל עדשים שלא לקחוה ממי שזכה בה עכ"ל נראה דלאו ממש מי שזכה בה דא"כ מאי קמבעיא ליה מהו ליטול גדישים כו' דמשום גדישים גופייהו הוה אסור דהוה גזילה ממש אחר שזכה בו אחר אלא כיון דהגדישים משלל פלשתים לא היה שייך אלא לאנשיו אי הוה צריכי להו לאחלופי בשעורים של ישראל לבהמתם ומשום דלא שביק להו לאחלופי ולא הוה צריכי להו אנשיו זכה בהו הזוכה בהן ודו"ק:

## דף סא.

**בד"ה** אלא למ"ד כו' לר"י הצילה שלא הניחה לשרוף כדי כו' עכ"ל ה"מ לפרושי נמי הכא לר"י שהציל את הניזק שלא יפסיד מה שטמן דכה"ג פירשו לרבנן שהציל את המזיק כו' אלא דניחא להו לפרושי לר"י ויצילה כמשמעו על הגדיש וק"ל:

**בד"ה** מאי ולא אבה כו' ששרפו אנשיו כו' הל"ל שלא כו' רצה להפטר מחמת שהוא מלך עכ"ל דאי מבעיא בעלמא ה"ל ניחא אבל אי על אנשיו הוה מבעיא ליה א"כ למ"ד טמון חייב איכא למימר דשלחו לו טמון חייב אבל אתה מלך כו' וא"כ שפיר קאמר ולא אבה דוד לשתותם כיון דאיסורא הוא לא ניחא ליה מיהו למ"ד טמון פטור שפיר פריך תלמודא אלא דמשמע דלכ"ע פריך מדלא קאמר בשלמא למ"ד טמון חייב כו' ודו"ק:

**בד"ה** אלו מפסיקין כו' ושביל הרבים איצטריך דסד"א דבשביל היחיד כו' עכ"ל ולא ניחא להו למימר דאיצטריך למתני שביל הרבים אע"פ שהוא קבוע אינו מפסיק לאילנות דמשמע להו דכל דרך הרבים קבוע הוא ואע"ג שהוא רחב טפי קתני דאינו מפסיק ודו"ק:

## דף סא:

**בד"ה** לפלוג וליתני כו' ופליגי כו' אבל במדליק בשל חבירו אפילו רבנן מחייבי אמוריגין כו' א"כ שפיר פריך דליפלוג בדידיה כו' עכ"ל אע"ג דלרבא נמי ה"מ למפלג בדידיה למתני דמודו רבנן בשל חבירו בגדיש ובמוריגין איכא למימר דניחא ליה למתני רבותא דמודו בבירה אפי' בארנקי דומיא דפלוגתייהו בגדיש דאירי אפילו בארנקי אבל לרב כהנא לפום סברא דהשתא דלא פליגי אלא במוריגין א"כ האי ומודים חכמים לר"י בבירה לא מיירי נמי אלא במוריגין וא"כ ה"מ למפלג בדידיה בגדיש דמודו רבנן במוריגין ודו"ק:

## דף סב.

**בד"ה** שאינו משלם כו' למה לא ישלם חטים כיון דחזו להו כו' עכ"ל יראה דודאי הכי משמע דאיירי בדחזי ליה דומיא דחטין וחיפן בשעורין דלא משלם אלא שעורין דא"ל לא ראיתי אלא שעורין ומש"ה בתוך של חבירו דהוי כמאבד בידים בשעורין והגדיש חטין ודאי משלם חטין אבל אי מיירי בתוך שלו דאינו אלא פשיעה אע"ג דחזי ליה בתר דהגדיש אינו משלם אלא שעורים כדקאמר נטירותא דשערי קבילי עלי מעיקרא וק"ל:
**סליק** פרק הכונס

## דף סב:

**תוספות** בד"ה מרובה קתני כו' ועוד שמשייר שותף שגנב מחבירו ושותפין כו' עכ"ל ויש להקשות ללישנא קמא דס"ל דכיון דקתני מרובה אין לומר שייר והא שייר כל הני וי"ל דשותף שגנב מחבירו כיון דקתני לה במתני' בפרקין לאו שיורא הוא ושותפין שגנבו נמי מכללא שמעינן ליה דחד טעמא אית להו וטבחו כולו בעינן כדאיתא לקמן ודו"ק:

## דף סג.

**בד"ה** למה ליה למיהדר כו' וא"ת ל"ל דכתב רחמנא כל הני פרטי כו' עכ"ל לאו דוקא כל הני פרטי דשלמה איצטריך למעוטי דבר שאינו מסוים וק"ל:
**בא"ד** בין לענין שבועה בין לענין כפל ואפילו היכא דנשבע ע"י גלגול כו' עכ"ל לכאורה הוא תמוה דמי הכריח אותם למימר דמיירי בנשבע ע"י גלגול דהא כיון דכפל ושבועה מחד קרא נפקא ניחא בלאו הכי כמ"ש התוספות לעיל גבי יצאו קרקעות כו' וגבי רעהו אמר רחמנא כו' ונראה דמה שכתבו לעיל היכא דמחד קרא נפקי ניחא היא סברת התוס' אבל ר"י שהניח הדבר בתימה גבי הקדש לעיל לא ניחא ליה בהכי דאע"ג דמחד קרא נפקי כיון דההוא קרא בכפל כתיב משמע דאיצטריך למעט בכפל וכיון דליכא שבועה לא שייך בו כפל ולכך הוצרך לתרץ לעיל גבי קרקע והכא בנשבע ע"י גלגול וק"ל:

## דף סג:

**בפרש"י** בד"ה או אינו אלא לדין לפרעון דש"ח שטוען נגנבה ישלם כו' עכ"ל מפירושו נראה דר"ל דש"ח לא יפטר בטענת גניבה וישלם הקרן אבל קשה כיון דקרנא בעי שלומי כפילא היכא ישלם בטוען טענת גנב ובפרק המפקיד פרש"י או אינו אלא קריבה לדין שמשעה שטען בב"ד נגנבה אע"פ שלא נשבע ישלם כפל כו' עכ"ל והשתא ל"ק מידי

ומיהו יש לדקדק מאי קשיא ליה או אינו אלא לדין הא ע"כ קריבה נמי לשבועה וטוען טענת גנב אינו חייב כפל אלא בשבועה דאל"כ לא לכתוב כפל בגנב ותיתי ק"ו מטוען טענת גנב כדלקמן בשמעתין ומזה נראה לקיים פירושו דהכא וה"ק דגזירת הכתוב הוא בטוען נגנבה שישלם הקרן ואפ"ה דאם נמצא שהוא גנב שישלם כפל והשתא שפיר איצטריך לגנב עצמו ודו"ק:

## דף סד.

**תוספות** בד"ה יאמר גניבה ושור וחיים כו' דהמתרץ לא הבין דברי המקשה וחוזר כו' עכ"ל לא אבל לא יתיישב השתא שפיר שאלת הר"ר אשר דאכתי היאך ס"ד דמתרץ דמקשה ליה בלאו מכח הפרטיים דאם כן היאך ס"ד דבעי לרבויי בכלל ופרט וכלל טפי ממאי דמשמע בכללא בתרא ודו"ק:

**בא"ד** ופריך מה יש לך להביא ב"ח כשהוא אומר חיים כו' מה אני מקיים גניבה פי' כלל ופרט וכלל לרבות כל דבר כו' עכ"ל בהך פירכא צ"ל כשיטת ר"י דמכח הפרטים ס"ד למימר ולרבות כל דבר מכלל ופרט וכלל טפי ממאי דמשמע בכללא בתרא ואפשר לומר כיון דחד תנא הוא וקושטא הוא שהוא משיב לעצמו כך כדלקמן כל דבר מהיכא קמייתי מכללא בתרא כו' אין לחוש בזה ודו"ק:

**בא"ד** לימא דחזקיה אתא לפרושי ל"ל כל הני פרטי ואאם המצא תמצא סמיך כו' עכ"ל וכן יש להקשות דאימא התנא אילו נאמר שור וגניבה קאמר ואאם המצא תמצא סמיך דהשתא הוי שפיר כלל ופרט וכלל מיהו בתירוצם לקושייתם ניחא גם זה ודו"ק:

## דף סה.

**בד"ה** גופא אמר רב כו' ועוד אר"י דמגזל חמץ לא מצי למידק כלל דלפי דמים משלם כו' עכ"ל מיהו אהך דג' אגודות בג' פרוטות והוזלו כו' מייתי שפיר ראייה מגזל חמץ דמקרי בת השבה כשעת הגזילה אע"ג דהשתא לאו בת השבה הוא ודו"ק:

**בד"ה** דתניא כחושה כו' טלאים כדמעיקרא דמים כשל עכשיו משמע אפילו מעיקרא שויא זוזא ולבסוף ד' דומיא דטלה ונעשה איל משלם כפל כי השתא כו' עכ"ל כצ"ל ור"ל לפר"י לקמן דדמים כשל עכשיו בכל גוונא אף בנשתנו למעליותא דהיינו דמעיקרא שויא זוזא ולבסוף ד' דומיא דקאמר טלאים כדמעיקרא דהיינו נמי בנשתנו למעליותא כגון טלה ונעשה איל ודקדקו לומר מדמשלם כפל ד' זוזי כי השתא מוכח דמגרע כח הקרן דלא משלם אלא זוזא כדמעיקרא היכא דאיתבר ממילא אבל מד' וה' אינו מוכח

מידי דלהוי מגרע כח הקרן דטביחה ומכירה הוי כתברא או שתייה וקרן נמי משלם ארבע זוזי כי השתא כדקאמר רבה ודו"ק:

**בד"ה** מה לי קטלה כו' ולפי טעם זה ה"מ לאוקמי מלתיה דרב בהוכחשה ממילא עכ"ל מיהו לפי האמת דמסיק טלאים כדמעיקרא לפר"י לקמן ניחא דבהוכחשה ממילא נמי משלם כפל ד' וה' כעין שגנב ודוקא גבי דמים כשל עכשיו ודו"ק:

## דף סה:

**בד"ה** אלמא קרן כו' שויא זוזא ולבסוף שויא ד' וכפילא זוזא כעין שגנב דלא כרב כו' וי"ל דליכא למימר הכי כו' עכ"ל סתמו דבריהם לפר"י דלקמן אבל לפר"ת דלקמן קושטא הוא דרב ס"ל הכי בנשתנו לגריעותא בדמים דמשלם כשל עכשיו וליכא לתרוצי אלא כתירוץ השני שכתבו התוספות ודו"ק:

**בד"ה** הן ולא שינוייהם תימה דבסמוך נפקא ליה לרבא דשינוי קונה מקרא אחרינא כו' וע"ק דרב חסדא כו' עכ"ל דליכא לפלוגי הכא באתנן לדעלמא דהא ב"ה דאית להו באתנן דמהני השינוי ולא מאיס מכ"ש דאית להו שינוי קונה בעלמא וק"ל:

**בא"ד** ואע"ג דלר' יוחנן מיירי בשינוי שאינו חוזר כו' עכ"ל אבל הך מתניתא דהגוזל לר' יוחנן איירי נמי בשינוי החוזר לברייתו אלא דמוקי לה משום תקנת השבים ע"ש בפ' הגוזל:

## דף סו.

**בד"ה** מוצא אבידה כו' ואי מתייאשי מדבר שאין בו סימן כך מתייאשו מדבר שיש בו סימן כו' עכ"ל דליכא למימר דבדבר שאין בו סימן נמי לא מתייאשי כיון דמחזיר לו ע"י עדים וסימנין כדי נסבה כדמסיק דא"כ למאי נ"מ ילפינן דומיא דשמלה דיש לה תובעין וע"ש בתוספות ודו"ק:

## דף סו:

**בד"ה** אילימא לפני יאוש כו' דאפי' קדשינהו אינו קדוש כו' עכ"ל פי' כיון שאינו שלו אבל ביאוש א"נ דלא קני ולא הוי שלו כי קדשינהו הוי קודש ע"י יאוש ושינוי רשות או שינוי השם כמ"ש התוספות לקמן לשיטת ר"י וק"ל:

**בד"ה** דגזל משכב דחבריה כו' וע"ק דהתם מייתי עלה פלוגתא דר"ש כו' אף הגנב ת"ל טמא אמרו לו ומה כו' עכ"ל בנוסחות סדר המשנה התם במסכת כלים ליתא ואפשר דר"ל התם בתוספתא ולפי פלוגתייהו דמתני' נמי יש להגיה שם אמר להם ודו"ק:

**בד"ה** כל שאין בו חסרון כו' וא"ת בלאו ההוא דעצבא כו' אייריבבעל הבית עכ"ל פירוש לדבריהם בלאו פלוגתא דר"ש ורבנן בעורות ובלאו הך סיפא דחוץ מן העצבא ה"ל למפרך מהך גופא דכ"מ שאין בו חסרון מלאכה דמחשבה מועלת אלמא יאוש קני ותירצו די"ל דהך איכא לאוקומי דאיירי בבעה"ב אבל מהך דעצבא אע"ג דמסתמא לפום הך סברא אייריבמי בבעה"ב מ"מ מייתי שפיר אעורות דגנב וגזלן דפלוגתייהו דכיון דראויה להשתמש בלא קיצוע לא חשיב ליה שינוי מעשה כלל כמ"ש התוס' לעיל ודו"ק:

## דף סז.

**בד"ה** הא לאו הכי הדרה בעיניה וסתם מריש כיון שבנאו בבירה מתייאשים כו' עכ"ל הכי משמע להו לכאורה דשינוי השם לחודיה לא מהני אלא עם היאוש מדפריך ממריש אהך דאברזין דהוי יאוש עם שינוי השם מדלא מהני אברזין למר בגנב ולמר בגזלן אבל ק"ק לפום סברתם דהשתא דא"כ מאי פריך מהך דצינור דלא הוי אלא שינוי השם לחודיה ואפשר לומר דס"ל לתלמודא כיון דלענין קנייה מועיל שינוי השם עם היאוש בצינור נמי ליהוי שינוי השם מלתא לעשותו כלי וליפסל ודו"ק:

**בד"ה** מעיקרא טיבלא ואע"ג דשינוי החוזר לברייתו ע"י כו' עכ"ל יש לדקדק מהיכא פסיקא ליה דשינוי החוזר לברייתו עם היאוש לא מהני דר' זירא לא קאמר דשינוי השם החוזר לברייתו דלא קני אלא במריש דאיירי בלא יאוש כמ"ש התוספות לעיל ולפי מאי דהוו בעו לפרש לעיל דמריש כיון שבנאו בבירה מתייאשים ניחא ודו"ק:

**בד"ה** אמר עולא כו' לענין ברכה להזכיר ש"ש עליו ראוי להחמיר כו' עכ"ל ולגבי אסא נמי דפריך ולקנינהו בשינוי השם היינו לענין קיום המצוה אבל לענין ברכת הלולב יש להחמיר יותר וק"ל:

## דף סז:

**בא"ד** אי נמי דרב יהודה נמי אית ליה דיאוש לא קני כו' משום דלא חייש לטעמיה דמצוה כו' עכ"ל יש לדקדק דאכתי תיקשי אמאי פריך לעולא מההיא דתניא עלה ולא פריך הכי מההיא דתני עלה אגופה דברייתא דסברה יאוש לא קני דאי קני כי לא הקדיש נמי פטור ואפשר לומר דלא חייש תלמודא למרמי ברייתות אהדדי כיון דאיכא תנאי דפליגי ביאוש אי קני כדאיתא בהגוזל בתרא בהך דנטלו מוכסים חמורו מיהו לשיטת ר"י לקמן ליכא תנאי התם דפליגי ביאוש ודו"ק:

**בא"ד** יאוש גרידא נמי לא קני אפילו לרבה כיון דבאיסורא אתי לידיה וצריך כו' עכ"ל יש לדקדק דהא היכא דבהיתרא אתי לידיה נמי מקמיה דמייאש כגון באבידה לא קני לגמרי ביאוש גרידא וצריך להחזיר הדמים כמו שכתבו התוס' לעיל ולפום הך סברא דבאיסורא אתי לידיה לא נילף כלל גזילה מאבידה דליקני ביאוש ונראה לפרש דבריהם דהתם באבידה כיון דחל עליו מצות השבה קודם יאוש לא קני לגמרי וצריך להחזיר הדמים כמו שכתבו התוספות שם אבל הכא דלא שייך דליחול עליו מצות השבה אי לאו האי טעמא דבאיסורא אתי לידיה דהיינו קודם יאוש הוה קני לגמרי דהא איהו לא גזל ולעיל מהא דאמר ר"י משום דרבי ינאי דשינוי רשות ואחר כך יאוש לא קני הוכיחו התוספות דיאוש גרידא בעלמא לא קני דהתם ליכא לפרושי הכי מטעם דבאיסורא אתי לידיה לא קני ביאוש גרידא דאם כן אמאי מחזיר גוף הגניבה כדמשמע התם דהא למאן דאית ליה דיאוש גרידא קני היכא דנמי דבאיסורא אתי לידיה קני ליה מיהת דלא ישלם אלא דמים ודו"ק:

**בא"ד** אבל מתני' איירי לעולם כו' וכי אתי לידיה הוה ליה יאוש ושינוי רשות עכ"ל ולמאי דבעי למימר דמיירי התם ביאוש גרידא ק"ק אמאי לא תקשי להו נמי דתיקשי ליה לרב יוסף דאית ליה יאוש גרידא לא קני לאו לענין קרבן לחוד מדפריך ליה אביי מההיא דעורות של בע"ה ורב יוסף פריך לרבה מחמץ ודו"ק:

## דף סח.

**בד"ה** מה טביחה כו' וקשה לפירוש רשב"ם כו' דלא קני לה גזלן בשינוי כו' עכ"ל גם יש להקשות לפירושו וכי פליג אב"ה דאית להו שינוי קונה כמו שהקשו התוס' לעיל לר"י ולרב חסדא גבי הן ולא שינוייהם ודו"ק:

## דף סח:

**בד"ה** הוא דאמר כצנועין כו' דהיכא מדמי הקדש כלל לחילול דלמה לא יוכל לחלל נטע רבעי ומעשר כו' עכ"ל פירוש אפילו הוו צנועים מחללים אחר יאוש וס"ל דיאוש גרידא קני דהוי של חבירו מ"מ יוכל לחלל דזכין לאדם כו' וק"ל:

## דף סט.

**בד"ה** והצנועין מניחין כו' אי שביעית נוהג בכרם רבעי כדמשמע ממלתיה דת"ק כו' עכ"ל נ"ל היינו ת"ק דצנועין דהיינו רשב"ג דקאמר בד"א בשביעית דהפקר נינהו דהאי

לישנא משמע דכרם רבעי גופייהו הפקר נינהו בשביעית ויותר נ"ל להגיה כדמשמע דאמלתיה דת"ק קאי וצ"ל דצנועין כו' ודו"ק:

**בד"ה** כל הנלקט כו' גזרינן שמא לא יפרש דלאחר כו' עכ"ל ומשום הך גזירה טפי לעשות לעתותי ערב דליכא למיחש התם שיאכלו מיד השיבולין קודם אמירה כיון דלא נקבע עדיין למעשר אבל בנטע רבעי דאיכא למיחש שיאכלו מיד קודם אמירה לית לן למגזר שמא לא יפרש כיון דא"א לעשות בע"א וק"ל:

**בא"ד** ועוד דשמא היה בטל ברוב כו' עכ"ל אבל לחלל בבת אחת קודם גידולם שעדיין לא היו לוקטים אותם לא היה בטל ברוב מה שגדל אח"כ ועוד דהתם אפשר בע"א למימר כל הנלקט ודו"ק:

**בד"ה** כל שלקטו כו' ועוד דלמה לא יועיל כל שלקטו לכולי עלמא דאטו מי גרע יאוש כו' עכ"ל הכי משמע להו השתא דמאן דאית ליה כל שילקטו לית ליה כל שלקטו כיון דלאו בידו הוא דהא מדמי ליה להך דצנועין דלא תימא ביה כל הנלקט אלא כל המתלקט וכיון דיאוש כהפקר הוא לענין מעשר למה יגרע כל שלקטו מיאוש דמהני נמי אע"ג דאין בידו מיהו לקמן במסקנא פירשו התוספות דמאן דאית ליה כל שילקטו מצי סבר נמי כל שלקטו וע"ש:

## דף סט:

**בפרש"י** בד"ה ר"י סתמא אחרינא אשכח ואי קשיא והא לא סגיא דלא מתהפכא כו' עכ"ל הכי משמע ליה דלא מתהפכא מתניתין למסקנא דא"כ ע"כ דאפכת נמי לדר' יוחנן למימר צנועין ור' יהודה אמרו ד"א ומה"ט נמי תלי המקשה הך דר"י אדר' יוחנן בהא דאפכת למתני' משום דקשיא דר' יהודה אדר"י כו' וק"ל:

**תוס'** בד"ה אלא לעולם כל הנלקט כו' ושמא ר"י היכא דמתנה בפירוש לא קאמר דאין ברירה כו' עכ"ל והא דפריך אהך דכל המתלקט ולא משני דהיכא דמתנה בפירוש שאני עיין בתוספות פרק כל הגט:

**בד"ה** ה"א צנועים אית להו כו' דבלאו הכי פליגי בה תנאי בדעולא ומה שיכול לתרץ כו' עכ"ל ר"ל דאע"ג דלפ"ז בלאו הכי פליגי בה תנאי פריך ליה התם מר' ישמעאל ומר' עקיבא ומתרץ לה משום דמה שיכול לתרץ כו' וק"ל:

## דף ע.

**בד"ה** אמטלטלין דכפריה כו' ומיהו אמתני' דשבועות מצי לאוקמי בקרקעות כו' עכ"ל לא ידענא אמאי לא ניחא להו לאוקמי במטלטלי דפקדון דכתבינן כיון דיש לו כח להקדישו כמו שכתבו התוספות לעיל וכ"ה בתוספות בפרק שבועת העדות ע"ש וק"ל:

## דף ע:

**בד"ה** באומר לו עקוץ תאינה כו' ואין זו מכירה וכך לן עקוץ תאינה מתאינתי כמו עקוץ תאינה מתאינתך עכ"ל פירוש לדבריהם דכמו דעקוץ תאינה מתאינתך והגניבה עומדת בחצר הלוקח קני לה במתנה ולא מקרי מכירה שהרי אינו נותן לו כלום בשביל הגניבה ה"נ בעקוץ תאינה מתאינתי כיון דלא אמרינן ליה זיל שלים דהא מתחייב בנפשו הוא א"כ אינו נותן לו כלום בשביל הגניבה ולא הויא אלא מתנה אבל ק"ל בזרוק גניבותיך לחצרי נמי אינו נותן לו כלום ומקרי מכירה משום דע"י קניית הגניבה בחצר מתחייב הלוקח עצמו במעות דמי הגניבה כמו שפרש"י ומעקוץ תאינה מתאינתי לא קשה מידי דודאי אינו מתחייב עצמו בתשלומי הגניבה אלא שהוא סבור לשלם לו מתאינתו אבל בעקוץ תאינה מתאינתך דאינו נותן לו כלום מי לא עסקינן נמי דמתחייב הלוקח עצמו בדמי הגניבה ומקרי שפיר מכירה ואמאי לא מוקי מתני' בהכי ויש ליישב ודו"ק:

**בד"ה** כמאן כר' עקיבא כו' ואם תאמר לר"ע נמי כו' ולענין קנין לא קני באויר כו' דלדידיה אפילו בלא מחיצות כלל כמו ברה"ר כו' עכ"ל לכאורה דבריהם סותרים דמעיקרא פסיקא להו לר' עקיבא לענין קניה דלא נילף משבת ובעי תוך המחיצות ולבסוף כתבו לר"ע דאף לענין קניה לא בעי מחיצות כמו לגבי שבת ונראה לומר דקושייתם מעיקרא היינו למאי דמסיק התם דהך דהתחתונות עודפות על העליונות אתיא נמי כרבנן משום דאיכא לפלוגי בין לגבי שבת ובין לגבי קנין דמשום אנטורי הוא אית לן למימר נמי דאתיא הך דעודפות התחתונות על העליונות נמי כר' עקיבא לפלוג דלענין שבת לא בעי לר' עקיבא מחיצות אבל לענין קניה דמשום אנטורי הוא בעי מחיצות ומה שכתוב בנוסחות התוספות החדשים ופריך כמאן כרבי דאמר קלוטה כמו שהונחה דמי משמע דאפי' כו' בכל נוסחות תוספות הישנים אינו וכן נראה דכל דבריהם אלו לפי המסקנא ולא לפי דברי המקשה ולדברי המקשה כתבו שוב דלא בעי למנקט כמאן כרבי עקיבא משום דאכתי לא אסיק אדעתיה כלל לפלוגי בין שבת ובין לענין קניה ולא בעי מחיצות לר' עקיבא ומיהו ודאי לאו ממש מדמין קניה לשבת דהא לגבי שבת מהני בלא מחיצות אפי'

ברה"ר אבל לענין קניה אע"ג דמהני בלא מחיצות חצר ורה"י מיהא בעי ודברי מהרש"ל בזה אינן מבוררים כלל ואין להאריך כאן ודו"ק:

## דף עא.

**בד"ה** והא קי"ל דאין לוקה כו' דרבנן פליגי אדר"מ וסברי עדים זוממין קנסא הוא כו' עכ"ל הא ודאי דר"מ נמי ס"ל עדים זוממין קנסא הוא כדקאמר בהדיא התם סבר לה כר"ע דאמר עדים זוממין קנסא הוא ולכך יליף ליה ממוציא שם רע אלא דר"ל דרבנן פליגי בהא אדר"מ ודרשי כדי רשעתו דכתיבי בעדים זוממין דהוי קנסא דאפילו בקנס דמשום רשעה אחת אתה מחייבו וק"ל:

**בד"ה** בטובח ע"י אחר וא"ת ולרבה כו' היכי הוה משני מתני' דאי כר"מ אפי' טובח בשבת כו' עכ"ל דליכא לאוקמא מתני' טבח ביוה"כ משלם ד' וה' ככ"ע ובטובח ע"י אחר דא"כ אפילו טובח בשבת נמי דהא ת"ק דמתני' ס"ל שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה אבל מדברי הרי"ף נראה דמתני' טבח ביוה"כ משלם ארבעה וחמשה מוקמינן לה בטבח על ידי אחר וכ"כ הרא"ש וכל הסוגיא דשמעתין אינה מוכחת כן וצ"ע:

## דף עא:

**בד"ה** איסורי הנאה כו' פעמים ששוחט את הטריפה קודם שהיא שחיטת היתר עכ"ל מה שיש לדקדק בזה כתבנו בחידושינו בפרק כיסוי הדם ע"ש:

**בד"ה** מכלל דבכולה מתני' מודה ק"ק דמה דיוק הוא זה עכ"ל ר"ל דליכא לדיוקי הכי מדלא קתני ר"ש פוטר בשלשה אלו כיון דלא שייכא הך פלוגתא דטבח ביוה"כ להני תרתי דפוטר ר"ש מטעם שחיטה שאינה ראויה ובהך דטבח ביוה"כ דלוקה ומשלם כבר פליגי בה בפ"ק דמכות וק"ל:

**בפרש"י** בד"ה חייב לשלם כפל דאע"ג כו' עכ"ל כדי נקט כפל דעיקר מלתיה דר"ש בקדשים שחייב באחריות לענין ד' וה' מיתנייא ואהכי מייתינן לה הכא וק"ל:

## דף עב.

**תוספות** בד"ה דאי ישנה לשחיטה כו' אבל כשיש פסול אחר עמו אז יש לפטור אפילו למאן דאמר כו' עכ"ל פירוש פסול אחר כגון ע"ז כדפריך בפרק השוחט אשחוטי חוץ לא ליחייב דאסרה בשחיטה פורתא לע"ז ומשמע להו דאפי' למ"ד ישנה לשחיטה כו' פריך הכי כמו שהוכיחו התוספות בסמוך מההוא דאירע בה פסול כו' ודו"ק:

**בד"ה** כי קמחייב אההוא כו' תימה כיון דסוף השחיטה פוסלת כו' משמע התם דאפילו למ"ד ישנה כו' עכ"ל ולמ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף אע"ג דסוף השחיטה נמי פוסלת מכל מקום מחייב שפיר בד' וה' כיון דכולה שחיטה היתה בהכשר והפסול וחיוב ד' וה' כהדדי אתיין לבסוף מה שאין כן למ"ד ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף היכא נמי דסוף השחיטה פוסלת אין תחילת השחיטה שחיטה כלל ודו"ק:

## דף עב:

**בד"ה** דאי סלקא דעתך דאורייתא כו' לא היה נחשב בכך שחיטה שאינה ראויה כמו מעשה דשבת כו' עכ"ל דליכא למימר הכא כדלעיל דשוחט לע"ז הוי טפי שחיטה שאינה ראויה כיון דאסור בהנאה מיהת מדרבנן דלית לן למתלי שחיטה שאינה ראויה באיסור הנאה דהא מעשה שבת מקרי שחיטה שאינה ראויה אי הוה אסור מדאורייתא אע"ג דאינו אסור בהנאה מדכתיב לכם וק"ל:

**בד"ה** רבא אמר מכאן כו' ולהאי טעמא דמפרש משום חידוש ניחא אבל כו' עכ"ל מיהו התוספות כתבו בסמוך לחד תירוצא דלמאי דבעי למימר התם רבא כרב חסדא לא הוי טעמא משום חידוש ודו"ק:

**בד"ה** אין כו' ובשנים החתומים על כו' צ"ל דפסולי עדות דקאמר היינו קרובים כו' עכ"ל ר"ל ולכך נמי אינם נאמנים לומר קרובים היינו במגו דגזלנים משום דבשנים לא שייך מגו ועיין עוד על דבריהם שם ובפ' חזקת הבתים:

## דף עג.

**בד"ה** אי נמי דפסלי בגזלנותא כו' ומיהו להההוא עובדא כו' לדיני נפשות פשיטא כו' עכ"ל משום דאיכא למאן דאמר התם הוזם לממון כשר לדיני נפשות הוצרכו למימר להההוא עובדא כו' דקי"ל דהוחשד לממון פסול נמי לד"נ אם כן להאי טעמא דפסידא דלקוחות פשיטא דלד"נ יש לפוסלו למפרע וה"מ כו' וק"ל:

**בפרש"י** בד"ה אתזמי להו אגניבה כו' אלא איפסלו להו אגניבה משום פסול עדות עכ"ל משמע מפירושו דבההוא שעתא פסולין היו כיון דלמפרע הוא נפסל ותימה לומר כן דהא מסיק לעיל והלכתא שהעידו בבת אחת והוזמו דאפילו אם הוזמו על הגניבה לא אמרינן למפרע הוא נפסל משעת עדות הגניבה ופסולין היו בשעת עדות טביחה כיון דתוך כדי דבור הוה ומכ"ש הכא דהוזמו על הטביחה דלא נאמר דלמפרע הוא נפסל ובשעת עדות גניבה פסולין היו אלא דלכך נפסלו נמי אגניבה דה"ל כמו עדות מוכחשת

כיון דהוזמו על הטביחה הוה מוכחשין על הגניבה ובטלה כל העדות דתוך כדי דבור כדבור דמי וכן מוכיחין דברי התוספות בזה ודו"ק היטב:

## דף עג:

**תוספות** בד"ה תרי תוך כדי כו' נראה דתוך כדי דבור גדול אינו מועיל כלום אפילו לפרש כו' עכ"ל לאו מכח סברתם קאמרי הכא דאין סברא שיועיל כלל כדי דבור גדול דהא איכא למאן דאמר אפילו תוך כדי דבור גדול מהני בכל גוונא אלא דאין נראה להם השתא לחלק בין לפרש דבריו ובין עוקר דבריו כיון דאיכא לפרש מתני' בע"א וק"ל:

**בד"ה** א"ל אביי לא דאפכינהו כו' ולאו דוקא נקט אביי אפכינהו תחילה כו' עכ"ל ר"ל לשיטת ר"י דהרישא איירי בג' כתות גם לפי האמת ובלא אפכינהו רק הסיפא איירי בדאפכינהו ע"כ לאו דוקא נקט אפכינהו תחילה כו' דא"כ אתכחשו להו ולפי מאי דס"ד נמי השתא דדיוקא דרבא מרישא ואפכינהו ואזמינהו נמי ברישא א"כ ע"כ לאו דוקא נקט אפכינהו תחילה אבל לפרש"י דלפי האמת נמי מוקי אביי הרישא בשתי כתות כמו הסיפא ובמיפך והזמה ומיהו דיוקא דרבא לא הוי אלא מסיפא ואין לחוש אם נאמר ברישא אפכינהו תחלה דלא מתכחשו להו כיון דדינא כוותייהו פסקינן כדמסיק ומיהו לפי מה שפריך לפי שיטתו בסמוך דלפי מאי דס"ד השתא דדיוקא דרבא מרישא ואביי מוקי לה נמי בג' כתות ואפכינהו ואזמינהו מציעאי לקמאי ואין אנו צריכין כלל להיפך בתראי למציעאי וא"כ אין לחוש נמי אם נאמר ברישא אפכינהו תחלה דלא אתכחשו מציעאי כלל כמ"ש התוספות בסמוך ויש ליישב ודו"ק:

**בא"ד** ואיירי דמציעאי נמי אפכינהו ואזמינהו לקמאי דהשתא לא כו' עכ"ל ולפי זה ה"מ אביי לאוקמי גם לפי האמת הרישא והסיפא בהכי בג' כתות ובגוונא חדא דאפכינהו ואזמינהו מציעאי לקמאי דהשתא לא אתכחשון מציעאי כלל אלא כיון דלפי האמת ע"כ ברישא בלא אפכינהו ואזמינהו מתוקם שפיר וליכא לאוקמי בגוונא חדא איכא למימר נמי שפיר דהסיפא איירי בב' כתות ודו"ק:

## דף עד.

**בפרש"י** בד"ה ואזמינהו והכא ליכא למימר כדאמר רבא ברישא כו' עכ"ל ר"ל דודאי אי הוה מתוקמא הסיפא שפיר בגוונא דרישא ובג' כתות הוה ניחא ליה לאביי נמי לאוקמא הכי כדמשמע מרישא דאיירי בג' כתות כדמסיק מדקתני שהרי הרב אומר כן אבל כיון דליכא לאוקמא הסיפא בההוא גוונא ממש דהא הרישא לא מתוקמא אלא דהזוממין הוו

מציעאי אבל הסיפא לא מתוקמא בהכי אלא דהזוממין הוו קמאי וא"כ אית לן למימר נמי שפיר דהסיפא מיירי בב' כתות ודו"ק:

## דף עד:

**תוספות** בד"ה ה"ל לאו שניתן לאזהרת כו' משום דאיירי התם בסיפא כו' משמע דבבן גרושה כו' עכ"ל בלאו האי משמעות דמודה ר"מ בבן גרושה מוכח בהדיא דאית ליה לר"מ דלוקה משום לא תענה גבי מאתים זוז וגבי מלקות אלא דנקטו מתני' דבן גרושה משום דאהך מתני' מייתינן הך דעדים זוממין לוקין מן התורה דכתיב והיה אם בן הכות וגו' ודו"ק:

## דף עה.

**בפרש"י** בד"ה אמר רבא גרסינן ול"ג אמר ליה עכ"ל ובד"ה קפחתינהו לסבי כו' קפחתינהו ויש בידי תשובה לקפח דבריו עכ"ל כל זה אינו מפרש"י רק מפי' רשב"ם כמו שכתבו התוספות דלפירוש רש"י פירושו מלשון צער ולא מלשון נצוח ולפירוש רש"י שפיר גרסינן אמר ליה רבא כו' ודו"ק:
**תוס'** בד"ה א"ל רבא קפחתינהו לסבי כו' כצ"ל:

## דף עה:

**בגמרא** ובהודאה דטביחה קמיפלגי דרבנן סברי אע"ג דהודאה דגניבה כו' ולא בעי למימר דפליגי בהך פלוגתא דפליגי לעיל רבנן ורשב"א בהודאה דגניבה דהודה מחמת ביעתותא אי הוה הודאה אי לא דא"כ לא הוה פליג סומכוס בתשלומי שלשה לפר כו' בלחוד ובתשלום דכפל נמי הוה פליג ודו"ק:

## דף עו.

**בגמ'** הא מני ר"ש היא דאמר קדשים שחייב באחריותן ברשותיה דמריה קיימי כו' מלתיה דר"ש מפרש לקמן בגונב הקדש מבית בעלים כיון דחייבי בעלים באחריות ברשותיה דמריה קאי וחייב הגנב על הטביחה והכי נמי הכא בהקדישו גנב באחריות ברשותיה קאי ולא הוה מכירה ופטור אשעתא דהקדש ופריך מדסיפא ר"ש כו' דקתני ר"ש אומר כו' משמע דרישא לאו ר"ש ולית ליה לת"ק הך סברא דברשותיה דמריה ופטור הגנב על הטביחה בגונב הקדש מבית בעליו וא"כ ה"נ הכא לאו ברשותיה קאי והוי מכירה וחייב אשעתא דהקדש וק"ל:

## דף עו:

**בפרש"י** בד"ה תהי לשון כו' ופריך לרבין אליבא דר"י כו' עכ"ל לא ידענא אמאי נקט לרבין והתוספות כתבו היפך זה דלרב דימי פריך דמוקי לה בנשפך הדם אבל לרבין לא פריך מידי כיון דנזרק לבסוף ודו"ק:

**תוס'** בד"ה כל העומד לזרוק כו' דשני כבר מפסיל כו' דשחיטה שאינה ראויה כו' ולעיל כתבו דשחיטה ראויה היא היינו משום שחיטת קדשים גופייהו אבל אינה ראויה משום דהוי מחוסר זמן מיהו הוה לקי דבהכי חייב רחמנא אי לאו למ"ד דהתראת ספק לאו שמיה התראה ודו"ק:

## דף עז.

**בד"ה** פרה מטמא כו' הקשה בקונטרס כו' מדפריך במנחות כיון דכל העומד לשרוף כשרוף דמי כו' אמאי מטמא כו' עכ"ל לכאורה אין כאן הוכחה דאימא לרבנן דפליגי אר"ש פריך התם ור"ש נמי אהיכא דלא נפסלה הפרה פריך אמאי מטמא כו' ואפשר דמשמע להו דמהך דאר"ש פרה מטמא טומאת אוכלין הואיל והיתה לה שעת הכושר דאיירי בנפסלה פריך התם הכי אבל לרבנן ולר"ש נמי היכא דלא נפסלה ליכא למיפרך מידי דאימא דקושטא הוא דאינו מטמא טומאת אוכלין מהאי טעמא דכל העומד כו' וק"ל:

## דף עז:

**בד"ה** אומר היה ר"ש כו' נראה שר"ל דאפי' מדרבנן כו' ואם כן מנליה לר"ל דר"ש פליג ארבנן כו' עכ"ל אין זה מדוקדק דאר"ל לא קשיא מידי דמצי סבר כקושייתם דמודה ר"ש דמדרבנן לאו בת פדייה אלא מדאורייתא ולהכי מטמא כו' אבל עיקר קושייתם מסוגיא דשבועות דמוקי הך דאין לה פדייה דלא כר"ש ודו"ק:

**בד"ה** זה בנה אב כל כו' וכ"ת דטריפה ושחוטה ממשמעותיה דשה כו' דשה טריפה נמי חשיבה שה דמחייב במוכר טריפה ד' וה' כו' מתוס' דפ' אותו ואת בנו ע"ש וק"ל:

**בד"ה** גבי גניבה כו' אלא היכא דכתיב שה לחוד אבל הכא כתיב נמי שור עכ"ל ולעיל דפריך כלאים שה כתיב ואמר רבא זה בנה אב כו' ה"מ לשנויי הכי דלא אתמר דרבא אלא אהיכא דכתיב שה לחוד אלא כיון דאכתי תקשי למעט כלאים משור ושה דאי אתה יכול להוציא כלאים מביניהם מש"ה הוצרך לשנויי או לרבות וק"ל:

## דף עח.

**בד"ה** והא גבי קדשים כו' מדסמך שור לכשב דלחומרא מקשינן כו' עכ"ל לפי מה שכתבו התוספות לקמן דבלא שום קרא הוה ממעטינן נדמה שאינו דומה כלל בתחת תחת ממעשר כו' לא איצטריכו לזה לדחוקי דלחומרא מקשינן אלא כיון דממעטינן נדמה כלאים מבעיא דנדמה מסתבר טפי לרבות כדקאמר תלמודא השתא כלאים אתרבי נדמה שאינו דומה כלל מבעיא כמ"ש התוספות לקמן ודו"ק:

**בא"ד** ומשני מדסיפא למעט כלומר כו' כיוצא בו במקום אחר אית לן למימר למעוטי כו' עכ"ל ר"ל דהכא בסיפא לגבי נדמה ליכא הוכחה טפי למעט מלרבות אבל כיוצא בו במקום אחר לגבי כלאים אית לן למימר בסיפא למעוטי אתא ולא ניחא להו לפרש כפרש"י הכא דע"כ סיפא למעוטי נדמה דאי לרבות נדמה כ"ש דלא איצטריך כיון דמרישא כו' דהא השתא אכתי לא אסיק אדעתיה הך סברא דאם כן מאי פריך בתר הכי מדרישא לרבות כו' ודו"ק:

**בד"ה** אי למעשר פירוש דהוי כאילו כתיב ביה שה מג"ש דהעברה כו' עכ"ל ולא ניחא להו למימר אי למעשר דהוי כאילו כתיב שה מג"ש דתחת תחת מקדשים דא"כ פשיטא דלא הוה איצטריך הבנין אב דמהך ג"ש לחוד נמי איכא למילף אבל מג"ש לחוד מבכור ליכא למילף למאי דס"ד השתא דליכא מיעוטא לכלאים גבי בכור ואיצטריך לבנין אב אך קשה לפי מ"ש התוספות לעיל דבנין אב דרבא לא אתמר אלא היכא דכתיב שה לחוד וא"כ הכא גבי בכור לא כתיב שה לחוד דכתיב אם שור אם שה ויש ליישב ודו"ק:

## דף עט.

**בד"ה** גנב והקדיש כו' אבל בקדשי בדק הבית לא בעי לפלוגי דסתם קדושה דשור ושה דמחיים הוי מזבח כו' עכ"ל ולא ידענא דהכא קתני סתם גנב והקדיש דמחיים ומיירי בקדשי בדק הבית ואפשר לומר דהכא כיון דתני ליה גבי כל הני מילי דטעם חיוב דידהו משום מכירה מוכחא מלתא נמי דחיוב דגנב והקדיש משום דמה לי מכרו להדיוט כו' והיינו מקדשי בדק הבית ודו"ק:

**בד"ה** נתנו לבכורות כו' לפי מה שמפרש בגמרא כו' עכ"ל רצה לומר לפי מה שמפרש ר"י בגמרא כמו שכתבו התוספות לקמן בשמו דהא דמבעיא ליה תקנו משיכה בשומרין או לא לא קמבעיא ליה לענין חיוב אלא אי מצי למיהדר אי לא וא"כ אי הוה מיירי מתני' לפי האמת נתנו הבעלים לשומר ומת שם לא הוה פשיט מידי ודו"ק:

**בד"ה** תקנו משיכה כו' דמשעת משיכה מתחייבים דאל"כ מאימתי כו' עכ"ל יש לדקדק ומאי קושיא דאל"כ מאימתי דאימא לגבי שואל ושוכר קמבעיא דאפילו משך לא יתחייב עד שיתחיל במלאכה או לא כמו שפרי' לענין חזרה וע"כ נראה להגיה דכצ"ל דאל"כ מאימתי דבהשואל תנן שלח ושלחה ומת חייב ושיעור דבריהם דבהשואל תנן דחייב אחר שילוח קודם שתבא ליד המשאיל ויתחיל במלאכה וא"כ אם לא משעת משיכה מאימתי ודו"ק:

## דף עט:

**בד"ה** אין מגדלין כו' דלרעות אפי' בהמה גסה אסור כו' עכ"ל ולא ניחא להו דמיירי בלרעות ובהמות של אחרים דשרי בגסה כדאמרינן בפ"ק דב"מ כמ"ש התוספות לקמן דלישנא דמגדלין משמע בבהמות של עצמו וק"ל:

## דף פ.

**בד"ה** והטבח לוקח כו' דבתוספתא גרסינן יותר מל' יום וא"כ כו' יכול כו' להשהות אחר יום השוק כו' עכ"ל פירוש דגרס שם יותר מל' יום אל ישהה אבל עד ל' יום שרי להשהות אף כי מלו אחר יום השוק וזה אין סברא דלא עדיף ממשהה קודם לרגל ודו"ק:
**בד"ה** מהו להשהות כו' ובתוספתא נמי משמע דאף קודם הרגל לא שרי להשהות אלא בבית כו' עכ"ל ר"ל דהיינו כפירושם דהך דר"ג איירי בקודם לרגל אפילו הכי לא תצא ותרעה בעדר וק"ל:

## דף פ:

**בד"ה** אומר לעכו"ם כו' דע"י ישראל קאמר ותוך ז' דמחללין עליה כו' עכ"ל מפורש בראש"ש דתוך שבעה מעת לעת מחללין על חיה ועיין בתוספות פ"ק דגיטין וק"ל:

## דף פא.

**בד"ה** אין מחייבין כו' וקשה לפירושו דאין מחייבים משמע שאין אסור בהנאתו ועוד דאם כו' עכ"ל פירוש לדבריהם דאין מחייבין משמע שאינו אסור בהנאה אף אם לא יטלם לעתיד ועוד לפירושו אף אם יטלם לעתיד יהיה אסור בהנאה כיון שמתייאש ומתעצל כמו לכשאחזור אלקטנו דאסור ודו"ק:

## דף פא:

**בד"ה** ונוטל דמי יינו כו' דבתר הך דלא יקוץ קתני הך כו' עכ"ל:

## דף פב.

**בד"ה** כדי שלא ילינו כו' ונמצא יום עלייה של מ' אחרונים בא' באלול לא יבא בה' כו' אם לא נאמר דעברוה לאלול עכ"ל דאם נאמר דעברוה לאלול ניחא לכ"ע מיהת דהוי ירידה ביוה"כ אבל קשה למה לא נאמר נמי לפי מדרש תנחומא דביום ל' באב שירד בו ביום עלה דכה"ג כתבו לעיל לרבנן דהשתא נמי לכ"ע הוי ירידה ביוה"כ וניחא נמי לר' יוסי דיבא העלייה ביום ה' והירידה ביום ב' ויש ליישב ודו"ק:

## דף פב:

**בד"ה** ואין מטמא בנגעים כו' ובהמ"ק עצמו כו' שנתנו דושנה של יריחו תחתיו כדאמר התם כו' עכ"ל לא מצאתיו שם גם רש"י פירש שם דבהמ"ק עצמו לא נתחלק דכשקנה דוד את גורן מארונה גבה כסף מכל שבט ושבט כדאמרינן בספרי ובשחיטת קדשים עכ"ל ע"ש:

**בד"ה** ואסור לאדם כו' ונראה דלא יגדל דמתני' היא היתה גזירה דפולמוס של טיטוס עכ"ל דכיון דמתניתין דינא קתני אין מגדלין חזירים משמע דגזור וקבלו והעובר נקרא עבריין ואע"ג דלא הוזכר התם במתני' בסוף סוטה גזירה דלא יגדל בפולמוס של טיטוס איכא למימר כיון דהוזכר שם גזירה דלא ילמוד בנו יונית מה"ט גזרו נמי דלא יגדל חזירים דחדא טעמא אית בהו משום הך עובדא דאחים דהתם אפולמוס של טיטוס מייתינן ליה נמי האי עובדא דמה שגזרו כבר בהך עובדא דאחים בפולמוס של טיטוס קיימו להיות גזירה דרבנן וק"ל:

## דף פג.

**בד"ה** לשון סורסי כו' וע"ש שתקרובה לא"י אין לשון הארמי שלה צח כ"כ עכ"ל הכי משמע להו דהלשון הנקרא ארמי שלא נשתנה שמו מלישנא דקרא הוא הצח וסורסי שנשתנה שמו הוא נשתנה מלשון צח וק"ל:

**בד"ה** והתניא ובישוב כו' לא ידע פירוש הברייתא וקשה דהא משמע כו' עכ"ל כצ"ל:

**סליק** פרק מרובה

## דף פג:

**בד"ה** מכה מכה ל"ל וא"ת דרבא כו' ויש לומר דרבא לטעמיה כו' עכ"ל רצונם לומר דלכאורה מלתא דרבא דהתם מתאמרא נמי אליבא דהך ברייתא דהכא וא"כ כי לא קאי נמי ג"ש דמכה מכה להך דרשה דהכא כדקאמר ואם נפשך לומר כו' מ"מ איצטריך ג"ש דמכה מכה לדרשה דהתם דבפירוש ריבתה תורה כו' ומאי פריך מכה מכה למה לי ותרצו דרבא לטעמיה ולית ליה דרשה דהך ברייתא דהכא ומש"ה מוקי ליה התם לדרשה אחריתא אבל בהך ברייתא דהכא קאי ג"ש דמכה מכה להך מלתא דעין תחת עין לאו ממש הוא והשתא פריך שפיר מכה מכה ל"ל להך דרשה דהכא ודו"ק:

## דף פד.

**בד"ה** אלא בדמזיק דס"ל לר"א כו' ותנאי דלעיל ס"ל דדוקא בכופר כו' עכ"ל לא מצינו תנאי דס"ל בכופר דמי מזיק אלא רבי ישמעאל בנו של ר"י ב"ב לחוד ס"ל הכי בפרק ד' וה' אלא ר"ל דכל הני תנאי דלעיל בשמעתין דקיימי אמתני' ולא ס"ל בעין תחת עין בדמזיק מצי סברי שפיר בכופר דמי מזיק כר"י בנו של ריב"ב משום דכתיב שם פדיון נפשו ודו"ק:

**בד"ה** זילו שומו ליה ד' דברים היה סבור דאדם הזיקו כו' עכ"ל ונ"ל להוסיף על דבריהם כמו דלא הוה ידע דחמור הוה לא ידע נמי דקטע לידיה ואפחתיה מכספא אלא דהוה סבור דלא אפחתיה ולכך אמר מעיקרא ד' דברים לבר מנזק וק"ל:

## דף פה.

**בגמרא** הכא בכלל ופרט כו' וכ"ת חבורה לר' ל"ל לדמים יתירים כו' ק"ק אמאי לא קאמר בפשיטות דכ"ע כויה דלית בה חבורה משמע ובן עזאי סבר כתב רחמנא חבורה לגלויי עלה דכויה דאי אית בה חבורה אין אי לא לא ורבי סבר דחבורה אתא לדמים יתירים ודו"ק:

**תוס'** בד"ה לדמים יתירים כו' תרוייהו צער במקום נזק כו' עכ"ל אין זה לשון הקונטרס ונראה כוונתו בהיפך קמ"ל דמשלם תרוייהו נזק במקום צער ואי לא הוה כתיב אלא כויה ה"א דמי כויה הוא דמשלם דהיינו צער לחוד גם ממ"ש ועוד דלמה היה לנו למימר שהצער יפטור את הנזק כו' נראה כן וק"ל:

**בפרש"י** בד"ה ה"ג וחכמים אומרים כו' היקישן הכתוב וזה שאין חייב בשבת כו' עכ"ל הכי ודאי משמע לישנא דכל שחייב בשבת כו' אבל צ"ע ל"ל היקישא לתלות ריפוי

בשבת דהא משמע בין לרבנן דבי רב ובין לרבא דרבנן בתראי ס"ל לא ניתן לאגד וא"כ ריפוי ושבת דאינו חייב מסברא הוא ורפא ירפא אתא לכדרבי ישמעאל ורק אתא לשלא מחמת המכה ואפשר לומר דרבנן בתראי ממעטי שבת מרק וילפי ריפוי משבת אבל אי לאו מיעוטא דרק הוה מוקמינן ורפא ירפא לרבות ריפוי והוה ילפינן שבת מריפוי וק"ל:

## דף פה:

**בד"ה** לקתה מדת כו' וזה שנקטע רגלו כו' אלא דויל דוולא כו' א"נ כי נקטעה ידו אזיל כו' עכ"ל כתב מהרש"ל נראה בעיני ט"ס מ"ש ברש"י לעיל נקטעה רגלו ובסוף נקטעה ידו אלא להיפך הוא כמ"ש התוספות דאל"כ לא מיושב כלל מה שמשיב מדת הדין לא לקתה כו' עכ"ל ע"ש באורך ודאי דכן נראה מדברי התוס' אבל קשה מיהא דאנן תקשי לן הכי דהא לקתה מדת הדין במה שלא נותן לו אלא כשומר הפתח דהא אי לא היה חולה בנקטעה ידו הוה מצי אזיל בשליחות וכן בנקטעה רגלו דכי הוה מתפח מחולי זה הוה דויל דוולא וכמ"ש גם התוס' במלמד תינוקות שלא נאמר בו כאילו הוא שומר קישואין דא"כ לקתה מדת הדין ויש ליישב בדוחק דודאי בידוע שהוא בעל אומנות נאמר בו כאילו הוא היה עושה אותה מלאכה אבל בסתם בני אדם שאין ידוע בו מה מלאכה הוא עושה ואפשר שהיה בטל מכל מלאכה לא נאמר בו אלא בפחותה שבמלאכות דשייך בו אי לא היה חולה דהיינו כאילו שומר קישואין:

**תוס'** בד"ה נהי דנזק וריפוי כו' ועוד דלעיל אשכחן דחייב ריפוי שלא במקום נזק כו' עכ"ל לכאורה בכוונתם שהוא גם כן קושיא דלמה יפטר מריפוי וצער ובושת כיון דנותן דמי כולו דהיינו נזק דהא אשכחן דחייב בכולן שלא במקום נזק אבל אין כאן ראיה ללמוד במקום נזק משלא במקום נזק דהא איצטריך תלמודא לעיל קרא לכל חדא וחדא ונראה בכוונתם דר"ל ועוד דליכא ראיה מחובל בחרש דחייב דהיינו שלא במקום נזק דהא אשכחן דחייבה התורה ריפוי שלא במקום נזק וק"ל:

## דף פו.

**בד"ה** פיחת אצל רבו כו' ולרבא נותן הכל לרב שבתו שבכל יום ויום עכ"ל צ"ל לרבא דהוי לטעמיה דפלוגתא דהכא דנותן הכל לרב ולטעמיה דפלוגתא דלעיל דנותן לו שבתו שבכל יום ויום דלא שייך לרבא בצמת' ידו שבת גדולה ושבת קטנה ומש"ה כתבו דיש ליישב בדוחק דלא הוי מעין פלוגתא דהכא ודו"ק:

## דף פו:

**בד"ה** ערום בר בושת כו' והא דקתני נמי בברייתא ביישו בבית המרחץ חייב אביישו ערום נמי כו' עכ"ל ר"ל דמשום האי טעמא נמי לא בעי למימר ביישו בבית המרחץ שסטרו או רקק משום דקתני אינו דומה ביישו ערום כו' ואי הוה סוטרו כולו כמו שכתבו התוספות לעיל וק"ל:

**בד"ה** סומא אין לו בושת כו' וכן משמע מתוך פירוש הקונטרס דפירש דדייק מתניתין דלא כר"י מדלא קתני כו' עכ"ל לכאורה לא מפרש"י אנו חיין אבל גמ' ערוכה היא לעיל דדייק לה דלא כר"י מדלא קתני סומא שבייש פטור כדקתני גבי ישן ולא דייק ליה מדקתני המבייש את הסומא חייב ואפשר לפרש דה"ק תלמודא לעיל מדשני בלישנא דר"י דקתני סומא אין לו בושת ולא קתני סומא שבייש פטור כדקתני במתניתין גבי ישן משמע דסומא אין לו בושת והמביישו נמי פטור ולכך לא דקדקו כך אלא מפירוש הקונטרס ודו"ק:

## דף פז.

**בד"ה** וכן היה רבי יהודה כו' כשמצא דרשא לפוטרו ממיתה וגלות כו' עכ"ל וה"ה דהמ"ל דמעיקרא נמי הוה ידע דרשא לפוטרו ממיתה וגלות עד שמצא דרשא לפוטרו מכל דינים שבתורה וק"ל:

**בד"ה** בעבד כנעני שלו כו' ומיהו קשה מאי קמ"ל ר"י כו' ע"כ נראה שיש לחלק כו' שכבר זכה בכל עכ"ל הך קושיא ה"ל להקדים אבל נטרו עד הכא דבתירוצם זה ניחא נמי לגבי שבת דהכא כבר זכה במה שבידו וק"ל:

## דף פז:

**בד"ה** והא מציאה כו' א"נ אפי' לשמואל בעי אמאי לא אמר כו' עכ"ל פירוש ומקטן לחוד פריך מיהו ק"ק דמשמע משום דאוקמא בסמוכים פריך ולשמואל אפילו בלא סמוכים ה"מ למפרך מקטן ודו"ק:

## דף פח.

**בפרש"י** בד"ה תקשי לך גר שלידתו והורתו בקדושה כו' עכ"ל לפי מה שפירשו התוספות פירוש הקונטרס שאין לו אחוה היינו ביוצאי חלציו וגר אף שאין לידתו והורתו בקדושה יש לו אחוה ויש לו בושת לר' יהודה וכשר לעדות ה"מ לפרש נמי תקשי לך גר שהורתו

ולידתו שלא בקדושה ואפשר דלרבותא נקט הכי דאפי' גר שלידתו והורתו בקדושה אינו כשר למלכות אא"כ אמו מישראל ודו"ק:

**גמ'** איידי דכתב לא יומתו אבות על בנים כו' ואפכא לא בעי למימר איידי מרישא דקרא לסיפא דקרא ועוד נראה דאי מיירי קרא דוקא בעבד ודייק ליה אבות על בנים דאין לו יחוס בנים שפיר דכתב נמי בנים על אבות דהא קושטא הוא דאין לו נמי יחוס אבות ואע"ג דלא איצטריך ליה מ"מ איידי דכתב שאין לו יחוס למטה כתב נמי שאין לו יחוס למעלה אבל אי הוה איירי קרא בגר ודייק ליה בנים על אבות שאין לו יחוסי אבות משום איידי לא ה"ל למכתב אבות על בנים כיון דקושטא הוא דיש לו יחוס בנים ודו"ק:

## דף פט.

**תוספות** בד"ה פירא דפירא כו' ונראה דפירי כו' לא הוי כי האי דהכא דנהי דמשלם כפל כו' עכ"ל דהכא בטובת הנאה של כתובה דאין הבעל מפסיד כלום מסתבר למימר כיון דאתי מעלמא הוי כולו לאשה אבל בגונב ולד בהמת מלוג כל ההפסד היה לבעל ראוי הוא שהכפל ממנו אע"ג דאתי מעלמא לא עדיף מנכסי מלוג גופיה שהבעל אוכל מיהת הפירות ומזה שכתבו דנראה נמי דכ"ש גונב בהמת מלוג עצמו כו' דכיון דבגונב בהמת מלוג הוי הפסד ג"כ לאשה שהגוף שלה מכ"ש דמשלם הכפל דאתו מעלמא לאשה ודו"ק:

**בד"ה** כל לגבי בעלה כו' ומיהו מ"ל דא"ה לא תחוש ותמחול כו' מכל מקום חשיב ליה אטרוחי בי דינא כו' עכ"ל צריך עיון מאי אטרוחי בי דינא שייך הכא דהא דנחבל משתלם השתא מן הלוקח כתובתה והלוקח נמי לא אפסידיניה כיון דמשתלם יותר לכשתתאלמן מדינא דגרמי דעל דעת כן קנה הכתובה מעיקרא שישתלם לכשתתאלמן ואפי' לקמן בזבנה הכתובה לנחבל גופיה כיון דכשתתאלמן משתלם יותר מדמי החבלה דהיינו לפי טובת הנאה לא מקרי אטרוחי בי דינא בכדי אע"ג דהשתא לית לה מידי לשלומי שאם לא תאמר כן ל"ל למימר כלל כל לגבי בעל ודאי מחלה ואטרוחי כו' הא בלאו הכי כיון דהשתא לא משלמא ליה מידי הוה אטרוחי בי דינא ויש ליישב בדוחק כיון דהך זבינא אינו כלום שהיא ודאי לא תחוש ותמחול מקרי אטרוחי בי דינא בכדי כיון דהשתא לא משלמא מידי דהך זבינא אינו כלום אע"ג דמשלמא הכל משום דינא דגרמי ודו"ק:

## דף פט:

**בד"ה** ואפילו מחלה כו' וכשתמכור ותמחול לבעלה יפסיד הכל כו' עכ"ל גם כאן יש לדקדק כיון דכי נמי לא תמכור השתא לא משתלם מידי כי תמכור נמי ותמחול לבעלה

הא ודאי דלא מפסיד מידי דצריכה לשלם לו משום דינא דגרמי כר"מ ויש ליישב דהא אכתי לא מסיק אדעתיה למימר דאתיא כר"מ עד דמסיק בההיא דהיא שחבלה בבעלה כו' הא ודאי ר"מ היא כו' ולעיל שכתבו א"נ הא מוקמי לה בסמוך כר"מ כו' ר"ל למסקנא ניחא וק"ל:

## דף צ.

**בד"ה** הקדש חמץ כו' ולא איסור מכר עכ"ל לכאורה נראה להגיה ולא איסור קונמות ולא מכר דבמכר לא שייך לשון איסור גם השמיטו קונמות אבל נראה דגם להאי תירוצא קונמות בכלל הקדש הוא כמ"ש דהקדש אתמר מברייתא דקונמות ודו"ק:

**בד"ה** ר"מ אומר ראשון ישנו כו' אין יוצא לא לאיש ולא לאשה משום דאין לו כח לשחרר קנין הגוף של אשה כו' עכ"ל וק"ק לפי זה אמאי מוקי הך דאיש ואשה שמכרו בנכסי מלוג כו' והך מי שחציו עבד כו' כרבי אליעזר כיון דמצי אתיא נמי כר"מ כדמוקי נמי הך דלא לאיש ולא לאשה כר"מ מה"ט שכתבו להך גירסא ודו"ק:

## דף צ:

**בד"ה** כגון שראוה כו' דה"ל עדות שאין אתה יכול להזימה כו' עכ"ל ובראוה ביום דהדיינין בעצמם דנין ע"פ ראייתם לא שייך בזה עדות שאין אתה יכול להזימה דאין כאן עדות כלל וק"ל:

## דף צא.

**בד"ה** לא משום דאמרינן כו' אפילו כנגד עינו ואזנו נמי אם אחזו כו' עכ"ל למאי דבעי למימר נמי דטעמא משום דיש אומדנא לנזקין נמי יש להקשות כן אמאי לא תני אפילו כנגד עינו ואזנו אם אחזו אלא דהשתא אכתי לא ידע הך ברייתא דאחזו וחירשו דחייב והוה סבר באחזו דליכא אומדנא לנזקין ודו"ק:

**בד"ה** חמשה דברים כו' וכן מוכיח בתוס' מדתני אמדוהו כו' עכ"ל כצ"ל ר"ל דכן מוכיח בעל התוספות מדתני בשמעתין אמדוהו והיה מתנונה כו' דמשמע לענין רפוי קמיירי וק"ל:

## דף צא:

**בד"ה** אלא תנאי היא כו' והשתא ניחא כו' מאן תנא דמתניתין דאמר אליבא דרבי עקיבא כו' עכ"ל אבל אי הוה קאי הני שינויא דלעיל כאן בחבליה כאן בבושת ולא הוו תרי תנאי

אליבא דר' עקיבא לא ה"ל למבעי מאן תנא דאמר אין אדם רשאי לחבל בעצמו דהא ודאי ר' עקיבא הוא וק"ל:

**בד"ה** וחייבו ר"ג כו' ועוד פטרו ר"ת משום שיענה אמן כו' עכ"ל ואין להקשות השתא נמי ר"ג למה חייבו ליתן י' זהובים ולא פטרו מה"ט די"ל דהיה מברך בלחש בשעת כיסוי הדם משא"כ בקורא בתורה:

## דף צב.

**בפרש"י** בד"ה אבל צער שדואג על בושתו כו' עכ"ל דצער של החבלה גופה כבר פרע לו בכלל ה' דברים שמשלם לו וק"ל:

## דף צג.

**גמרא** בתר מרי נכסי ציבי משך כו' פי' שומן כמו הנוגע בציב היוצא ממנו בפרק העור והרוטב והוא ע"ד שאמרו קרב לגבי דיהנא ואידהן וק"ל:

**שם** קלל את שרה ונתקיים בזרעה כו' שיהיו לך בני כסויי עינים כו' אין זה מדוקדק דמאי קאמר קלל שרה ונתקיים בזרעה הא מעיקרא קלל זרעה שיהיו לה בנים כסויי עינים ובפ"ד דמגילה איתא הך סוגיא בע"א ותו לא מידי ע"ש:

**בפרש"י** בד"ה הכני ופצעני כו' ובריייתא דלעיל כו' דאמר נחבל כולה מלתא כו' עכ"ל וה"ה דה"מ לאוקמא באומר הן בניחותא אך ק"ל לפירושו כיון דלא בעי תלמודא לתרוצי רישא אירי באומר לאו בניחותא וסיפא באומר הן בניחותא משום דהא מלתא דפשיטא הוא אבל קמ"ל דיש הן שהוא כלאו ולאו שהוא כהן במתמה אתמוה א"כ היאך מיתוקמא ברייתא בדאמר נחבל גופא דהא נמי מלתא דפשיטא הוא דלא גרע מאומר הן בניחותא אבל איכא לאוקמא ברייתא נמי באומר לאו שהוא כהן ודו"ק:

**בד"ה** לשמור כו' ע"מ לאבד או ע"מ לחלק כו' עכ"ל כתב מהרש"ל האי ע"מ דפרש"י לאו דוקא אלא כו' עכ"ל ואין צורך דמאי איכפת לן באומר ע"מ כיון דלא אמר על מנת לפטור ודו"ק:

## דף צג:

**תוס'** בד"ה עצים ועשאן כלים כו' שנעשה בכך בוכני מועיל כו' עכ"ל היינו לרב אשי אבל לרב' דאית ליה שינוי החוזר הוי נמי דאורייתא הוי שינוי אע"פ שאין שם כלי עליו כמ"ש התוס' לעיל:

**בד"ה** בקלא אילן כו' עכ"ל וק"ק בליבן גופה ה"ל לפלוגי בין (צביעה) דכבריה כברויי לחווריה חווריה ולרבא ניחא דכבריה כברויי מיקרי צביעה ואפשר לומר לר' חייא בר אבין נמי לרבותא נקט צביעה דכבריה כברויי עדיף טפי וק"ל:

## דף צד:

**בד"ה** בימי רבי כו' דהא מעשים בכל יום שמקבלין מן הגזלנים כו' עכ"ל השתא לא אסיק אכתי אדעתיה לאוקמא מלתיה דרבי בשאין גזילה קיימת דלמאי דמסיק רב נחמן לקמן למימר הכי לא תיקשי מידי דאיכא לאוקמא כל הני בשגזילה קיימת לבד מההיא רעיא וק"ל:

**בא"ד** ובריייתא דמוכח מינה מיירי בעביד תשובה כו' עכ"ל והמקשה דהכא ידע כדמסיק דאוקמוה בעשה תשובה ומאן דמקשה לקמן ומפני כבוד כו' אקרי כאן ונשיא כו' אגופה דברייתא פריך ולא ידע לאוקמא בעשה תשובה ודו"ק:

**בד"ה** אי עשה תשובה כו' א"נ בדבר המסוים ומקבלין מהן מפני כבודו עכ"ל ודקאמר והא דקתני בדידהו משום דקא בעי למתני סיפא כו' אע"ג דבאביהם נמי הוה מצי למתני הכי בסיפא דמקבלין מיניה דבר המסוים י"ל דלרבותא נקט הכי דאפילו בניו חייבין להחזיר ומקבלין מהן וק"ל:

**בא"ד** וכן צ"ל באיזהו נשך דשם כו' עכ"ל קאי אתירוץ שני ושלישי ולאפוקי מתירוצם קמא וק"ל:

## דף צה.

**בד"ה** משלם דמי פרה העומדת לילד וכל שבח שמשעת גזילה עד שתלד לגזלן עכ"ל כ"כ גם הרא"ש ועיין באורך שם בפסקיו:

## דף צה:

**בד"ה** בשבח שעל כו' או משום דהוה שינוי גמור או כו' עכ"ל שבח שעל גבי גזילה לא הוי שינוי גמור דהוי שינוי דהדר אבל קשה לפי זה אמאי לא קני לר"י בצבע ואם נאמר שאינו מתכוין לקנותו א"כ היינו פי' ר"ת דלקמן מיהו לרב זביד יש ליישב דצבע הוי שינוי דהדר שיכול להעבירו ע"י צפון ולא קני ולא ס"ל כאביי דחשיב ר"ש דצביעה ודו"ק:

**בד"ה** מני לא ר' יהודה כו' וי"ל דלר"ש אפי' ילדה קאמר כו' עכ"ל כתב מהרש"ל ותימה א"כ מניין לרב פפא דפליגי בשבח שע"ג גזילה דלמא סבר ככ"ע דנגזל הוי ובילדה הוא דפליגי עכ"ל ולאו תמיהה הוא כיון דשינוי אינו קונה אפי' בשבח שלא ע"ג גזילה לר"ש

ולאו דוקא דגזלן הוי אליבא דר"ש דאדרבה דנגזל הוי אלא דיהיב ליה לגזלן שכר טרחו למחצה לשליש ולרביע וניחא ליה נמי לאוקמא לר"י דבשבח גזילה נמי לגזלן דהשתא בגוונא חדא פליגי דלר"י בכל גוונא שינוי קונה ולר"ש אינו קונה אלא דהוי למחצה לשליש ולרביע אבל אי הוה ס"ל לר"י שבח שע"ג גזילה לנגזל א"כ הוו פליגי בתרתי ולא ניחא ליה למימר נמי דר"י מודה בשבח שע"ג גזילה דלא קני אלא דהוו למחצה כו' כר"ש דהך סברא למחצה כו' לא הוזכר בדברי ר"י ודו"ק:

## דף צו.

**בד"ה** הא דמסיק כו' ולא האשה בכתובתה כו' והאמר שמואל ב"ח גובה כו' עכ"ל הא דלא משני התם דהך דלא האשה בכתובתה מיירי בדלא מסיק ביה אלא שיעור ארעא דומיא דבכור דאיירי נמי בכה"ג כדאוקמינן בשמעתין הך ג' דמעלין להם בדמים דאיכא למימר דאם כן מאי קמ"ל דלא תגבי האשה השבח כיון דאין כתובתה רק כשיעור ארעא אבל הכא אשמעינן דאינו חייב ליתן לו קרקע אלא דמים מיהו לפי מ"ש התוס' לקמן דבשעשאו אפותיקי לב"ח לא גבי השבח מיתומים מה שכנגד היציאה ה"מ לאוקמי הך מתניתין ולא האשה בכתובתה בכה"ג בייחד לה אחד משדותיו דלא תגבי משבח היתומים מה שכנגד היציאה אלא דלא ניחא ליה לאוקמא בכה"ג ודו"ק:

## דף צו:

**בד"ה** המחליף פרה כו' ושבועה בפרק הדיינין עכ"ל כצ"ל:

**בד"ה** ועבדיה זוזי כו' דלא גרע מנסרים ועשאן כלים אבל זוזי כו' עכ"ל כתב מהרש"ל ותימה ממ"נ אי איירי בנסרים שיכול לשופן כו' הלא אמרינן לעיל דלא קני לרב אשי כו' וה"ה לרב פפא כו' עכ"ל אין כאן מקום תמיהה דודאי נסרים שינוי דהדר הוא כדאיתא בראש"ש בפרקין ואף שהרא"ש כתב כן לרב אשי דשינוי דהדר לא הוי שינוי אפי' מדרבנן וכן סבר רב פפא כו' ע"ש והביא ראיה מליבני וזוזי דהכא התוס' לא נראה להם לומר כן לרב פפא דהכא לשיטת ר"ת מוקי רב פפא לר"י דאף שבח שע"ג גזילה דגזלן הוי דשינוי דהדר קני לר' יהודה וכן פסקו הפוסקים כר' יהודה אליבא דרב פפא ומש"ה הוצרכו התוס' לחלק לרב פפא דלבני וזוזי לא חשיבי כ"כ שינוי וכן צ"ל לקמן כחשה כגון הזקינה דכחשה דהדר לא חשיב כ"כ להיות שינוי לרב פפא ותו לא מידי וק"ל:

## דף צז.

**בד"ה** המלוה את חבירו כו' והנהו לא דמי להוזל ומ"מ כשהוא בעין כו' עכ"ל ר"ל אע"ג דתרומה טמאה וחמץ לא דמו להוזל וגריעי טפי מהוזל גבי הלואה מ"מ גבי גזלן דינן כהוזל כשהוא בעין יכול כו' ונראה דלא הוי הלואה וגזלן סברא הפוכה דבהלואה בהוזל ונסדק בין כשהוא בעין בין אינו בעין משלם כדהשתא ובגזלן מחמרינן בהוזל ונסדק באינו בעין דמשלם כדמעיקרא ולגבי תרומה טמאה וחמץ אדרבה מחמרינן טפי בהלואה דבין כשהוא בעין ובין כשהוא אינו בעין משלם כדמעיקרא ובגזלן כשהוא בעין יכול לומר הרי שלך לפניך די"ל דהלואה אין חילוק בין אינו בעין ובין כשהוא בעין דמלוה להוצאה ניתנה אבל בגזלן כיון דהוא בעין ברשותיה דמריה קאי ותו לא מידי ודו"ק:

## דף צז:

**בד"ה** אי הכי של בבל כו' דבלאו רב נחמן צריך ע"כ לאוקמא ברייתא בתרייתא כשמלכיות מקפידות כו' עכ"ל כתב מהרש"ל ותימה דלמא מוקי ליה במקפדת אבל לא בחשי אבל השתא צריך לאוקמי במקפדת יותר מדאי כו' עכ"ל ודבריו תמוהין לפי מה שנדקדק בדברי התוספות דמהיכא קמשמע להו בלישנא דאי הכי דלרב נחמן פריך דאימא למאי דאוקמא כשמלכיות מקפידות פריך ומהיכא משמע להו דלרב נחמן מוקי לה הכי דאימא דקושטא משום דשמואל גופיה ובריייתא קמייתא מוקי ליה הכי ואי מלישנא דקושיא דלעיל דקאמר אע"ג דסופו למיסק להתם משמע להו דלרב נחמן דוקא פריך דאית ליה הך סברא א"כ אין כאן מקום קושייתם אלא לעיל ה"ל להקשות כן דמאי דפריך קתני מיהת אין מחללין על מעות של כאן והן בבבל אע"ג דסופו כו' דמשמע דלרב נחמן דוקא פריך לפריך הכי לשמואל ואברייתא קמייתא כיון דאכתי לא אסיק אדעתיה למימר כשמלכיות מקפידות וע"כ הנראה ביאור דבריהם דודאי אי לאו דשמואל כלל ובריייתא קמייתא לא הוה תקשי ברייתא בתרייתא מרישא לסיפא דאירי שפיר בלא מקפידות כלל אלא דטעמא דברייתא דלא מיקרי מטבע אלא אם הם באותו מקום שהן יוצאות באותה שעה דהיינו בבל בבבל ומשום מלתיה דרב נחמן הוצרך לאוקמא טעמא דברייתא בתרייתא כשמלכיות מקפידות יותר מדאי כפרש"י ואהא קשיא להו דמשמע דפריך אי הכי של בבל כו' למאי דאוקמא לרב נחמן במלכיות מקפידות יותר מדאי וקשה לר"י דהא בלאו רב נחמן ע"כ צריך לאוקמי ברייתא בתרייתא מיהת במקפידות קצת ודשמואל ובריייתא קמייתא בלא מקפידות כלל וא"כ תקשה ליה נמי מ"ט דבבל והן בבבל דמחללין כיון דמטבע של מקום אחר מקרי מטבע בלא מקפידות כלל לשמואל

ודקתני הכא דשל כאן והן בבבל ושל בבל והן כאן אין מחללין משום דמקפידות קצת וא"א להוליכן ולהוציא בירושלים א"כ מכ"ש מה"ט דשל בבל והן בבבל למאי חזו דהא א"נ דהוו בירושלים א"א להוציאן שם כדקתני של בבל והן כאן אין מחללין והדברים ברורים למבין בביאור דברי התוס' בזה ואין כאן מקום לתמיהת מהרש"ל בזה ודו"ק:

## דף צח.

**בד"ה** עד י' בתמניא כו' ור"ח פירש עד י' בתמניא ויהיב ליה י' כו' עכ"ל לפר"ח ט' וי' בתמניא יהיב ליה י' ועד ועד בכלל הא י"א וי"ב יהיב ליה תמניא אבל אט' בתמניא לחוד לא שייך למימר עד י' כו' ואם נאמר לפירוש הקונטרס נמי עד ועד בכלל הוי פליגי לענין דינא דלפרש"י בתמניא יהיב ליה תמניא ודו"ק:

**בד"ה** וה"מ דאדייא כו' אע"פ שאין תופס בידו כו' עכ"ל לתירוץ ראשון ניחא בפשיטות ולתירוץ שני נמי כיון דאינו תופסו בידו אינו מוגבה ג' מעל הארץ על ידו וק"ל:

## דף צט.

**בד"ה** אלא במאי כו' אפילו לא יהא אומן קונה בשבח כלי אלא מלוה כו' עכ"ל אבל אי הוה קונה בשבח כלי ולא הוה ליה מלוה גביה גרע טפי כיון דלא באו לידה הנזמים ולא הוה מקודשת וק"ל:

**בד"ה** ר"מ סבר כו' אמאי אין מקודשת לר"מ ללישנא דלעיל עכ"ל ר"ל ללישנא דלעיל דקאמר דקסבר ר"מ אין לשכירות אלא לבסוף אבל אי הוה ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף והוה מלוה אינה מקודשת וה"ה דה"מ להקשות לפי סברת המקשה דקאמר ודכ"ע המקדש במלוה אינה מקודשת ודו"ק:

## דף צט:

**גמ'** המוליך חטים לטחון כו' ולא ניחא ליה לאוקמא כר"מ הך סתמא דברייתא ודו"ק:

## דף ק.

**תוס'** בד"ה אחוי דינר לר"א אכתי הוה צריך למגמר כו' והא דקאמר מר חזי עלך קסמכינא אפילו לא אמר כו' עכ"ל ואין זה מוכרח אלא דר"א נמי לא הוה צריך למגמר ומשום דא"ל חזי דעלך קסמכינא הוה חייב ור' חייא דלא א"ל עלך קסמכינא הוה פטור וכן כתוב בהגהות אשר"י בשם מהרי"ח ע"ש:

**בד"ה** וטהר את הטמא מה כו' או לערבם עם פירותיו והיה לו לישאל כו' עכ"ל:

**בד"ה** מחיצת הכרם כו' ורבנן דפליגי אדר"ש בדבר הגורם כו' עכ"ל והא ודאי פשיטא להו דר"ש דמחייב בדבר הגורם לממון ליכא למימר דמחייב נמי בדינא דגרמי כדאמרי' לעיל אימר דשמעת ליה לר"ש בדבר שעיקרו ממון כו' אבל לרבנן דפטרי התם הוה משמע דמכ"ש דפטרי בדינא דגרמי ואהא כתבו דיש חילוקין כמ"ש שם התוספות במרובה ע"ש:

## דף ק:

**בד"ה** אומר לו גדור כו' במי פירות אייריי דהחמירו טפי כו' עכ"ל ר"ל לפי' ריב"ם אע"ג דאינו ווסתן בכך ולפר"ת נמי אע"ג דאיירי בהפסק מ"מ החמירו התם במי פירות כיון דהוי פסול דאורייתא ולא אמרי' בהו קמא קמא בטל משא"כ בסתם יינן דאינו אסור אלא מדרבנן אבל קשה לפר"ת אכתי גבי כלאים נמי דהוי איסור דאורייתא אמאי אמרי' ביה הכא קמא קמא בטל באפסק אפסוקי ואפשר ליישב בדוחק לפר"ת דהך דנטל סאה ונתן סאה אייריי בלא הפסק ודו"ק:

**בד"ה** אם השבח יתר כו' והר"ר אלחנן פירש בע"א כו' עכ"ל ולפירושו יתיישב שפיר שבא לפרש מהו השבח יותר על היציאה ועיין בהגהות אשר"י:

**בפרש"י** בד"ה ר' יהודה אומר כו' ואם ירצה לתת את שכרו כגון שהשבח יותר על שכר כו' עכ"ל לא ידענא אהיכא קאי דכיון דשכרו משלם הוא טפי מן היציאה דאטו בשופטני עסקינן שיוציא טפי ממה שפסקו לו בשכרו וכדמשמע ממה שכתוב בהאי ענינא ואגרא נמי כוליה לא ישקול אלא יציאה כו' וכ"כ לעיל גבי צבעו כאור נותן לצבע את היציאה ולא שכר שלם כו' וא"כ אטו הכא בשופטני עסקינן שיתן לו שכרו משלם ויש ליישב דאפשר שיוציא טפי בצבעו שחור ממה שפסק לו בשכרו שיצבעו אדום שהוא סבור שיוסיף לו בשכרו בצבעו שחור ועיין בר"ן פרש"י בל"א:

## דף קא.

**תוס'** בד"ה דזל ציבעא כו' ומ"מ אייריי דגזל סממנים שרוין כו' עכ"ל נראה משום דלכאורה למאי דאוקמא לה בגזל צמר וסמנין דחד כו' שפיר איכא לאוקמי בפשיטות אף בגזל סמנין ודקנהו ושרנהו הוצרכו למימר למאי דאסיק לה דאיירי בזל ציבעא משום קושיא דאייקר ליה בדמים ע"כ אייריי נמי דוקא כדאוקמא מעיקרא דגזל סמנין שרוין דאי דקנהו ושרנהו א"כ קננהו בשינוי וא"נ דיש שבח סמנין ע"ג צמר ע"כ בהגוזל צריך לשלם כדמעיקרא שהיה בשעת הגזילה בדליתנהו בעין כדאמרי' בשוין ד' ולבסוף שוי זוזא דמשלם ד' כמ"ש התוס' לעיל ודו"ק:

**בד"ה** ולא יצבע בו כו' שלא יצבע בזיתים ובענבים וביוצא מהם או בממשות של עפרורית כו' עכ"ל כצ"ל ור"ל ביוצא מהם דוקא מזיתים וענבים דהיינו משקה או בממשות עפרוריות גם דשאר פירות וק"ל:

## דף קא:

**בד"ה** רואין אם מתכבסת כו' פירש בקונטרס כו' עכ"ל עיין בחידושינו במסכת נדה בפ' האשה:

**בד"ה** ולדמיהן ביעור כגון שלקט בתחלה לאכילה כו' עכ"ל ר"ל דאל"כ מאי ולדמיהן ביעור כיון דאסור למוכרן וברישא גבי ולדמיהן שביעית לא הוצרכו לפרש כן דאיכא למימר דהיא גופה אשמעינן דיש לדמיהן שביעית דהיינו דאסור למוכרן ולעשות מהן סחורה ויש להן שביעית היינו דאסור לצבע בהן כפרש"י אך קשה כיון דשייך במין הצבועין ליקטן לאכילה מתחלה אימא דרישא יש להן שביעית נמי איירי בכה"ג ומאי קא קשיא ליה מההוא דעלי קנים כו' ויש ליישב בדוחק ודו"ק:

## דף קב.

**בד"ה** גבי הלכתא כו' וי"מ דקתני לה בלשון הלכתא פסיקא כו' עכ"ל לפי' זה ל"ג גבי כ"כ התוספות בפ"ק דע"ז ע"ש ומה שיש לדקדק לפי' זה עיין בחידושינו פ"ק דע"ז:

## דף קב:

**בד"ה** שאני חטין וחטין דשליחותיה קעביד תדע כו' תימה וכו' והלא מגופא דברייתא כו' עכ"ל פי' לדבריהם לכאורה ודאי רב שמואל דאתקיף א"ה חטין וחטין נמי ולא אסיק אדעתיה למימר שליחותיה קעביד ואפי' הכי קונה בעל המעות אפילו בלא הודעה כלל בלי טעם מיהו ר' אבהו דקאמר ליה תדע דתנן כו' ע"כ דה"ק ליה דבלא טעם כלל נל"ל שיקנה בעל המעות בלא הודעה אי לאו משום דשליחותיה קעביד ואהא קשיא להו דמגופא דברייתא כו' ומתירוצא דר"א נמי ה"מ לאוכחי הכי דבלא הודעה לית לן למימר שיקנה בעל המעות אפילו בחטין וחטין וכן בסחורה לר"א אי לאו טעמא דשליחותיה קעביד וק"ק דתקשי להו דמדברי רב שמואל גופיה דפסיקא ליה בחטין וחטין דקונה בעל המעות אף בלא הודעה כלל ה"ל לאוכחי הכי דמאיזה טעם קונה בלא הודעה אי לאו דשליחותיה קעביד ודו"ק:

## דף קג.

**בד"ה** אבל נותן לשליח ב"ד כו' ומשני תני ויניח וע"כ ביד ב"ד קאמר כו' עכ"ל לאפוקי מפרש"י שם בפרק המפקיד וז"ל ולא שיוציאנה מידו אלא תהא מונח בידו עד כו' עכ"ל ע"ש:

## דף קג:

**בד"ה** דברי ר"ט כו' דהא לדידיה נמי ברי שארבעה משקרין כו' עכ"ל ומיהו אהך מלתא דפריך אמתני' ליכא לפלוגי בהכי דהכא כיון שהד' משקרין לא בעי לאמטויי לידיה דלכל אחד ואחד משא"כ במתני' דהא כיון דבעי השבה לידיה דנגזל ע"כ הכא בעי השבה לכל אחד ואחד ואדרבה במתני' עדיף טפי דודאי הדרא ממון למריה אבל בגזל מחמשה דלא ידע ממאן גזליה לא הדר ממון למריה כדמסיק לקמן ודו"ק:

**שם** בד"ה ור"ט כו' הא בשנים נמי קתני לקמן בברייתא כו' עכ"ל ר"ל לפי סברת המתרץ השתא דפליגי באשתבע הך ברייתא דחסיד ע"כ נמי איירי באשתבע ולא אסיק אדעתיה הכי חסיד מי משתבע כדמסיק רבא לקמן ואהא קאמרי דהשתא לא הוי שמיע ליה הך ברייתא דחסיד דאי הוה שמיע ליה לא הוה מוקי פלוגתייהו באשתבע וכדמסיק רבא חסיד מי משתבע ולמאי דמסיק פלוגתייהו בלא אשתבע ניחא דהא דקאמר הכא שאין הוצאת הדרך יתירה מוליכה אחריו למדי לכ"ע היינו דוקא באשתבע ודו"ק:

**בא"ד** דאפי' למאן דמוקי לה כר' עקיבא לא מתוקמא מתניתין אלא באין הוצאה יתירה כו' עכ"ל דהכי משמע להו השתא דר"ע אית ליה תקנתא בגזל מאחד היכא דהוצאה יתירה כדקאמר ור"ע כי עביד רבנן תקנתא היכא דידע למאן גזליה וא"כ ע"כ מתניתין דלא קתני תקנתא מיירי באין היציאה יתירה וק"ל:

**בא"ד** ולא נקט מתני' מידי אלא כו' עכ"ל אבל למאי דבעי למימר דמתני' לא מתוקמא אלא באין הוצאת הדרך יתירה הוה ניחא להו טפי דנקט דוקא עד מדי ולא עד ב"ד וק"ל:

## דף קד.

**בפרש"י** בד"ה אלא אמר רבא מתניתין ד"ה היא כו' והאי דפרכת לעיל ואי ר' עקיבא אע"ג וכו' ולא נפיק ידי שמים כלל כו' עכ"ל נקט בפירושו לר' עקיבא וה"ה אהך פירכא דפרכת לר' טרפון מאי אריא ונשבע בלא שבועה נמי חייב לצאת ידי שמים לאו פירכא היא מכח הך סברא דפירש דהתם שאין יודע למי גזל ולא נפיק ידי שמים כלל משא"כ במתני' דהוה גביה בפקדון גם מה שפי' ולא נפיק ידי שמים דמשמע אבל בדיני אדם

נפיק לא יתכן האי לישנא לר' עקיבא דהא לענין דינא פליגי בברייתא דאין יודע למי גזל כמו שפרש"י גופיה אלא שגירת לישנא נקט הכי לר' טרפון ודו"ק:

**תוס'** בד"ה אמר רבא שאני כו' דכיון דהודה לו בפניו מ"ל תופס בידו מ"ל נתן ביד ב"ד כו' עכ"ל יש לדקדק בדבריהם מהיכא פסיקא להו דמהני נתן ביד ב"ד אפי' בהודה בפניו ואפילו בלא נשבע דהא השתא לא איפליג ר' עקיבא מידי בין נשבע ללא נשבע כלל ואם רצונם כהאי תירוצא שכתבו לעיל דמתניתין מיירי אפי' בהוצאה יתירה ושפיר מהני נמי ביד ב"ד אפי' בנשבע א"כ תקשי לה ע"כ דמתני' לא איירי בהודה בפניו דאל"כ מ"ל תופס בידו ומ"ל נתן ביד ב"ד ואפי' בנשבע ויש ליישב בדוחק ודו"ק:

## דף קד:

**בד"ה** ור"י אמר כו' והכא אתא לאשמועינן דדיוקני בלא עדים לא מהני כו' עכ"ל לא הוצרכו לזה אלא לפי' שני דלעיל דסבר שמואל דאפי' בעדים חתומים עליה שא"ל לשלוח לא מהני כל זמן שלא א"ל בפניו דהשתא ר"י נמי בכה"ג הוא דקאמר דמהני עדים החתומים עליה ובכה"ג בלא דיוקני נמי מהני כדאמר ר"י לעיל אלא ע"כ דאתא לאשמעינן דדיוקני בלא עדים לא מהני אבל לפירוש ראשון דלעיל איכא למימר שפיר דאיהו גופיה אתא ר"י לאשמעינן דעדים חתומים עליה ולא העידו כלל שעשאו שליח אלא אדיוקני שהיא שלו דמהני ודו"ק:

**בד"ה** חוץ מפחות כו' תימה אמאי איצטריך למתני הא כיון דברישא תנן שוה פרוטה כו' עכ"ל צ"ע מאי קושיא דבכמה מקומות איכא הכי שכופל דבריו בכה"ג כמ"ש התוס' בפ' הגוזל בתרא גבי אם מחמת הגזלן חייב דפריך תלמודא בכה"ג הא מרישא שמעת מינה אם מכח כו' ויש ליישב כמ"ש התוס' שם ע"ש:

**בפרש"י** בד"ה לא צריכא כו' קרקעות חייבים להחזיר מפני כבוד אביהן ובד"ה וכי איכא כו' דמשום כבוד אביהם כו' עכ"ל צ"ע לפירושו דלא קאמר בריש הגוזל בתרא האי טעמא דכבוד אביהן אלא למאן דמפרש דבר שיש בו אחריות היינו פרה וחורש כו' וכל דבר המסוים אבל מאן דמפרש לה אחריות ממש שהניח להן אחריות נכסים קרקעות ליכא האי טעמא דכבוד אביהן אלא משום דאשתעבוד נכסי דאבוהון מחיים כמו שפרש"י גופיה התם וכנראה מדברי התוספות גם בשמעתין ודו"ק:

## דף קו.

**תוס'** בד"ה איתיביה רב אחא כו' וא"ת א"כ אמאי לא פריך נמי מסיפא ונראה דהא ודאי כו' אבל בהודה ס"ד כו' עכ"ל ר"ל כיון דהשתא לא אסיק אכתי הא דמחלק רבא דמודה רב בהודה א"כ לא מחלק נמי האי דאסיק רבא דרב מודה בטוען טענת גנב וא"כ אמאי לא פריך הכא מסיפא דא"ל נגנב כו' ותירצו דודאי הך מלתא דמסיק רבא לחלק דמודה רב בטוען טענת גנב אסיק נמי המקשה הכא אדעתיה דאל"כ לא אשכחת כפל כו' אבל בהודה ס"ד כו' ופירוש בהודה דגבי טענת אבד אבל בהודה דגבי טענת גנב הא נמי פשיטא ליה למקשה דרב מודה ביה ומשום דלא מחייב חומש בהודה אלא בדוכתא דמחייבין ביה כפל דאל"כ תקשי אכתי אמאי לא פריך ליה מהודה דגבי נגנב דהא כיון דקתני לה גבי נגנב ודאי מיירי בלא קפץ ובב"ד דומיא דתשלומי כפל כדמוכח בהך דאותיב רבא דבחד מלתא ליכא לפלוגי כדקאמר הכא רישא בב"ד וסיפא חוץ לב"ד מיהו לפי זה ק"ק אמאי לא אמרי דרב מוקי נמי לקרא בהודה בלא קפץ ובב"ד ובטענת גנב ויש ליישב ודו"ק:

## דף קו:

**בד"ה** אבל אכלו כו' משמע אם נשבע ובאו עדים שאכלו משלם תשלומי כפל כו' עכ"ל דבלאו נשבע ולענין קרן כשאכלו נמי כשהוא קטן ודאי דהוי נתינת קטן נתינה דקי"ל קטן יש לו זכיה בדעת אחרת מקנה לו ולא מיעטיה הכא קרא אלא דאין נשבעין על טענתו וק"ל:

**בא"ד** מגו דהאכלתיו כשהיה קטן כו' עכ"ל היינו החזרתיו לך כשהיה קטן שכתבו לעיל ושגירת לישנא דתלמודא נקטו דאמרינן בפ"ב דכתובות מנה לאביך בידי והאכלתיו פרס כו' וק"ל:

## דף קז.

**בד"ה** עירוב פרשיות כו' וכן בפ"ק דב"מ בשמעתא דהילך גבי סלעים כו' עכ"ל לא ידענא מאי היא ראייתם מהתם דאיירי בהלואה לכ"ע בעינן כפירה והודאה ודו"ק:

**בא"ד** ואין להקשות יהא נאמן במגו דאי בעי אמר להד"ם נמי אההיא דנאנסו כו' עכ"ל אין כאן קושיא אלא אי הוה אמר דלר"י ולרמי ב"ח לא מחייב בפקדון אכפירה והודאה בלא נאנסו אבל כבר דחו זה התוס' לעיל כדמוכח במשניות טובא דאכפירה והודאה לחוד מחייב גם לפירוש ריב"א לא אמרינן מגו בכה"ג כיון דהאי לא חשיב העזה ובריש כל

הנשבעין נמי לא פריך הכי אלא אההוא מגו דהתם דאינו נמי מגו גמור כמ"ש התוספות לעיל ודו"ק:

## דף קח.

**בד"ה** ובאו עדים כו' שמכחישין גם שבועה שניה שנשבע שאבד כו' עכ"ל היינו לפי פירושם דלעיל שכתבו דמיירי שאומר מה שנשבעתי שנגנב לא כי אלא באותה שעה אבד וק"ל:

**בא"ד** הא קתני לעיל בברייתא דהיכן פקדוני כו' הודה מעצמו כו' עכ"ל מתניתין היא לקמן בסמוך בכל נוסחות הישנות שלפנינו ומתני' היא נמי במסכת שבועות בפ' ד' שומרין ע"ש:

**בד"ה** טען טענת אבד כו' אין כופר כלום ואפי' אמר לאחר שבועה אבד כו' עכ"ל לכאורה אין לשונם מדוקדק דמשמע דמכ"ש אם לא אמר דלאחר שבועה אבד דהוי ברשותו לחייב באונסין ודבריהם דלעיל בד"ה כגון שטען כו' סותר את זה שכתבו שם דדוקא בטוען דלאחר שבועה אבד הוי ברשותו וחייב באונסין ויש לחלק דלעיל שנשבע מעיקרא נגנב ואינו ברשותו אם הוא חוזר ואומר שלא נגנב אלא אבד באותה שעה ולא היה ברשותו אין כאן הכחשה לשבועה שניה והוי שפיר כפירת ממון אבל הכא בטוען בשני השבועות אבד באותה שעה א"כ כי הודה ביניהם שהיתה באותה שעה ברשותו הרי מכחיש גם שבועה שניה והוי ברשותו מיד להתחייב באונסין ואהא כתבו אפי' אמר לאחר שבועה אבד דבהודאתו אינו מכחיש שבועה שניה מ"מ הוא חייב באונסין משעה שנשבע לשקר בשבועה ראשונה ודו"ק:

**בד"ה** וחזר וטען כו' היאך השביעוהו ב"ד כיון שנפטר בב"ד בשבועה ראשונה ואפילו חזר וטען שלאחר שבועה כו' עכ"ל יש לדקדק בדבריהם לפי גירסת הספרים שבאו עדים אחר שבועה ראשונה הכי ה"ל למימר היאך השביעוהו ב"ד כיון שכבר נתחייב בב"ד ע"פ עדים ואי לא הוו גרסי ובאו עדים בקמייתא דדומיא דהכי לא גרסי נמי לעיל והודה בקמייתא א"כ מאי קאמרי ואפי' חזר וטען כו' דמה תקנו בזה דאכתי למה השביעוהו כמו שחוזר וטוען כיון שהוא נאמן שלא בשבועה במגו כמ"ש התוס' לעיל ויש ליישב דבריהם דודאי לא הוו גרסי ובאו עדים בקמייתא דומיא והודה דלעיל אלא כיון דמ"מ איכא לפרושי דמיירי בבאו עדים אף בקמייתא קאמרי לצדדין דאף אם נאמר דלא באו עדים בקמייתא מ"מ תקשי היאך השביעוהו כיון שנפטר כו' ושוב כתבו דאפי' חזר וטען שלאחר שבועה כו' ונאמר דמיירי בבאו עדים בקמייתא דהשתא אין כאן מגו ואינו נפטר

בשבועה ראשונה מ"מ למה השביעוהו כו' כיון שהוא חייב באונסין משעה שנשבע לשקר בין על פיו ובין ע"פ עדים ודו"ק:

## דף קח:

**בד"ה** תבעו שומר והודה כו' וי"ל דמשום דאקרן לא ה"מ למפשט הא דפשיט אם בשקר נשבע כו' עכ"ל הא ודאי הא דבאמת נשבע נמי לא ה"מ למפשט בכה"ג אקרן למימר אם באמת נשבע נפטר הגנב אלא בהיפך אם באמת נשבע נתחייב הגנב בקרן בהודאת שומר דניחא ליה למריה דתיהוי בידיה ותביעתו תביעה אבל הא דבשקר נשבע לא ה"מ למפשט אקרן בהיפך דלא נתחייב בהודאתו ולא הוי תביעתו תביעה דכיון דמגליא מלתא דשקרן הוא לא ניחא ליה למריה דליהוי תו שומר עלה דא"כ מה"ט רמיא עליה דשומר לשלומי הקרן והרי הוא בעל דבר בקרן והוי תביעתו תביעה משא"כ לענין כפל כשמעתין דהוה לבעל הפקדון וכיון דבשקר נשבע לא הוי שומר עלה ולא נפטר הגנב מהכפל בהודאתו לשומר שהוא אינו בעל דבר בכפל ומיהו לקמן באידך איבעיא דתבעוהו בעלים והודה תבעו שומר וכפר כו' ה"מ למבעי שפיר לענין קרן ובשלא באו עדים אלא דמבעיא ליה לענין כפל דומיא דהך אבעיא ודו"ק:

**בד"ה** לוה וב"ח באין כו' אע"ג דיש לו שאר נכסים במה לפרוע כו' עכ"ל כצ"ל דהני נכסים היינו מטלטלין אבל קרקעות אין לו רק אותה קרקע שנתן לבניו או לאחיו דאל"כ לא הוי הב"ח טורף מהם הקרקע דלפום סברתם דהשתא הוו כמקבלי מתנה ואינו גובה הב"ח מהם כיון שיש בני חורין וק"ל:

**בפרש"י** בד"ה ואח"כ מת אביו ואחר מיתת האב הודה עכ"ל צ"ע לפירושו דהא להני אוקימתא דמוקמינן מתניתין כר"ע ס"ל דאפי' הודה בחיי הגר לא הוי אצלו כמלוה ולא מחיל לנפשיה וא"כ בהודה בחיי אביו נמי לא מחיל לנפשיה ורב ששת נמי דמוקי מתניתין כר"י הגלילי משמע דלא מחיל לנפשיה אפי' לר"י הגלילי בהודה בחיי הגר כדקאמר אלא אמאי זכה הלה במה שבידו משום דזקפן כו' אבל משום דהודה בחיי הגר לחוד לא מהני ליה ואולי אין זה מפרש"י אבל איזה תלמיד טועה הגיה כן בפירושו ומה שיש לדקדק עוד בזה עיין לקמן ודו"ק:

## דף קט.

**בד"ה** ונמחליה לנפשיה היכא דאין יורש אלא הוא וכולה שלו עכ"ל לאו דוקא נקט כה"ג דה"ה בדאיכא טפי יורשים כפירושו במתני' איכא למפרך ונמחליה לנפשיה מיהת

חלקו אלא דנקט הכי דומיא דגר דפריך מינה ולאפוקי אתא דעל חלק אחיו ליכא למפרך ונמחליה לנפשיה וק"ל:

**תוס'** בד"ה אלא אמר רב ששת כו' וא"ת אמאי לא מוקי מתניתין כר"ע ומודה כו' עכ"ל ר"ל דנוקמא נמי כר"ע מתניתין ככ"ע ולנפשיה לכ"ע לא מחיל ולאחריני לכ"ע מחיל ובזקפו פליגי אי הוה כמחילה דאחריני וק"ל:

## דף קט:

**בגמ'** אמר רבא משכחת לה כו' ומת הגר והודה לאחר מיתה כו' ואין להקשות אמאי לא מוקים ליה רבא מתניתין נמי כר"י הגלילי ובהודה לאחר מיתת אביו די"ל דהכא ודאי איכא טעמא לר"י הגלילי בהודה לאחר מיתה כדקאמר קנאו השם כו' אבל בגזל אביו ליכא לפלוגי ובהודה לאחר מיתה נמי מצי מחיל לנפשיה ולהכי לא אתיא מתניתין כר"י הגלילי וכבר כתבנו מה שכתוב בפירש"י שלפנינו דמתני' מיירי בהודה לאחר מיתת אביו דדוקא טעות הוא ודו"ק:

**שם** אי בשל אחרים הוא זוכה בשל עצמו לא כ"ש כו' האי דינא איכא נמי במתניתין גבי גזילת אביו אם אין יורש אלא הוא א"נ על חלקו והתם ליכא למפרך דיו כדפרכינן הכא אלא דקושטא הוא דשלו הוא שהרי ב"ח באים ונפרעים ממנו ואינו נותן לאחיו אלא כדי לקיים מצות השבה וה"נ הכא בגוזל כהן ודאי בעי למיעבד מצות השבה אלא דבעי למיעבד ק"ו שיהיה שלו ובאים ב"ח ונפרעים ממנו ולא יוציא מתחת ידו להתחלק לכל אחיו הכהנים וק"ל:

## דף קי.

**בפרש"י** בד"ה אי דאיכא טהורים בההוא משמר עכ"ל לפי מה שכתבו התוס' דלרב ששת פריך דאמר טומאה דחויה בצבור בדליכא נמי טהורים בההוא משמר ואיכא באחריני לא מצו עבדי טמאים אלא שהכריחו לפרש הכא בדאיכא טהורים בההוא משמר דאל"כ תיקשי ליה נמי עבודתם ועורם לאנשי משמר הא טמאים נינהו ולא מצי אכלי וק"ל:

**תוס'** בד"ה לבעלי מומין טהורין תימה ועורה אמאי הוי לבעלי מומין עכ"ל אין לפרש אמאי הוי לבעלי מומין אלא תהא לאותו שיקריב דהא מוכח לעיל דהיכא דהמשלח לא מצי אכיל לא מצי עביד שליח לאכילה ולא הוי עבודתה ועורה לשליח מכ"ש הכא דהשליח נמי לא חזי לאכילה דהוה עבודתה ועורה לאנשי משמר ואפילו לבעלי מומין דהא חזי לאכילה אלא דעיקר תמיהתם אמאי הוי עורה לבעלי מומין שבאותה משמר

בלחוד ולמה לא תהא לכל אנשי משמר דהא לעורה כולם חזו אבל ק"ק לי דהא רב ששת סתמא קאמר עבודתה ועורה לאנשי משמר ואימא דקושטא דהכי קאמר לאנשי משמר לכל מאי דחזי להו עורה לכל אנשי משמר ולבעלי מומין מאי דחזי ליה דהיינו אף הבשר וק"ל:

**שם** בפרש"י בד"ה נתן הקרן לכהנים אין החומש מעכב כו' ולבסוף נתן עכ"ל אין פירושו מדוקדק דמשמע דאם לא נתן החומש לבסוף הוא מעכב הכפרה ולא משמע כן אלא דלאו לענין קדימה בלחודא קאמר דאינו מעכב אלא דאינו מעכב כלל הכפרה אף אם לא נתן כלל לבסוף וכן פרש"י בהדיא לקמן והכי מוכח מתוך שמעתין דסוף פרקין דקאמר יכול כשם שאיל ואשם מעכבים כך חומש מעכב ת"ל כו' וילמד הדיוט מהקדש דאינו מעכב כלל דומיא דאיל ואשם מעכבים דקאמר ודו"ק:

**שם** בגמרא לאפוקי ממתני' כו' אין החומש מעכב אדרבה חומש מעכב כו' וה"ה דהוה מצי למפרך לעיל או אינו אלא אשם זה איל ולאפוקי ממתני' דתני הביא אשמו עד שלא הביא גזילו לא יצא אלא משום דלאו ממלת אשם בלחוד מפיק לה אלא מדכתיב בתר אשר יכפר כדלקמן ונקט נמי במלתיה אדרבה חומש מעכב ולא קאמר אדרבה קרן אינו מעכב משום דאינו מפורש בהדיא במתני' דהקרן מעכב הכפרה ודו"ק:

## דף קי:

**תוס'** בד"ה או דלמא כיון כו' ויכול להביא אשם מיד כו' עכ"ל הכי משמע להו לישנא כיון דלא חזי ליהויריב לידעיה קאי ואף במשמרת יהויריב להקריב האשם ומקרי שפיר הביא גזילו עד שלא הביא אשמו דיצא דכיון דלידעיה קאי אף במשמרתם ה"ל כאלו קבלו הם גם הכסף אבל להמתין ולהקריב האשם במשמרת ידעיה לא קמיבעיא ליה דאם הביא כבר אשם ליהויריב היינו פלוגתייהו דר"י וחכמים דלקמן דס"ל לחכמים יחזור אשם אצל כסף ואם לא הביא אשם עדיין ודאי דיכול להמתין ולהביא אשם במשמרת ידעיה ואפי' ר"י לא פליג אלא היכא דכבר הביא האשם ליהויריב דיחזיר כסף אצל אשם ודו"ק:

**בד"ה** למנ"מ כו' דאי יורשים כו' מאי דשביק להון אבוהון יהב להון כו' עכ"ל וצ"ל לרב עוירא דאמר את"ל מקבלי מתנה הן ההיא מתנה אמר רחמנא דניתיב להו דפליג אדרבא דלעיל וס"ל בגזל הגר שאין בו שוה פרוטה דיצא וק"ל:

**בפרש"י** מותר העומר כו' כדכתיב לא תאפה חמץ חלקם וגו' עכ"ל כצ"ל:

## דף קיא.

**תוס'** בד"ה אמר רבא לעורו תימה כו' ונעשה בו פסול קודם שחיטה כו' עכ"ל צ"ע דאין זה הפסול קודם השחיטה ואינו פסול אלא אם הקריבו קודם הבאת כסף כדקתני אם קדמו בני יהויריב כו' אבל הבאה לחוד אינה פוסלת כדקאמר ר"י יחזיר כסף אצל אשם ומאשר יכפר נמי הכי משמע דאהקרבה קפיד קרא והא דקאמר לרבנן שלא כדין עבדו בני יהויריב דקבלו אשם מקמי כסף היינו משום גזירה הוא שמא גם יקריבוהו קודם הבאת כסף ודו"ק:

**בד"ה** וילמד הקדש מהדיוט כו' תימה אמאי איצטריך קרא לעיל כו' וי"ל דאי לאו כו' אבל השתא דאשכחן שהשוה כו' עכ"ל וה"ה דה"מ להקשות כן בהיפך אמאי איצטריך קרא גבי הקדש דלא יצא נילף מהדיוט אבל בעיקר תירוצם יש לדקדק דע"כ אהקישא קסמיך דהא השתא נמי מי יאמר לן דהשוה אותן הכתוב אי לאו דנילף הקדש מהדיוט דאשם זה קרן ומיניה דריש האשם בכבר שאם הביא אשמו תחלה דלא יצא וי"ל דודאי בפירושם דמלת אשם ילפינן הקדש מהדיוט שפיר אע"ג דלא אשכחן שהשוה אותן הכתוב בשום דבר אבל לענין דינא לא הוי ילפינן להו מהדדי אי לאו שהשוה אותן כבר בשום דינא ודו"ק:

**סלייק** פרק הגוזל עצים

## דף קיא:

**בפרש"י** בד"ה רשות יורש כרשות כו' דאי ביאוש כדי לא קני מדלא קתני פטורא באבוהון עכ"ל לא ידענא מי הכריחו לזה הא איכא למימר דסבר רמי ב"ח דיאוש כדי לא קני וא"כ ע"כ משום יאוש ושינוי רשות נגעו בה גם דבר תמוה פי' לפטור באבוהון ביאוש דלא משמע כן בכולה תלמודא אלא דא"נ יאוש לחוד קני אבוהון צריך להשיב דמי הגזילה מידו דבאיסורא אתי לידיה מיהו בהא איכא למימר כיון דהגזילה גופה קני ביאוש ואינו צריך ליתן רק דמים שפיר קאמר מדלא קתני פטורא באבוהון שהוא פטור מלהחזיר הגזילה גופה לאחר יאוש אבל לפ"ז תקשה ליה לרב דאמר יאוש כדי קני אמאי לא קתני פטורא באבוהון וצ"ע ודו"ק:

**בתוס'** בד"ה הגוזל ומאכיל כו' דפטורין לרב חסדא דמוקי וכו' לאחר יאוש דה"ל כו' א"נ דוקא נקט מאכיל אפי' לרב חסדא כו' עכ"ל הא ודאי דלרמי ב"ח מתני' נמי איירי בלאחר יאוש ולדידיה לא שייך למתני נותן דבלא נתינה נמי והניח לפניהם גזילה קיימת ה"ל שינוי רשות כדקאמר רשות יורש כרשות לוקח דמי אלא נראה לפרש דבריהם לאפוקי

לרבא דמצינן למימר דלית ליה דרב חסדא ומתני' איירי נמי בלפני יאוש ושפיר נקט דוקא מאכיל דנותן לחוד לא מהני דשינוי רשות בלא יאוש לא קני ומיהו ממ"ש לקמן ועוד לרב חסדא ולרבא כו' מה לי לפני יאוש ומה לי לאחר יאוש אפי' אין גזילה קיימת חייבין נראה דמשמע להו דרבא אית ליה דרב חסדא ודו"ק:

**תוס'** בד"ה רב חסדא מוקי כו' ופליגי הני ברייתות אליבא דרב אם קטנים חייבין כו' אי לאו והא כו' עכ"ל יש לדקדק מי הכריחם לפרש לאוקומי פלוגתייהו בהכי דאימא לרב נמי פלוגתייהו כדאוקמא תלמודא לקמן באם מקבלין עדים אם לאו ולכ"ע שייך בקטנים משום כבוד אביהן וי"ל כיון דמיירי בדבר המסוים והכל מעידים שהיה דנגזל כפרש"י א"צ לקבלת עדות וק"ל:

## דף קיב.

**תוס'** בד"ה קטנים והא אמר כו' וה"נ ה"מ למפרך כו' כי אכלו לרב חסדא לאחר כו' עכ"ל ומרישא דהך ברייתא גופה ה"מ למפרך דקתני הגוזל ומאכיל את בניו פטורין ובסיפא דברייתא קתני בין גדולים בין קטנים חייבים כשאכלום אלא דהוה אפשר לפלוגי בין כשאכלם אביהם בחייו ובין כשהניח לפניהם והם אכלום אע"ג דבכולה שמעתין לא מפלגינן בהכי מ"מ ניחא להו למימר דה"מ למפרך נמי מהניח לפניהם והם אכלום דתני בדרבי אושעיא דפטורים לרב חסדא לאחר יאוש ולרמי ב"ח אף לפני יאוש וק"ל:

## דף קיב:

**בד"ה** ושלחו לו ולא בא כו' ומיהו בסמוך כו' משמע דמשום האי מלתא לחודיה דשלחו ליה ולא אתא מקבלין כו' עכ"ל וי"ל היכי בעו למימר הכי הא קאמר אבל לא פתחו לו בדינא מצי א"ל לב"ד הגדול קאזלינא דמשמע אפי' שלחו לו אין מקבלין וי"ל דמשמע להו אבל אי שלחו לו ולא אמר אזלינן לב"ד הגדול מקבלין ע"י ששלחו לו לחוד ולא תלי מידי בפתחו לו ודו"ק:

**בד"ה** מקיימי' כו' פי' בקונטרס אם עדיו מבקשין כו' ואין נראה לר"י דא"כ כו' הא קבלת עדים כו' עכ"ל ק"ק לפי מה שפר"י גופיה לעיל לענין קבלת עדות בעינ' ושלחו לו בהדי שהיו עדיו מבקשים לילך למ"ה א"כ אין כאן קושיא דלענין קיום איכא למימר בלא ושלחו לו אלא משום שהיו עדיו מבקשין כו' לחוד דמקיימין ודו"ק:

## דף קיד.

**בפרש"י** בד"ה אם נתייאשו כו' וקשיא ליסטים דסיפא אליסטים דרישא ובגמרא פריך ומשני לה כו' עכ"ל ליתא מפורש בהדיא בגמרא אבל מדקאמר רב אסי אסיפא דקתני אם נתייאשו אין אבל סתמא לא ל"ש אלא עכו"ם כו' א"כ ע"כ רישא דקתני מפני שהבעלים מתייאשין דמשמע סתמא נמי מתייאשין מיירי דוקא בישראל ואע"ג דסתמא דתלמודא לא משמע ליה לישנא דרישא מוכרח הכי כדקאמר בשלמא לעולא כו' ה"נ בידוע וד"ה היינו לפי סברת המקשה אבל למאי דמסיק תלמודא בליסטים מזוין ור"ש היא שפיר אייריי לכ"ע רישא דמתני' נמי אפי' בסתמא דהכי משמע לישנא דרישא מפני שהבעלים כו' ולא קתני אם נתייאשו כו' ואין להקשות דא"כ אמאי לא פריך בפשיטות מההיא דעורות לרב אסי דמוקי רישא דמתני' דהכא אפי' בסתמא לרבנן קשיא גזלן לר"ש קשיא גנב דאיכא למימר דהך מתני' דהכא אייריי בליסטים ישראל דמייאשי אפי' לר"ש והך דעורות אייריי בגנב עכו"ם דלא מייאשי לר"ש בסתמא ומיהו לרבה לא בעי תלמודא למפלג הכי דכיון דאיהו לא מפליג בין סתם לידוע ואפילו בידוע שנתייאשו אינו יאוש אין סברא נמי לפלוגי בין עכו"ם לישראל ודו"ק:

## דף קיד:

**בד"ה** מאי וכן כו' דמ"ש נחיל מכסות עכ"ל לשון רש"י הוא ולאו היינו כסות דקתני ברישא דבההוא סתמא נמי הוי יאוש ולא קאי האי וכן נחיל כו' אלא אליסטים דסיפא וק"ל:

**בד"ה** בשבויה הקילו דספיקא בעלמא היא עכ"ל ר"ל שאיסור שבויה לכהן אינו אלא ספיקא בעלמא שאשה זו בחזקת היתר לכהן עומדת משא"כ בעדות אשה להתירה לעלמא שהיא בחזקת איסור לעלמא עומדת ואפ"ה קטן מל"ת נאמן וק"ל:

**תוס'** בד"ה המכיר כליו כו' ועי"ל כו' מאדם אחר נאמן ולא מאותן שלנו כו' והא דלא קאמר שאני אומר שהוא מכרו כו' עכ"ל דלפום סוגיא דשמעתין אין אנו תולין דברי הלוקח במכחיש הנגנב אלא שהוא מודה לו שקנאו מאותן שלנו בתוך ביתו אלא שהבעל הבית מכרו להן אבל להאי תירוצא דע"כ אנו תולין דברי הלוקח במכחישו שהוא אומר שקנאו מאדם אחר נאמן ולא מאותן שלנו בתוך ביתו א"כ אמאי אין אנו תולין רק במכירה אחת ובמכחישו לומר שקנאו מבעל הבית וע"ז תרצו דאין לנו לתלות רק במה שהלוקח טוען והלוקח אינו טוען שזה הבעל הבית מכרו לו ודו"ק:

## דף קטו.

**בפרש"י** בד"ה הדין עם הראשון כו' ואם בא לגבותו הימנו יתן דמים כו' עכ"ל לרב יוסף דמוקי מלתיה דרב כאן לאחר יאוש הדין עם הראשון אין הלוקח חייב להחזיר כלל אפילו בדמים כדמוכח מפרש"י במתני' וכמ"ש התוס' שם אבל לאביי דמוקי לה מלתיה דרב בלפני יאוש ניחא ודו"ק:

**גמ'** הדין עם הראשון דינא דלוקח דלשקול זוזי מגנב כו' יש לדקדק אמאי לא מוקי פלוגתייהו בלפני יאוש בכה"ג וכדבעי למימר מעיקרא דבדין בעל הבית קאמר וכ"ע אית ליה דרב חסדא לר' יוחנן הדין של בעל הבית עם השני עם הלוקח ויוציא הימנו כליו בחנם ולא עשו בו תקנת השוק ולרב דינו של בעל הבית עם הגנב דלשקול מיניה זוזי אבל מן הלוקח לא יוציא אלא בדמים משום תקנת השוק מיהו אית ליה דרב חסדא היכא דלא שייך תקנת השוק דבא אחד ואכל בלא דמים דגובה הימנו וי"ל בדוחק ודו"ק:

## דף קטו:

**תוס'** בד"ה וכל היכא כו' אלא אמאי דקאמר לעיל דאפי' דיעבד כו' עכ"ל ולכאורה לפי זה מסיפא דקתני בשמן לא יעשה כן דפריך דמשמע אבל התרומה חלה בדיעבד כמ"ש התוס' לקמן אבל מרישא לא ק"מ כיון דליכא הפסד כהן אבל בדפוס חדש בקראקא הגיהו בפרש"י לפרש דלפי גרסא זו נמי מרישא פריך וע"ש:

**בד"ה** אלא נתגלתה למאי חזיא אבל משמן לא פריך כו' ומ"מ איכא הפסד כהן כו' עכ"ל מדקאמר וכ"ת חזיא לזילוף משמע דהכא מרישא לחוד פריך ולמאי דמוקמינן הרישא דעבד לה במסננת א"כ הך דסיפא בשמן לא יעשה כן ודאי דמיירי נמי בכה"ג ומ"מ איכא הפסד כהן כיון דלא חזיא ליה אלא בטורח ע"י מסננת משא"כ ביין דרישא דמיירי ביין חדש ומעיקרא נמי לא חזו כולי האי לזילוף והוי הפסד מועט וק"ל:

**בד"ה** אתי לידי תקלה כו' אלמא משום תקלה מפסדי ליה לכהן כו' עכ"ל ולא ניחא להו למימר דסבר רב הונא כב"ש דשמעתין דחיישי משום תקלה וק"ל:

**בא"ד** והשתא ליכא פסידא דכיון דיכול לשלקו ולמאסו ולהחזיק בהן עכ"ל אבל לא ניחא להו למימר דליכא בחטין פסידא לגמרי דיכול לזרען והויא תרומה כדמעיקרא כמ"ש התוס' לעיל דהא לא ניחא להו לרבנן להחזיק בהן ולהשהותן כדי לזורען דמ"ה גזרו דליהוו גידוליו תרומה ודו"ק:

## דף קטז.

**בד"ה** הכרעה שלישית כו' וא"נ דא"כ לא הוי ר"י מכריע כו' דקמאי לא אפליגו במיחש לתקלה עכ"ל ויש לדקדק בדבריהם דאימא להאי פירושא דקושטא דה"ק אין הכרעה שלישית מכרעת כיון דהם לא איפליגו בתקלה ר' ישמעאל טעמיה דנפשיה קאמר וכן נראה מפרש"י בסוף פ"ק דפסחים והאי לישנא גופיה קאמר התם אהא דר"ג דלאו מכריע הוא דטעמא דנפשיה קאמר וי"ל דע"כ בהך דנזיר דקרי ליה נמי הכרעה שלישית ע"כ דליכא לפרושי הכי אלא כמו שפרש"י כאן דמשום האי טעמא לחוד דלא גילו קמאי דעתם דאיכא לפלוגי בהכי מקרי הכרעה שלישית וע"ש בפסחים בתוספות ודו"ק:

## דף קיז.

**בפרש"י** בד"ה נשא ונתן ביד כו' בלא אונס עכ"ל מה שי"ל בזה עיין באורך בנ"י ובמהרש"ל ולולי דבריהם היה נ"ל בפרש"י דמעצמו בלא אונס הוא דבור אחר ולא קאי אנשא ונתן ביד אלא אהראה מעצמו דקאמר רבה ודו"ק:

## דף קיח.

**בפרש"י** בד"ה איבעית לאהדורי ניהלך כו' דלאו תנאי גמור הוא דהא אי בעית כו' עכ"ל נראה מפירושו דה"ג בגמרא אי בעית לאהדרינהו כו' וכל זה מדברי הנפקד אבל בכל נוסחת גמרות שלפנינו גרסינן אי בעינא לאהדרינהו כו' והוא לישנא דתלמודא דכיון דקא"ל אנא נמי למדבר קאזלינן אנן סהדי דה"ק ליה אי בעינא לאהדרינהו כו' וק"ל:

## דף קיח:

**בתוס'** בד"ה מאי לאו בסלע כו' ובטלה שלא כו' עכ"ל נראה מלשונם דה"ג בגמ' וכל זה מדברי המקשה אבל בכל גמרות שלפנינו גרסינן לא בטלה שלא לדעת כו' וצ"ל לפי זה דה"ק מאי לאו בסלע לדעת דכך הוא רגיל להיות וטלה נמי מיירי בכה"ג לדעת ומשני ליה אדרבה זיל לאידך גיסא בטלה שלא לדעת דכך הוא רגיל להיות וסלע מיירי נמי בכה"ג שלא לדעת ולית לן לדרב יצחק אבל קשה לפי גרסא זו דהיאך בעי למימר דפליגי בסלע בפלוגתא דרב חסדא ור"י הא רב חסדא נמי מודה בסלע דהא לא שייך ביה נגרא ברייתא ולפי גרסת התוספות ניחא ולא קאמר רב זביד כ"ע לא פליגי בדרב חסדא אלא אטלה ולא אסלע וכ"כ הנ"י גם לישנא אמר רב זביד ולא קאמר רב זביד אמר כו' מוכחת

כדברי התוס' מיהו לישנא דתלמודא דסברוה כדר' יצחק קשה לפי גרסא זו ויש ליישב ועיין בזה בדברי בעל המאור ודו"ק:
**שם** גמ' ובעל הבית מרגיש בו לוקחין מהן אין מרגיש כו' כצ"ל:

## דף קיט.

**גמרא** זיתים במועט בגליל כו' כצ"ל:
**בפרש"י** בד"ה והבדדין כו' לישנא אחרינא במועט במעטן שנטלתן מן המעטן כו' עכ"ל כצ"ל והוא אחד מכלי בית הבד:
**סליק** פרק הגוזל ומאכיל וסליקא לה מסכת בבא קמא